

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА *в таблицях і схемах*

Навчальний посібник

Львів,
Видавництво "Апріорі",
2017

УДК 336.145.1(084.2)
ББК 65.261.3
Б 98

Автори: Ситник Н.С. – професор кафедри державних та місцевих фінансів, д.е.н., доц.
Західна О.Р. – доцент кафедри державних та місцевих фінансів, к.е.н., доц.
Сташишин А.В. – доцент кафедри економічної теорії, к.е.н., доц.
Шушкова Ю.В. – доцент кафедри державних та місцевих фінансів, к.е.н., доц.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол від)*

Рецензенти:

І.З.Сторонянська – д-р екон. наук, професор, Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України;
О.І. Іляш – д-р екон. наук, професор, НТУУ «Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського»;
Л.П. Якимова – д-р екон. наук, професор, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Ситник, Наталія Степанівна

Бюджетна система в таблицях і схемах : Навчальний посібник / Ситник Н.С., Західна О.Р., Сташишин А.В., Шушкова Ю.В. – Львів : Видавництво "Апріорі", 2017. – 180 с.; рис., табл.

У навчальному посібнику містяться таблиці та опорні схеми, які відображають всі теми курсу «Бюджетна система». Схеми і таблиці цього видання покликані оптимізувати і урізноманітнити навчальний процес, здійснюючи об'ємне представлення матеріалу в систематизованому вигляді.

Лаконічність схематичного викладу курсу дозволить студентам легше зрозуміти і швидше запам'ятати навчальний матеріал, а також ефективно повторити пройдений матеріал при підготовці до семінарів, заліку та екзамену.

Рекомендований викладачам, аспірантам і студентам економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, практичним працівникам та всім, кому цікаві питання функціонування бюджетної системи України.

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2017

© Ситник Н.С., Західна О.Р., Сташишин А.В.,
Шушкова Ю.В., 2017

ISBN 978-617-629-408-5

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
Тема 1. СУТНІСТЬ, ПРИЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ БЮДЖЕТУ ДЕРЖАВИ	7
1.1. Історичне походження терміну "бюджет"	7
1.2. Державний бюджет як економічна категорія	9
1.3. Функції бюджету, їхня характеристика	11
1.4. Бюджетна політика України, її особливості та значення	12
1.5. Бюджетне законодавство України	19
<i>Питання для самоконтролю</i>	22
<i>Тести</i>	22
Тема 2. БЮДЖЕТ ЯК ОСНОВНИЙ ФІНАНСОВИЙ ПЛАН ДЕРЖАВИ ...	25
2.1. Сутність і специфіка бюджету як основного фінансового плану держави.....	25
2.2. Сутність бюджетного періоду.....	28
2.3. Поточний бюджет і бюджет розвитку.....	29
2.4. Бюджетне планування.....	32
2.5. Бюджетний дефіцит.....	35
<i>Питання для самоконтролю</i>	38
<i>Тести</i>	39
Тема 3. БЮДЖЕТНИЙ УСТРІЙ І ПОБУДОВА БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ ..	41
3.1. Основи побудови бюджетного устрою.....	41
3.2. Структура бюджетної системи України.....	43
3.3. Управління бюджетною системою	46
3.4. Бюджетні права в Україні	49
3.5. Бюджетна класифікація	50
<i>Питання для самоконтролю</i>	76
<i>Тести</i>	76
Тема 4. МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ І СИСТЕМА БЮДЖЕТНОГО ВИРІВНЮВАННЯ	79
4.1. Поняття і мета регулювання міжбюджетних відносин	79
4.2. Засади розмежування видатків за видами бюджетів.....	84
4.3. Закріплення дохідних джерел за видами бюджетів.....	85
4.4. Міжбюджетні трансферти, їх види.....	86
<i>Питання для самоконтролю</i>	94
<i>Тести</i>	94

Тема 5. БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС І ЙОГО УЧАСНИКИ.....	97
5.1. Бюджетний процес і його стадії	97
5.2. Учасники бюджетного процесу	100
5.3. Повноваження учасників бюджетного процесу	101
5.4. Організаційні засади складання проекту Державного бюджету	106
5.5. Розгляд і затвердження Державного бюджету України.....	110
<i>Питання для самоконтролю</i>	115
<i>Тести</i>	116
Тема 6. СИСТЕМА ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ	119
6.1. Сутність і класифікація доходів бюджету	119
6.2. Склад доходів Державного бюджету України	122
6.3. Склад доходів місцевих бюджетів України	125
<i>Питання для самоконтролю</i>	135
<i>Тести</i>	135
Тема 7. СИСТЕМА ВИДАТКІВ БЮДЖЕТІВ	137
7.1. Соціально-економічний зміст видатків бюджетів	137
7.2. Склад видатків та кредитування Державного бюджету України	140
7.3. Склад видатків місцевих бюджетів	142
<i>Питання для самоконтролю</i>	145
<i>Тести</i>	145
Тема 8. ОСНОВИ ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ.	147
8.1. Бюджетне фінансування видатків, його принципи, ...	147
8.2. Кошторис бюджетної установи, його форма і зміст	150
8.3. Бюджетне нормування. Види норм видатків, їх характеристика	156
<i>Питання для самоконтролю</i>	159
<i>Тести</i>	159
Тема 9. ДЕРЖАВНИЙ КРЕДИТ І ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА	
ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ	161
9.1. Сутність державного кредиту і його форми	161
9.2. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу	163
9.3. Управління державним боргом і його обслуговування	168
<i>Питання для самоконтролю</i>	171
<i>Тести</i>	171
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	174
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК	178

ПЕРЕДМОВА

Сучасний етап соціально-економічного розвитку країни потребує поглибленого розуміння ролі бюджету в економічній системі держави. Сьогодні в Україні особливо актуальна потреба в поліпшенні якості надання державних послуг, які залежать як від обсягу реальних доходів бюджету, так і від ефективності управління розпорядниками бюджетних коштів цими фінансовими ресурсами.

Бюджет є фінансовою базою для реалізації державою своїх функцій та інструментом впливу на різні сторони суспільно-економічного життя. Через бюджет відбувається централізація фінансових ресурсів, що дає змогу маневрувати коштами, зосередити їх на вирішальних ділянках економічного і соціального розвитку та здійснювати єдину економічну і фінансову політику на території держави.

Бюджетна система є одним з основних інструментів регулювання соціальної, виробничої, інвестиційної, регіональної, зовнішньоекономічної та інших сфер діяльності держави. Обсяг і структура дохідної і видаткової частин бюджету впливають як на окремі галузі, так і на економіку в цілому. Від ступеня оптимізації обсягів і структури дохідної і видаткової частин бюджету залежить рівень економічного зростання держави.

Зважаючи на те, що нинішні фахівці повинні глибоко володіти теоретичними і практичними навичками, розробляти й ухвалювати відповідальні рішення, навчальну дисципліну «Бюджетна система» включено до числа нормативних дисциплін для підготовки бакалаврів галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво».

Вивчення дисципліни «Бюджетна система» сприяє формуванню в майбутнього фахівця чіткої системи уявлення закономірностей у сфері фінансових відносин держави, суб'єктів господарювання всіх форм власності та напрямів діяльності і населення.

У цих умовах постає завдання підготовки нових підручників і посібників, які б відповідали сучасним вимогам формування знань студентів з організації і функціонування бюджетної системи та проведення бюджетної політики.

У пропонованому навчальному посібнику узагальнено матеріали багатьох словників, підручників, посібників, монографій. Він спрямований на підвищення якості опанування студентами дисципліни «Бюджетна система» як теоретичної бази підготовки майбутнього фахівця. У ньому автори у формі таблиць і структурно-тематичних схем висвітлюють засади бюджетного устрою та формування бюджетної системи; склад і структуру бюджетної системи України; систему доходів, видатків, кредитування і фінансування бюджету України; міжбюджетні відносини в Україні; затрати бюджетів на обслуговування і погашення боргових зобов'язань.

Наочне подання матеріалу сприятиме ґрунтовному засвоєнню знань і розвиткові у студентів логічного мислення. З цією метою в посібнику подані тести і запитання для самоконтролю.

Зазначений посібник рекомендовано до використання студентам при підготовці до складання семестрового і державного іспитів з «Бюджетної системи», концентруватиме їхню увагу на основних положеннях та дефініціях, дасть змогу перевірити власний рівень засвоєння навчального матеріалу.

ТЕМА 1.

СУТНІСТЬ, ПРИЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ БЮДЖЕТУ ДЕРЖАВИ

План

- 1.1. Історичне походження терміну "бюджет"
- 1.2. Державний бюджет як економічна категорія
- 1.3. Функції бюджету, їхня характеристика
- 1.4. Бюджетна політика України, її особливості та значення
- 1.5. Бюджетне законодавство України

1.1. ІСТОРИЧНЕ ПОХОДЖЕННЯ ТЕРМІНУ "БЮДЖЕТ"

Основні підходи до визначення поняття «бюджет»:

бюджет - запозичене із англійської мови (budget), що дослівно перекладається як шкіряний мішок, торба, гаманець, яке пізніше в такому ж написанні перейшло й у французьку мову

бюджет - законопроект, який включав план доходів і видатків, і який мав затверджуватись

бюджет - термін, який використовується в адміністративному житті для позначення щорічної відомості передбачуваних витрат і сум, або доходів, передбачених для покриття цих витрат

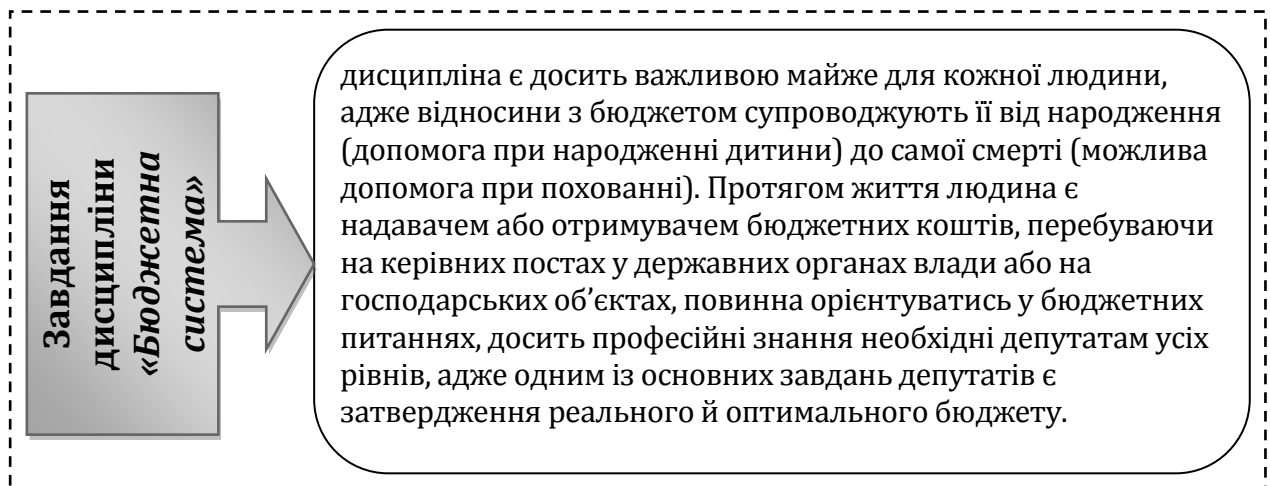
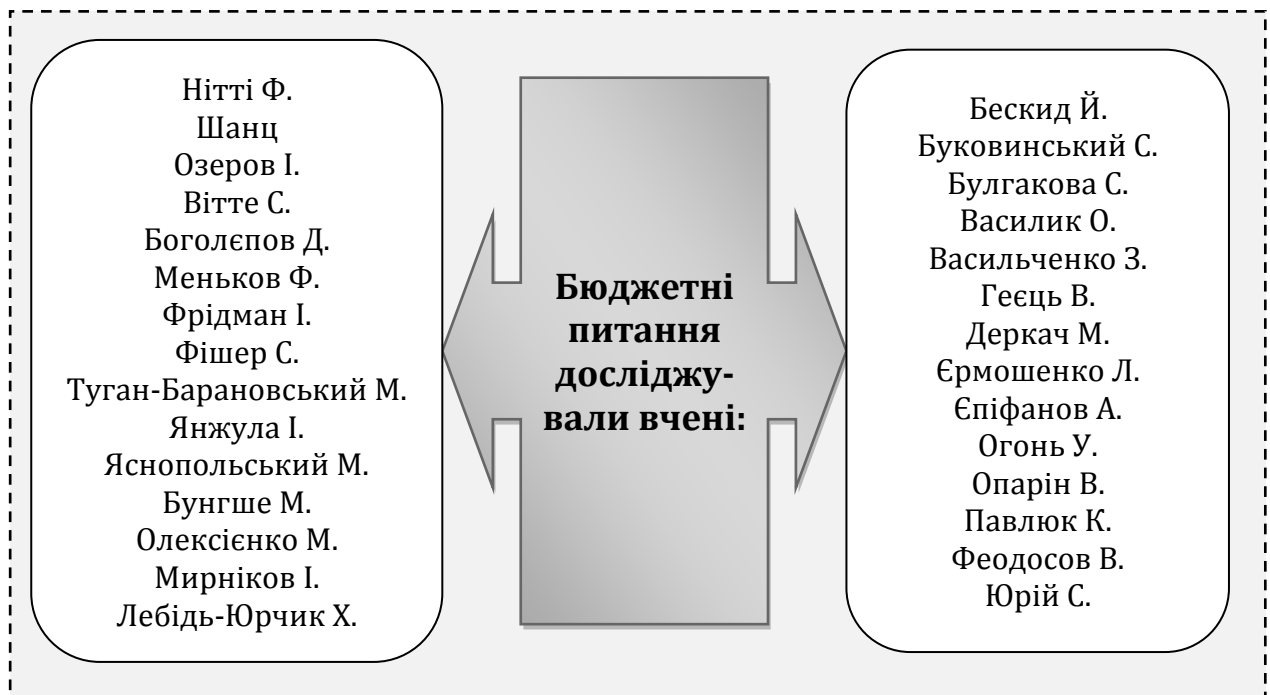
бюджет - щорічно визначена відомість державних надходжень та витрат

бюджет - акт, який передбачає і дозволяє щорічні надходження і витрати держави або інші повинності, які підпорядковуються законам, тим же правилам

бюджет - сукупність доходів і витрат протягом певного періоду

бюджет - визначений у цифрах план ведення державного господарства, установлений на прийдешній бюджетний період, і закон, згідно з яким стягуються доходи і здійснюються витрати

бюджет - план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади АР Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду

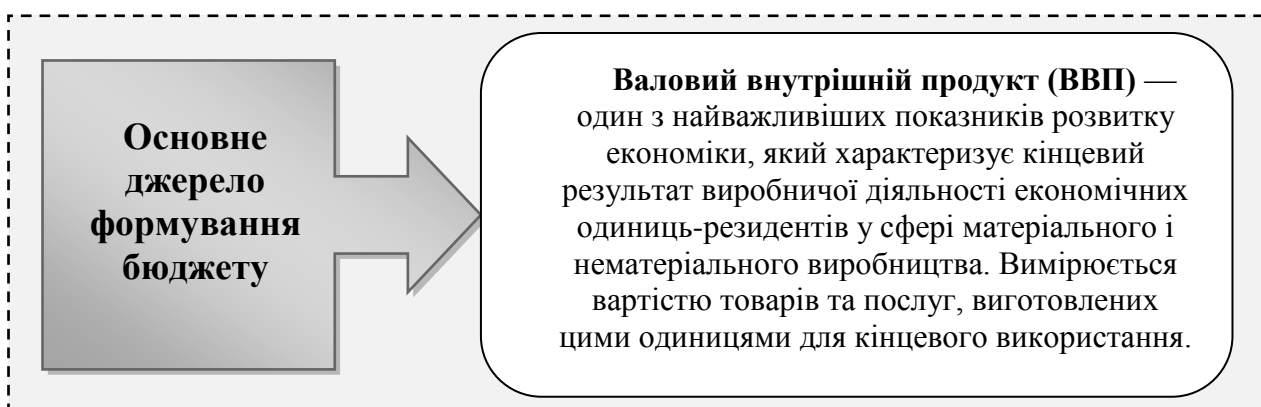
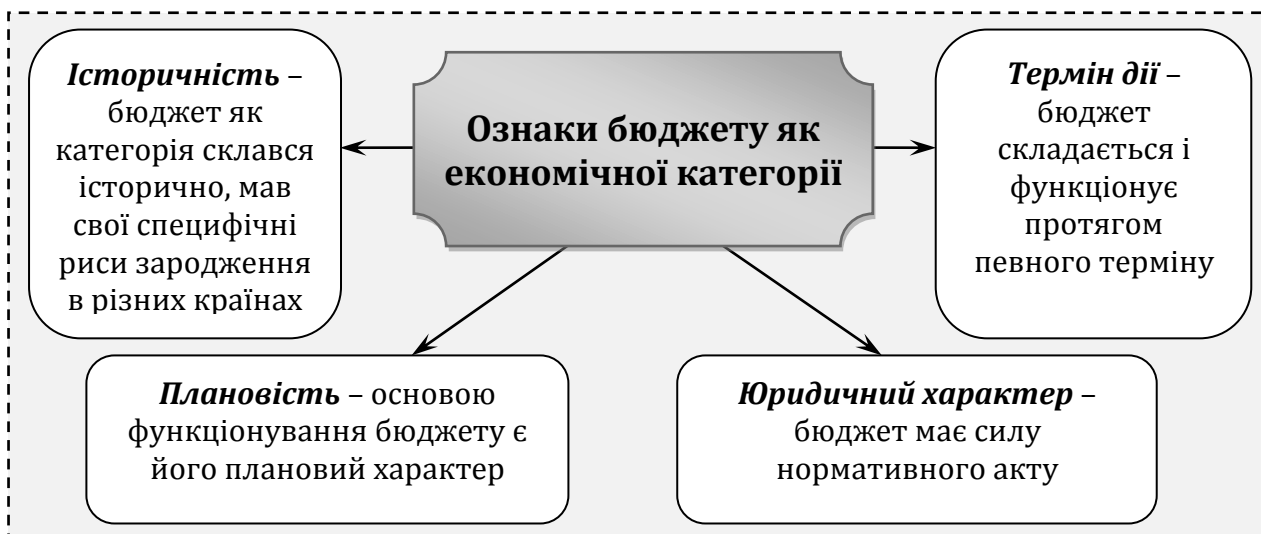

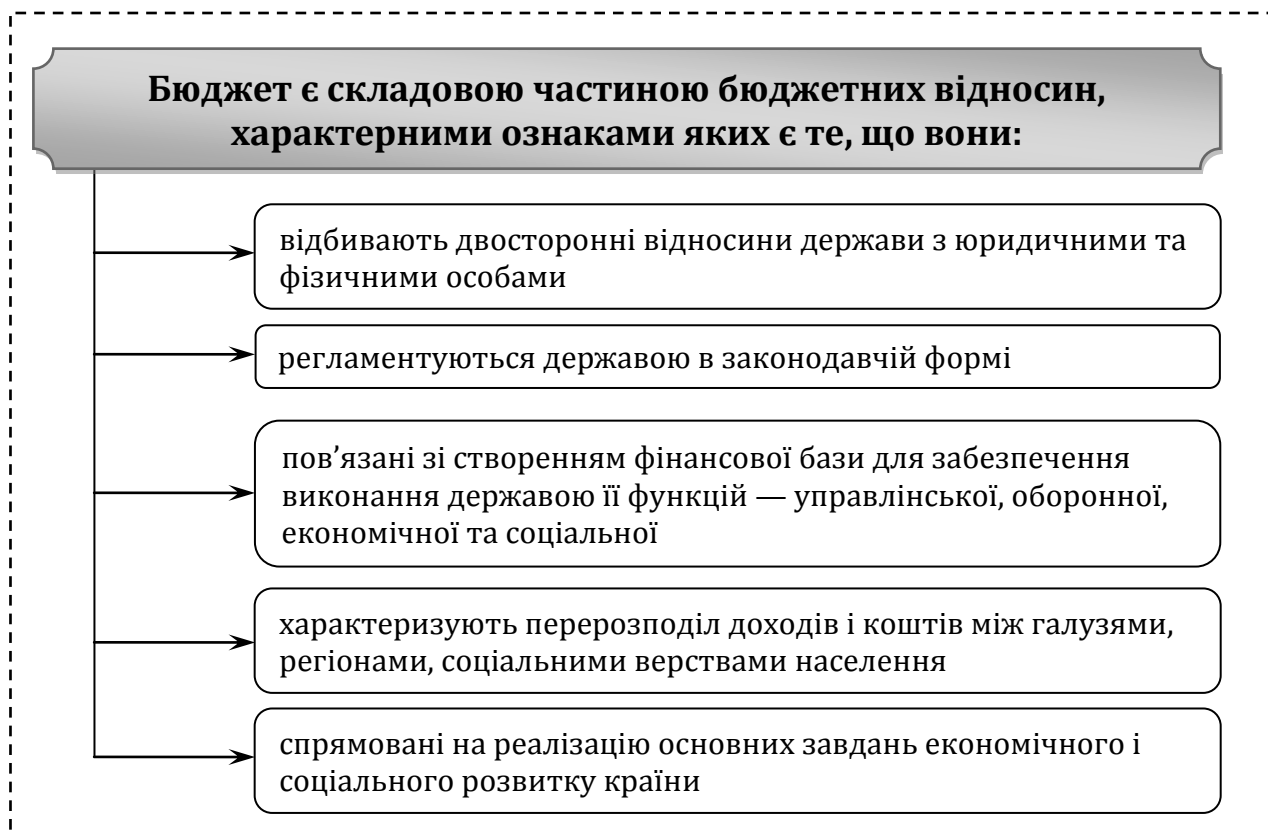

1.2. ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Державний бюджет – це централізований фонд грошових ресурсів, що знаходиться в розпорядженні уряду для фінансування державного апарату, збройних сил, виконання соціально-економічних функцій.

економічні

соціальні

політичні

Фактори, які впливають на формування бюджету і використання бюджетних коштів

1.3. ФУНКЦІЇ БЮДЖЕТУ, ЇХНЯ ХАРАКТЕРИСТИКА

Функції бюджету

Контрольна:
досягається рівномірність у тенденціях розвитку усіх регіонів та економічних районів країни; діє система бюджетного контролю; комплексна контрольно-аналітична робота, що проводиться у процесі складання, розгляду, затвердження та виконання бюджету пронизує кожен ланку бюджетної системи України

Розподільна:
досягається планомірний міжгалузевий і міжрегіональний розподіл фінансових ресурсів держави та їх розподіл між виробничою і невиробничою сферами суспільства

Функція забезпечення існування держави:
створення матеріально-фінансової бази існування держави: утримання апарату управління державою, президентської влади, законодавчої та виконавчої влади, правоохоронних і митних органів, податкової служби та здійснення дипломатичної і зовнішньоекономічної діяльності України

Особливість міжгалузевого розподілу зумовлюється тим, що платежі до бюджету здійснюють суб'єкти господарювання усіх галузей діяльності, а з бюджету спрямовуються кошти лише галузям (підприємствам), визнаним пріоритетними

Міжрегіональний розподіл відбувається на основі закріплення за певними органами державної влади надходжень до бюджету. Завдяки цьому у кожній адміністративно-територіальній одиниці держави створюється бюджетний фонд, який забезпечує фінансування витрат, передбачених планом

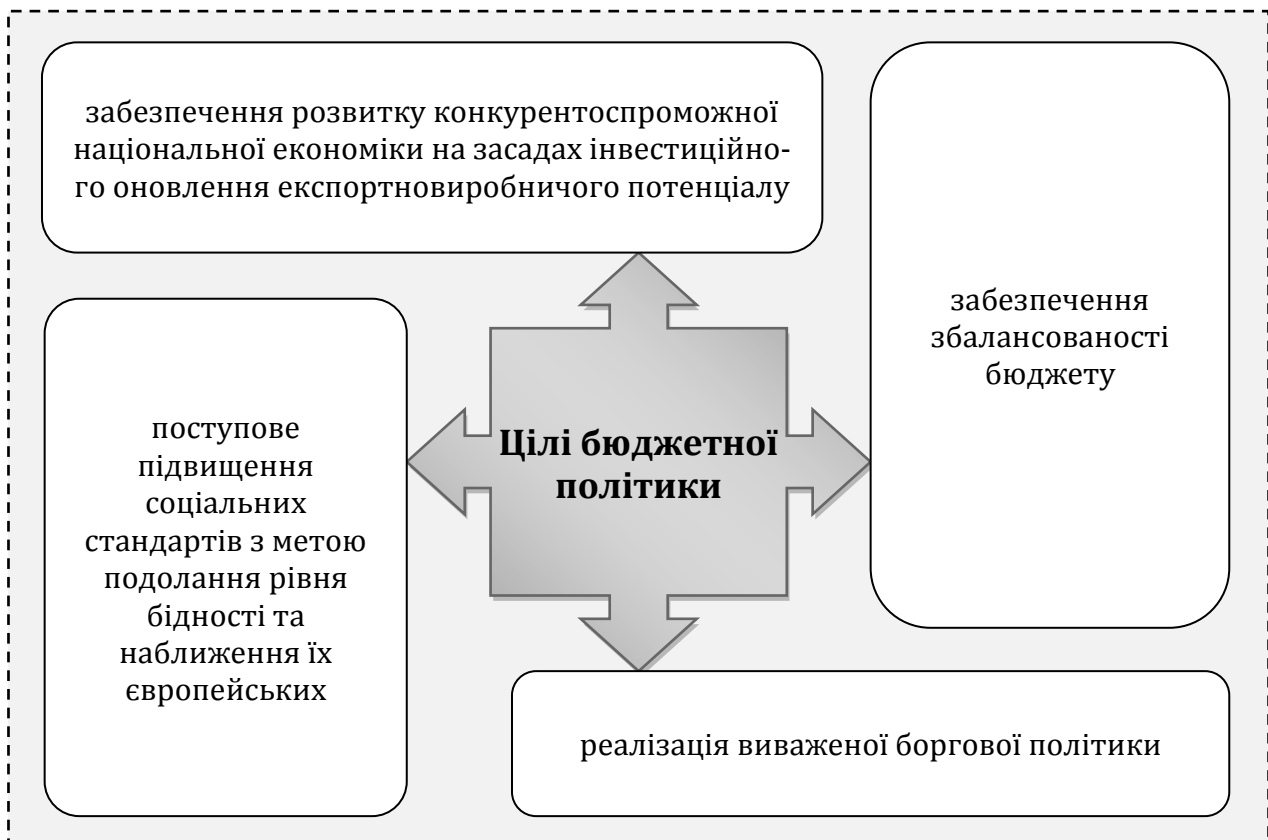
Розподільна і контрольна функції бюджету держави реалізуються у єдності і взаємодії. Належне виконання функцій бюджету зумовлює вирішення передбачених завдань у процесі його формування, зокрема таких, як: визначення реальних обсягів доходів бюджету, встановлення оптимальної структури видатків бюджету на основі забезпечення максимального зростання валового внутрішнього продукту та збалансування бюджету в усіх ланках бюджетної системи держави

1.4. БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ, ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗНАЧЕННЯ

Узагальнення авторських підходів до поняття бюджетна політика

Автори	Визначення поняття бюджетна політика
Василик О.Д.	сукупність заходів держави щодо організації формування та використання бюджетних коштів для забезпечення економічного та соціального розвитку відповідної території
Дем'янишин В.	діяльність органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування з визначення стратегічної мети, напрямів, завдань і пріоритетів розвитку бюджетних відносин та засобів бюджетної тактики для їх досягнення і застосування
Іванова Н.М.	сукупність цілей, завдань, рішень та заходів, що приймаються і здійснюються органами влади у сфері бюджетних відносин
Огонь Ц.Г.	цілеспрямована діяльність держави (в особі органів державної влади і місцевого самоврядування) відносно регулювання бюджетного процесу, управління бюджетним дефіцитом, а також використання бюджетної системи для реалізації завдань економічної політики в країні
Лисяк Л.В.	головний важіль визначення основних напрямів впливу державних та регіональних (місцевих) органів влади на досягнення збалансованого розвитку суспільства, відображає суспільно-економічні відносини між людьми у процесі розподілу і перерозподілу ВВП, вироблення, розподілу, споживання суспільних благ і послуг та регулювання соціально-економічних процесів з метою задоволення потреб і розв'язання різноманітних проблем суспільства на основі сталого розвитку
Загорський В. С.	цілеспрямований комплекс дій державної влади стосовно формування, реалізації та управління бюджетним процесом
Опарін В.М., Малько В.І., Кондратюк С.Я., Коломієць Г.Б.	діяльність держави у галузі формування і використання бюджетних коштів, яка спрямована на підтримання високого рівня зайнятості, стабільної економіки, зростання валового внутрішнього продукту
Юрій С.І., Федосов М.В.	діяльність держави з використання бюджетних відносин для забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства

Бюджетна політика – це комплекс заходів, спрямованих на залучення, розподіл і використання коштів державного бюджету

Основні завдання бюджетної політики

— розроблення науково обґрунтованої концепції розвитку бюджету як важливого інструменту регулювання соціально-економічних процесів. Ця концепція формується на основі вивчення потреб сучасного стану суспільного розвитку, всебічного аналізу стану розвитку економіки і соціальної сфери глобальних тенденцій соціально-економічного розвитку та стратегічних пріоритетів держави

— визначення основних напрямів мобілізації й використання бюджетних ресурсів на перспективу і поточний період; при цьому виходять із шляхів досягнення поставлених цілей, передбачених економічною політикою, враховуючи зовнішні і внутрішні чинники, можливості зростання бюджетних

— здійснення практичних дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей

Принципи бюджетної політики

Принцип наукової обґрунтованості

Принцип цільової спрямованості

Принцип єдності стратегії та тактики

Принцип єдності стратегії та тактики

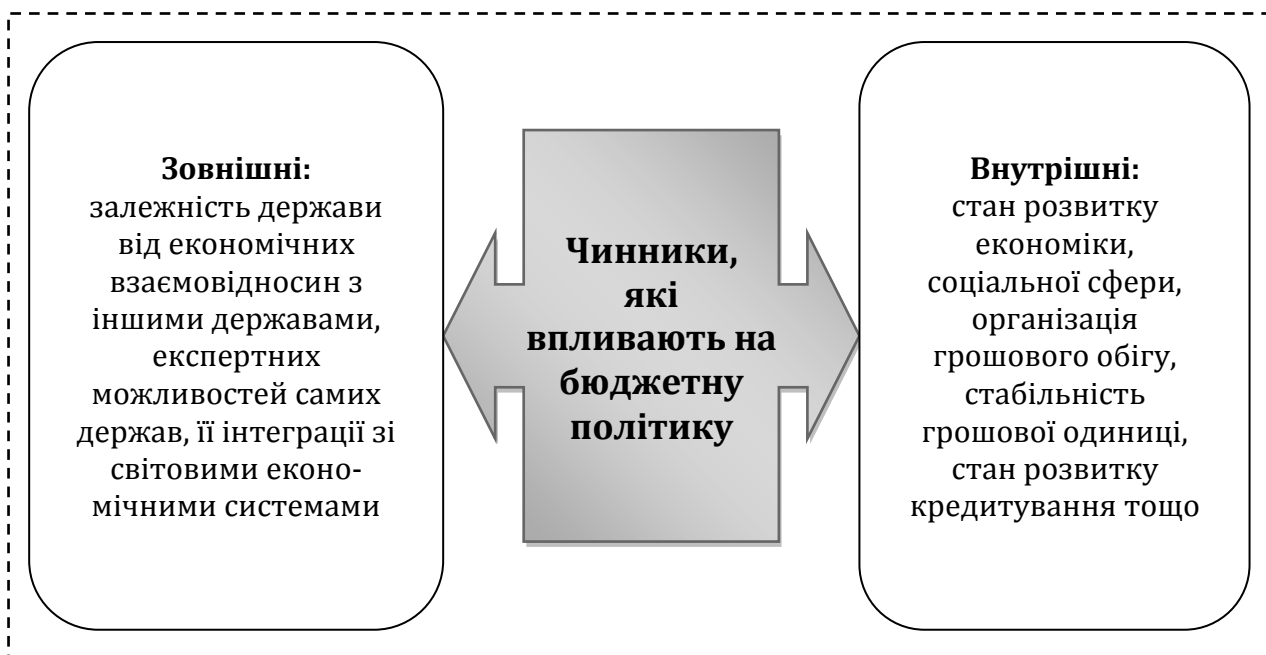
Принцип результативності

Принцип безпеки бюджетної політики

Принцип гнучкості

Класифікація видів бюджетної політики

№ з/п	Класифікаційна ознака	Вид бюджетної політики
1	Залежно від характеру впливу бюджетної політики на соціально- економічний розвиток країни	1) політика перерозподільна 2) політика відтворювальна 3) політика створювальна
2	Залежно від тривалості часу бюджетного регулювання	1) стратегічна 2) тактична
3	Залежно від швидкості реагування бюджетної політики на об'єкт регулювання	1) превентивна 2) ситуативна
4	Залежно від функціональної класифікації	1) політика у сфері доходів бюджетів; 2) політика у сфері видатків бюджетів; 3) політика у сфері державних запозичень та державного боргу;
5	Залежно від очікувань покладених на бюджетну політику	1) оптимістична 2) песимістична 3) реальна
6	Залежно від територіальної дії	1) державна 2) місцева

Залежно від періоду і характеру завдань, що вирішуються, бюджетна політика поділяється на:

Бюджетну стратегію — тривалий курс бюджетної політики, цілісна система дій держави, спрямована на реалізацію мети, завдань та пріоритетів тривалого курсу бюджетної політики, розрахованого на тривалу перспективу, що передбачає вирішення глобальних завдань, визначених економічною стратегією

Бюджетну тактику — форма реалізації бюджетної стратегії, комплекс адаптивних заходів впливу держави на стан функціонування конкретних бюджетних взаємовідносин з метою надання їм параметрів, визначених завданнями бюджетної стратегії

Складові процесу розроблення бюджетної стратегії

→ можливість бюджетної системи (визначення реалістичності завдань і відповідності наявних ресурсів)

→ врахування та встановлення особливостей внутрішніх і зовнішніх зв'язків між елементами системи (визначення дійсних причинно-наслідкових зв'язків і резервів)

→ визначення наявних загроз здійсненню бюджетної стратегії та об'єктивних її обмежень

Узагальнення авторських підходів до поняття бюджетний механізм

Автори	Визначення поняття бюджетний механізм
Артус М.М.	складна економічна форма цілеспрямованої взаємодії його елементів для забезпечення мобілізації фінансових ресурсів держави та їх використання відповідно до бюджетної політики держави
Василик О.Д.	практичне використання бюджету для здійснення фінансової політики держави
Дем'янишин В.	сукупність фінансових форм, методів, важелів, інструментів, стимулів і санкцій за допомогою яких забезпечується здійснення широкої системи розподільчих і перерозподільчих процесів, формування і використання централізованого фонду грошових коштів держави, функціонування бюджетної системи у цілому та реалізація засад бюджетної політики держави
Ковалюк О.М.	сукупність форм і методів, важелів та інструментів мобілізації й використання бюджетних коштів
Лисяк Л.В.	способи організації бюджетних відносин, сукупність форм, методів, важелів, інструментів мобілізації та використання бюджетних коштів
Пасічник Ю.В.	сукупність засобів, які застосовує держава з метою організації бюджетних відносин та забезпечення належних умов щодо економічного і соціального розвитку
Романенко О.Р.	сукупність конкретних форм бюджетних відносин, способах і методів мобілізації і витрачання бюджетних коштів. Через бюджетний механізм держава регулює економіку, стимулює виробничі й соціальні процеси

Бюджетний механізм — це налагоджена економічна структура, яка відображає послідовність і способи дій відповідних державних органів у процесі мобілізації і використання бюджетних коштів. Механізм мобілізації бюджетних ресурсів називають податковим механізмом. Призначення механізму використання бюджетних коштів полягає у виконанні двох найважливіших функцій — фінансового забезпечення та фінансового регулювання соціально-економічних процесів у державі.

Організаційні форми	Бюджетне прогнозування
	Бюджетне програмування
	Бюджетне планування
	Оперативне управління
	Бюджетний контроль
Форми бюджетного забезпечення	Кошторисне фінансування
	Бюджетне інвестування
	Бюджетне кредитування
	Бюджетне субсидювання
	Бюджетне дотування
	Бюджетне резервування
Методи бюджетного регулювання	Податки
	Обов'язкові збори
	Неподаткові платежі
	Міжбюджетні трансферти
	Бюджетні призначення
	Бюджетні зобов'язання
	Бюджетні асигнування
Інструменти бюджетного регулювання	Ставки податків і зборів
	Норми амортизаційних відрахувань
	Проценти за кредит
	Бюджетні нормативи
	Бюджетні норми
	Норми витрат
	Тарифи
Бюджетні стимули і санкції	Бюджетне фінансування
	Пільги
	Штрафи
	Пеня
	Бюджетні відшкодування

1.5. БЮДЖЕТНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Нормативно-правовими актами, що регулюють бюджетні відносини в Україні, відповідно до статті 4 Бюджетного кодексу України, є:

→ Конституція України

→ Бюджетний кодекс України

→ Закон про Державний бюджет України

→ Інші закони, що регулюють бюджетні відносини, передбачені статтею 1 Бюджетного кодексу України

→ Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, прийняті на підставі і на виконання Бюджетного кодексу України та інших законів України

→ Нормативно-правові акти органів виконавчої влади, прийняті на підставі і на виконання Бюджетного кодексу

→ Рішення про місцевий бюджет

→ Рішення органів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, прийняті відповідно до Бюджетного кодексу

! *Конституцією України визначено загальні положення формування бюджетної системи, яка має будуватись на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами. Установлено, що видатки держави на загальносуспільні проблеми та їх розмір визначаються виключно законом про Державний бюджет України. При цьому бюджет країни має бути збалансованим, а звіт про його виконання – оприлюдненим. На виконання засад і положень Конституції України був розроблений Бюджетний кодекс України, який разом із законом про Державний бюджет та іншими законами, що регулюють окремі питання бюджетних відносин, є базою бюджетного законодавства України.*

Положення Конституції України щодо регулювання бюджетних відносин

кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, установлених законом (стаття 67)

референдум не допускається щодо законопроектів з питань податків, бюджету (стаття 74)

до повноважень Верховної Ради України належить: затвердження Державного бюджету України та внесення змін до нього, контроль за виконанням Державного бюджету України, прийняття рішення щодо звіту про його виконання (стаття 85)

виключно законами України встановлюються: Державний бюджет України і бюджетна система України; система оподаткування, податки і збори; засади створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків; статус національної й іноземних валют на території України; порядок утворення й погашення державного внутрішнього і зовнішнього боргу, випуску та обігу державних цінних паперів, їх види і типи (стаття 92)

Кабінет Міністрів України розробляє проект Закону про Державний бюджет України і забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, подає їй звіт про його виконання (стаття 116)

місцеві державні адміністрації на відповідній території забезпечують: підготовку та виконання обласних і районних бюджетів; звіт про виконання відповідних бюджетів та програм; реалізацію інших наданих державою, а також делегованих відповідними радами повноважень (стаття 119)

держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і їх діяльності. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів (стаття 130)

до відання Автономної Республіки Крим належить: розроблення, затвердження та виконання бюджету Автономної Республіки Крим на основі єдиної податкової і бюджетної політики України; розроблення, затвердження та реалізація програм Автономної Республіки Крим з питань соціально-економічного та культурного розвитку, раціонального природокористування, охорони довкілля відповідно до загальнодержавних програм (стаття 138)

держава бере участь у формуванні доходів бюджетів місцевого самоврядування, фінансово підтримує його (стаття 142)

місцевому самоврядуванню можуть надаватися законом окремі повноваження органів виконавчої влади. Держава фінансує здійснення цих повноважень у повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України або віднесенням до місцевого бюджету в установленому законом порядку окремих загальнодержавних податків, передає органам місцевого самоврядування відповідні об'єкти державної власності (стаття 143)

Бюджетним кодексом врегульовано та систематизовано низку питань:

- приведено у відповідність до Конституції України терміни проходження основних стадій бюджетного процесу, розмежовано функції між органами державної влади й місцевого самоврядування
- розмежовано видатки державного й різних рівнів місцевих бюджетів відповідно до принципу субсидіарності, який полягає в наближенні надання державних послуг до їх безпосереднього споживача
- визначено систему міжбюджетних трансфертів, зокрема визначено їх види, сутність і мету надання, форми й механізми перерахування
- регламентовано прямі міжбюджетні відносини та застосування формульного методу планування міжбюджетних трансфертів відповідно до фінансових нормативів бюджетної забезпеченості
- визначено й унормовано складові бюджетної класифікації, при цьому плату за послуги, що надаються бюджетними установами, віднесено до складу доходів бюджету
- встановлено вимоги щодо формування й використання резервного фонду бюджетів та бюджету розвитку на місцевому рівні
- визначено учасників бюджетного процесу, розмежовано права та обов'язки розпорядників бюджетних коштів та їх одержувачів
- встановлено єдині правила складання проектів бюджетів, регламентовано процедури складання, розгляду та затвердження державного й місцевих бюджетів
- визначено правила проведення видатків у разі несвоєчасного прийняття Закону про Державний бюджет (рішення про місцевий бюджет)
- встановлено правові підстави для створення системи внутрішнього фінансового контролю, визначено його завдання та відповідальність керівника за його організацію
- закріплено конкретні джерела наповнення дохідної частини місцевих бюджетів

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Дайте визначення Державного бюджету.
2. Розкрийте економічну сутність Державного бюджету.
3. Хто з відомих вам учених досліджували поняття «бюджет»?
4. Перелічіть ознаки бюджету як економічної категорії.
5. Назвіть інструменти бюджетного регулювання.
6. Які фактори впливають на формування бюджету і використання бюджетних коштів?
7. Що таке бюджетна політика?
8. Назвіть завдання та принципи бюджетної політики.
9. Які види бюджетної політики вам відомі?
10. Дайте визначення бюджетного механізму.
11. Назвіть та охарактеризуйте складові бюджетного механізму.
12. Які функції виконує Державний бюджет? Дайте їх характеристику.
13. Перелічіть основні нормативно-правові акти, що регулюють бюджетні відносини в Україні.
14. Охарактеризуйте положення Конституції України щодо регулювання бюджетних відносин.

ТЕСТИ

- 1. Слово «бюджет» походить від англійського budget та означає:**
  - а) доходи, гроші;
  - б) шкіряний мішок, гаманець;
  - в) банківський рахунок;
  - г) обов'язковий грошовий платіж на користь держави.
- 2. Категорія, яка відображає грошові відносини між державою, з одного боку, і підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності і фізичними особами – з другого, з приводу створення фонду грошових коштів та його використання на розширене відтворення – це:**
  - а) кошторис;
  - б) бюджет;
  - в) баланс;
  - г) податки.
- 3. Державний бюджет – це:**
  - а) провідна ланка фінансової системи;
  - б) матеріальна база існування держави;
  - в) вартісний інструмент розподілу національного продукту;
  - г) усі відповіді правильні.

4. Бюджет за економічним змістом – це:

- а) план утворення і використання фінансових ресурсів для забезпечення функцій, які здійснюються органами державної влади України, органами влади Автономної Республіки Крим та місцевими органами самоврядування;
- б) загальнодержавний фонд коштів, з якого органи державної влади отримують кошти для матеріального опосередкування свого функціонування;
- в) відносини щодо формування на загальнодержавному і регіональному рівнях централізованих фондів, призначених для реалізації функцій держави;
- г) загальне можливе обчислення майбутніх видатків та очікуваних для покриття їх доходів держави з підведеним балансом для певного майбутнього періоду часу.

5. Економічна суть бюджету полягає:

- а) у встановленні норм оподаткування;
- б) забезпеченні матеріального достатку населення;
- в) розподілі й перерозподілі ВВП між галузями економіки, територіями й верствами населення;
- г) обґрунтуванні пропозицій для розумного ведення господарства.

6. Матеріальний зміст бюджету держави визначається:

- а) обсягом коштів, що перерозподіляються через бюджетну систему;
- б) обсягом фінансових ресурсів держави;
- в) обсягом фінансових ресурсів держави та адміністративно-територіальних одиниць;
- г) обсягом централізованих грошових потоків.

7. Державний бюджет виконує такі функції:

- а) фіскальну, контрольну;
- б) регулятивну, контрольну;
- в) формування доходів бюджету, використання доходів бюджету, контрольну;
- г) розподільну, відтворювальну.

8. Своєчасне і повне надходження в бюджет коштів, а також їх оптимальний розподіл та ефективне використання забезпечує функція бюджету:

- а) контрольна;
- б) регулятивна;
- в) стимулювальна;
- г) розподільна.

9. Бюджетний механізм – це:

- а) сукупність форм і методів організації бюджетних відносин;
- б) сукупність методів організації бюджетного процесу;

- в) сукупність методів організації бюджетного планування і регулювання;
- г) сукупність методів організації виконання показників бюджету.

10. Бюджетна політика характеризується як:

- а) сукупність дій держави з метою організації та раціонального використання бюджетних коштів;
- б) сукупність дій держави з метою організації та раціонального використання централізованих фінансових ресурсів;
- в) сукупність дій держави з метою організації та раціонального використання джерел фінансування бюджету;
- г) сукупність дій держави з метою організації та раціонального використання податкових надходжень.

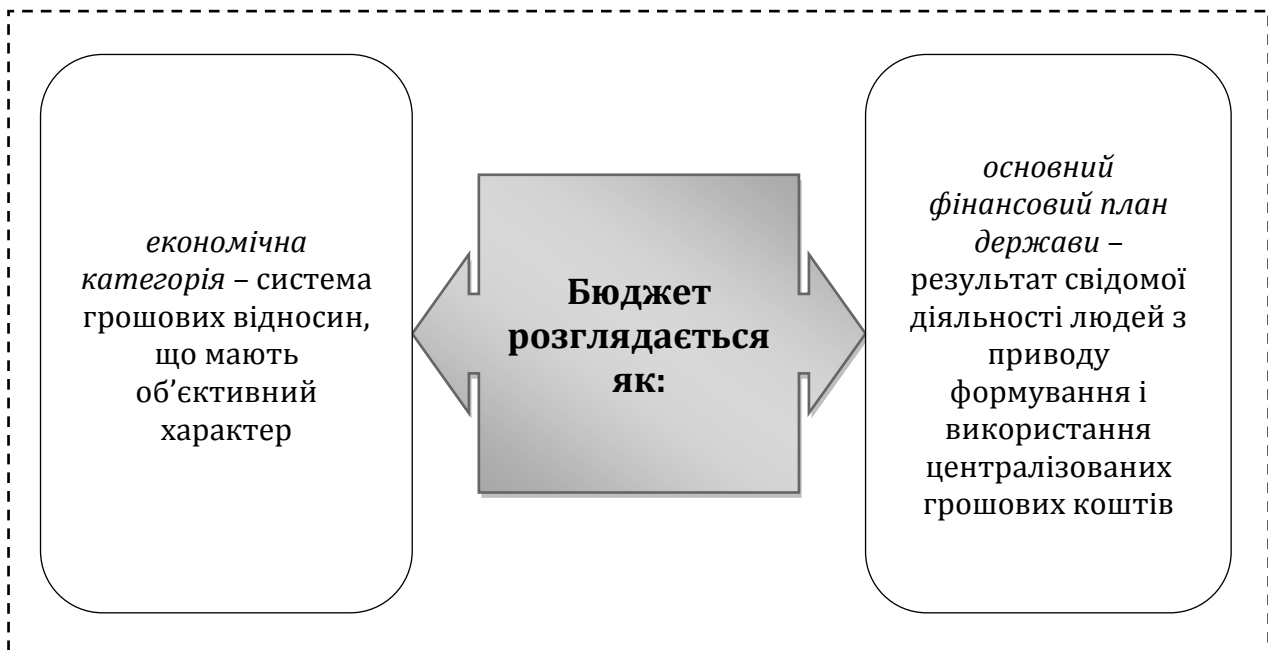
ТЕМА 2.

БЮДЖЕТ ЯК ОСНОВНИЙ ФІНАНСОВИЙ ПЛАН ДЕРЖАВИ

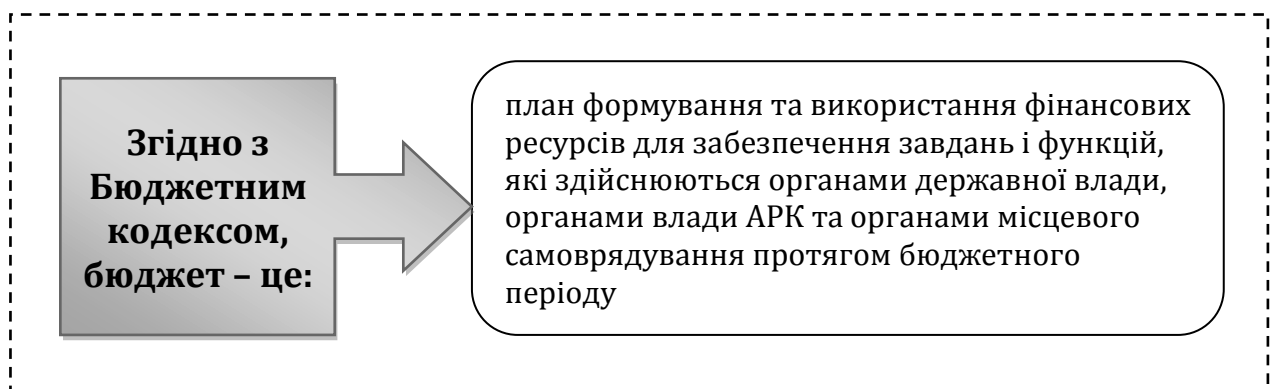
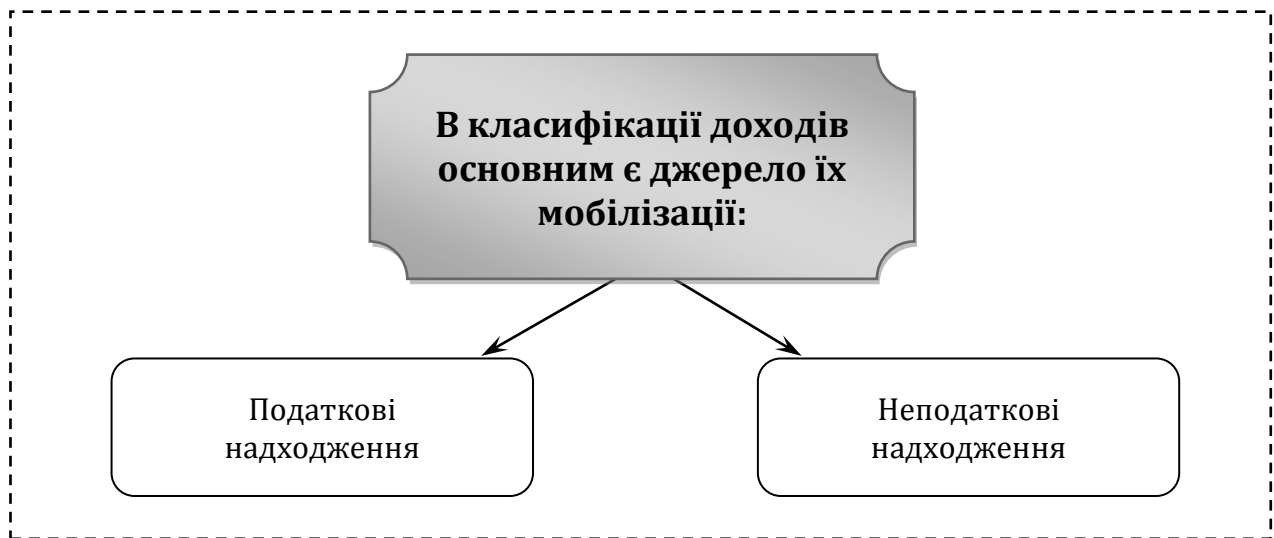
План

- 2.1. Сутність і специфіка бюджету як основного фінансового плану держави
- 2.2. Сутність бюджетного періоду
- 2.3. Поточний бюджет і бюджет розвитку
- 2.4. Бюджетне планування
- 2.5. Бюджетний дефіцит

2.1. СУТНІСТЬ І СПЕЦИФІКА БЮДЖЕТУ ЯК ОСНОВНОГО ФІНАНСОВОГО ПЛАНУ ДЕРЖАВИ

! Бюджет як основний фінансовий план держави являє собою розпис доходів і видатків держави, який затверджується органами законодавчої і представницької влади у формі закону, та відображає економічну, соціальну, військову, міжнародну політику держави.

Складовими частинами загального фонду бюджету є:

- Усі доходи бюджету, крім тих, що призначені для зарахування до спеціального фонду бюджету
- Усі видатки бюджету, що здійснюються за рахунок надходжень загального фонду бюджету
- Кредитування бюджету (повернення кредитів до бюджету без визначення цільового спрямування та надання кредитів із бюджету, що здійснюється за рахунок надходжень загального фонду бюджету)
- Фінансування загального фонду бюджету

Складовими частинами спеціального фонду бюджету є:

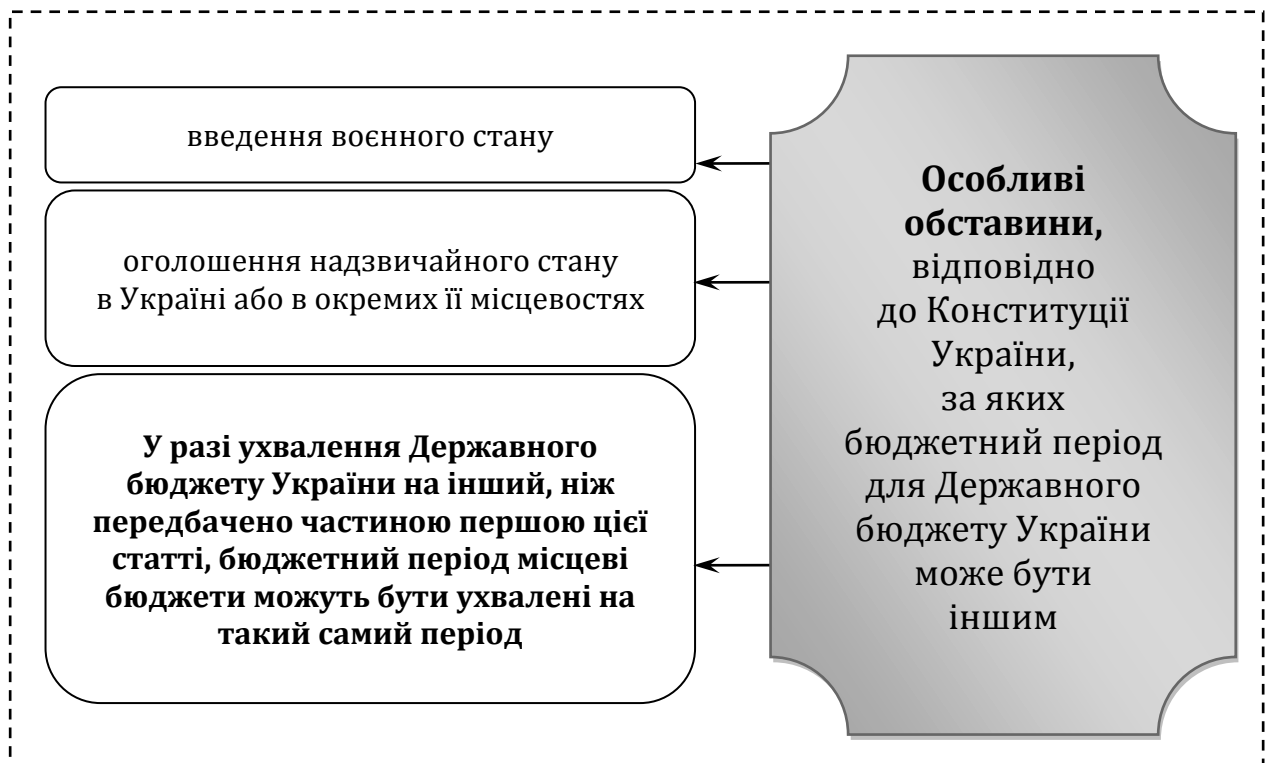
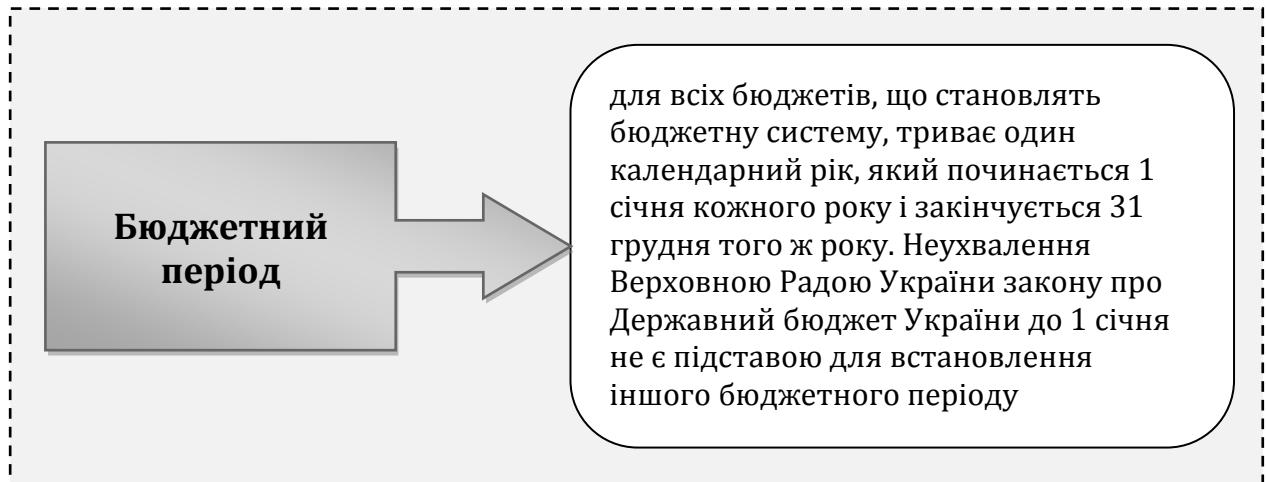
- Доходи бюджету (включаючи власні надходження бюджетних установ), які мають цільове спрямування
- Видатки бюджету, що здійснюються за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду бюджету (у тому числі власних надходжень бюджетних установ)
- Кредитування бюджету (повернення кредитів до бюджету з визначенням цільового спрямування та надання кредитів із бюджету, що здійснюється за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду бюджету)
- Фінансування спеціального фонду бюджету

Суспільне значення бюджету полягає в тому, що за допомогою бюджету досягається розв'язання багатьох питань соціального характеру, хоча стан цієї сфери суспільства на нинішній день складний

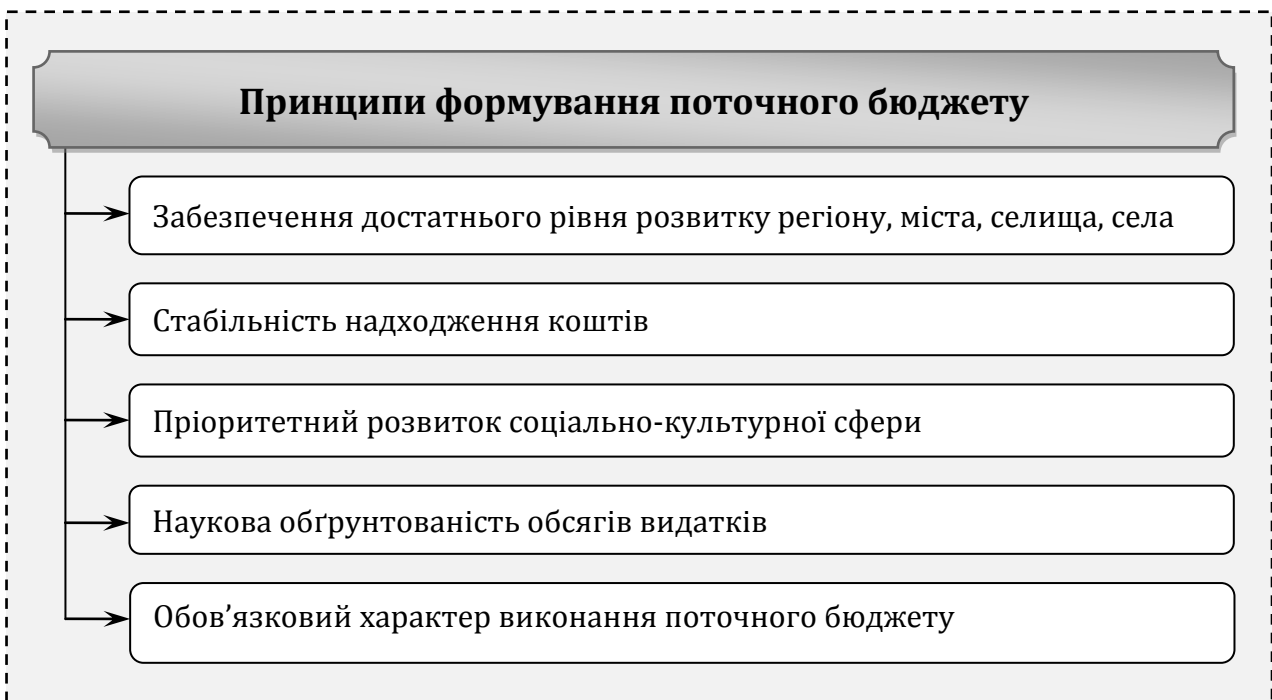
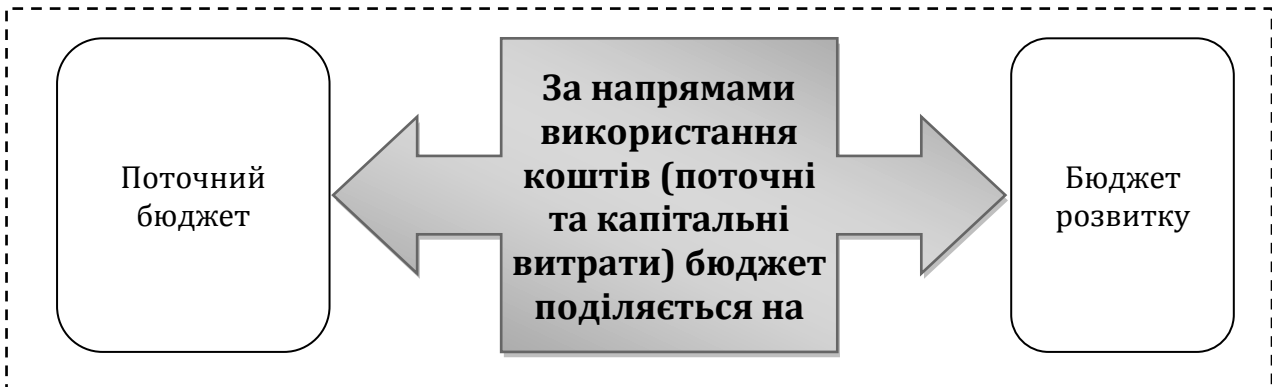
Державний бюджет України, який має правову форму, має велике суспільне і політичне значення

Політичне значення бюджету багатогранне і полягає в тому, що законодавчий орган затверджує обсяги доходів і видатків бюджету на плановий рік, а тим самим народні представники реалізують волю народу

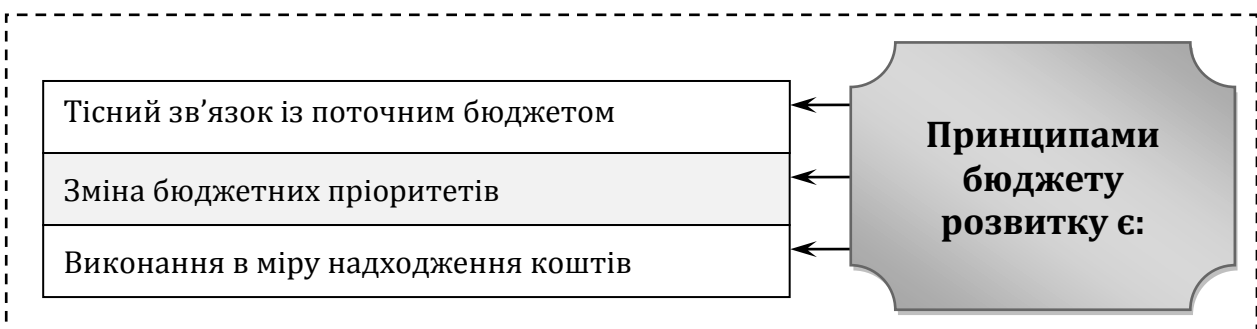
2.2. СУТНІСТЬ БЮДЖЕТНОГО ПЕРІОДУ

2.3. ПОТОЧНИЙ БЮДЖЕТ І БЮДЖЕТ РОЗВИТКУ

Бюджет розвитку повинен фінансувати розширене відтворення всіх сфер діяльності на місцевому рівні. Його бюджетні пріоритети можуть змінюватися залежно від того, як виконується поточний бюджет

Надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів

Дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є майно АР Крим, комунальна власність

Плата за надання місцевих гарантій

Кошти пайової участі в розвитку інфраструктури населеного пункту

10% коштів від використання (реалізації) частини виробленої продукції, що залишається у власності держави відповідно до угод про розподіл продукції та/або коштів у формі грошового еквіваленту такої державної частини продукції, що розподіляються між місцевими бюджетами адміністративно-територіальних одиниць, на території якої є відповідна ділянка надр, у такому співвідношенні: 5% до бюджету АР Крим або обласного бюджету, 3,5% до районного бюджету, 1,5% до селищного, сільського або міського бюджету

Кошти від відчуження майна, що належить АР Крим, і майна, що перебуває в комунальній власності, включаючи кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або права на них

Капітальні трансферти (субвенції) з інших бюджетів

90% коштів від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної і комунальної власності, при цьому від продажу земельних ділянок, які є на території АР Крим: 35% до бюджету АР Крим, 55% до сільських, селищних, міських бюджетів АР Крим

Кошти від повернення кредитів, наданих із відповідного бюджету, та відсотки, сплачені за користування ними

Місцеві запозичення, здійснені в порядку, визначеному Бюджетним кодексом та іншими законами України

Кошти, які передаються з іншої частини місцевого бюджету за рішенням ВР АР Крим, відповідної місцевої ради (щодо коштів резервного фонду місцевого бюджету в частині витрат бюджету розвитку – за рішенням Ради міністрів АР Крим, місцевої державної адміністрації, виконавчого органу відповідної місцевої ради)

До витрат бюджету розвитку місцевих бюджетів належать

→ Погашення місцевого боргу

→ Капітальні видатки, включаючи капітальні трансферти іншим бюджетам (крім капітальних видатків, що здійснюються за рахунок визначених пунктами 2-13 частини першої статті 69-1 Бюджетного кодексу України)

→ Внески органів влади АР Крим та органів місцевого самоврядування до статутного капіталу суб'єкта господарювання

→ Проведення експертної грошової оцінки земельної ділянки, що підлягає продажу відповідно до статті 128 Земельного кодексу України, за рахунок авансу, внесеного покупцями земельної ділянки

→ Платежі, пов'язані з виконанням гарантійних зобов'язань АР Крим чи територіальної громади міста

→ Розроблення містобудівної документації на місцевому і регіональному рівнях

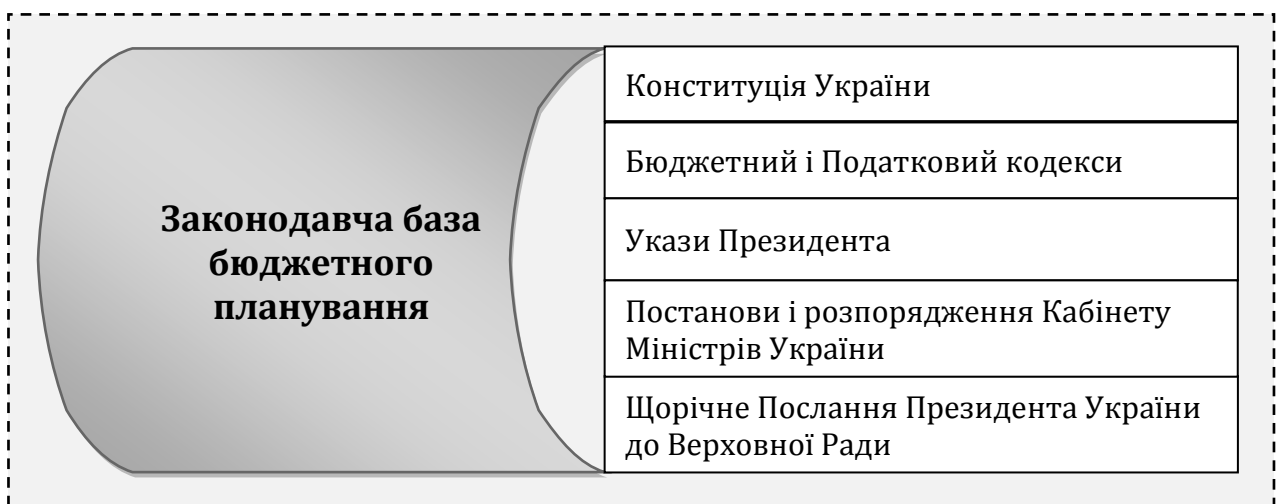
→ Підготовка земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них державної чи комунальної власності для продажу на земельних торгах та проведення таких торгів

**Капітальні
видатки
бюджету
розвитку**

Соціально-економічний розвиток регіонів; виконання інвестиційних програм (проектів); будівництво, капітальний ремонт і реконструкцію об'єктів соціально-культурної сфери і житлово-комунального господарства; будівництво газопроводів і газифікацію населених пунктів; будівництво і придбання житла окремим категоріям громадян відповідно до законодавства; збереження і розвиток історико-культурних місць України та заповідників; будівництво та розвиток мережі метрополітенів; придбання вагонів для комунального електротранспорту; розвиток дорожнього господарства; придбання шкільних автобусів та автомобілів швидкої медичної допомоги; комп'ютеризацію та інформатизацію загальноосвітніх навчальних закладів; інші заходи, пов'язані з розширенням відтворенням

2.4. БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ

Бюджетне планування – це комплекс організаційно-технічних, методичних і методологічних заходів на таких стадіях бюджетного процесу, як складання, розгляд і затвердження бюджетів для визначення обсягів і джерел формування та напрямів використання бюджетних ресурсів держави з метою забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку суспільства

Основні завдання бюджетного планування

формування найважливіших народногосподарських пропорцій розвитку економіки на плановий період

визначення раціональних шляхів бюджетного забезпечення передбачуваного рівня соціально-економічного розвитку на основі ефективного використання наявних у суспільстві ресурсів

виявлення резервів у галузях економіки і спрямування їх на виконання плану економічного і соціального розвитку

встановлення раціональних форм мобілізації грошових надходжень за окремими джерелами і формування доходів бюджетів з урахуванням резервів їх збільшення

раціональний розподіл видатків державного бюджету між окремими ланками бюджетної системи і збалансування бюджетів нижчого рівня

Бюджетне планування здійснюється на основі таких принципів

пріоритетне значення бюджетного планування в усій сукупності фінансових планів

застосування єдиної методології щодо проведення бюджетних розрахунків

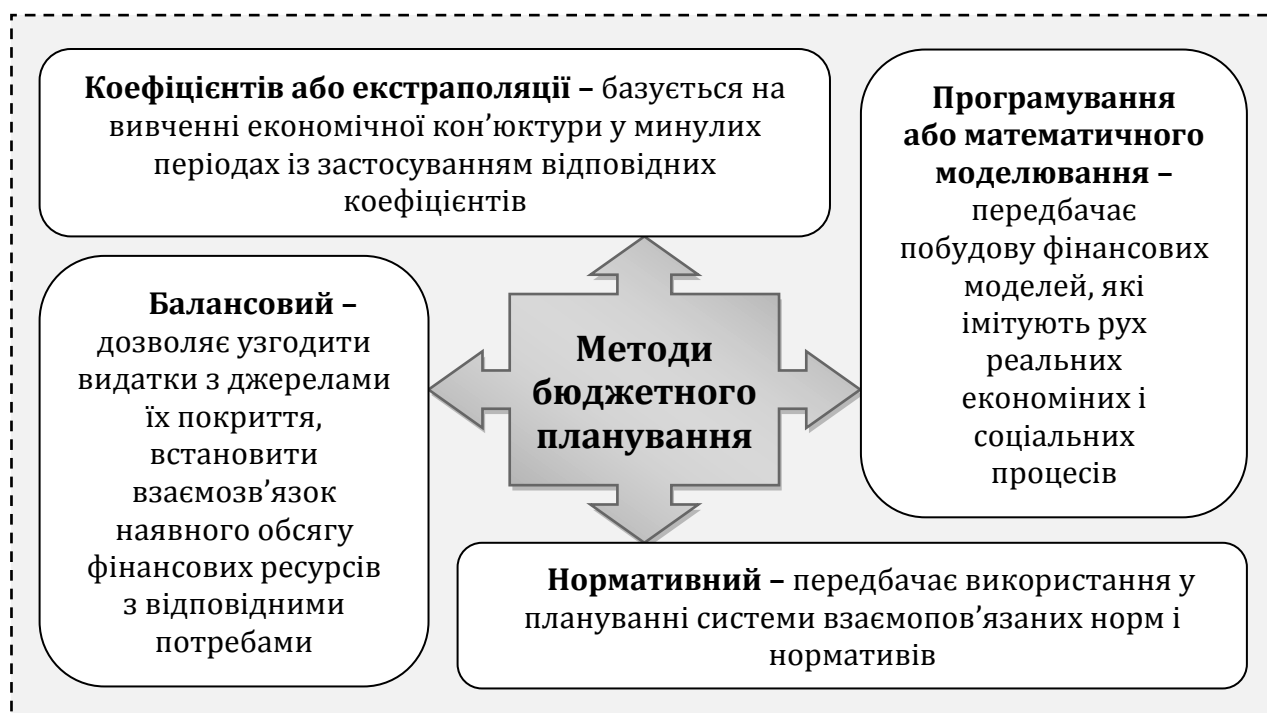
раціональне визначення джерел мобілізації бюджетних ресурсів і оптимальний їх перерозподіл через ланки бюджетної системи

директивність та обов'язковість виконання показників бюджету всіма суб'єктами бюджетних відносин

комплексний підхід до основних параметрів економічного і соціального розвитку в тісному взаємозв'язку з наявними бюджетними можливостями

органічний зв'язок бюджетного планування з планами соціально-економічного розвитку держави та регіонів, між прогнозованими і поточними бюджетними планами

створення необхідних резервів для забезпечення безперервності бюджетного процесу

2.5. БЮДЖЕТНИЙ ДЕФІЦИТ

Стан бюджету може характеризуватися трьома показниками

рівновагою доходів і видатків бюджету

бюджетним профіцитом – перевищенням доходів над видатками бюджету

бюджетним дефіцитом – перевищенням видатків над постійними доходами

Згідно зі статтею 14 Бюджетного кодексу України:
затвердження бюджету з дефіцитом дозволяється в разі наявності обґрунтованих джерел фінансування бюджету

Профіцит бюджету затверджується з метою погашення боргу, забезпечення встановленого розміру оборотного залишку бюджетних коштів, придбання цінних паперів, спрямування коштів до бюджету розвитку

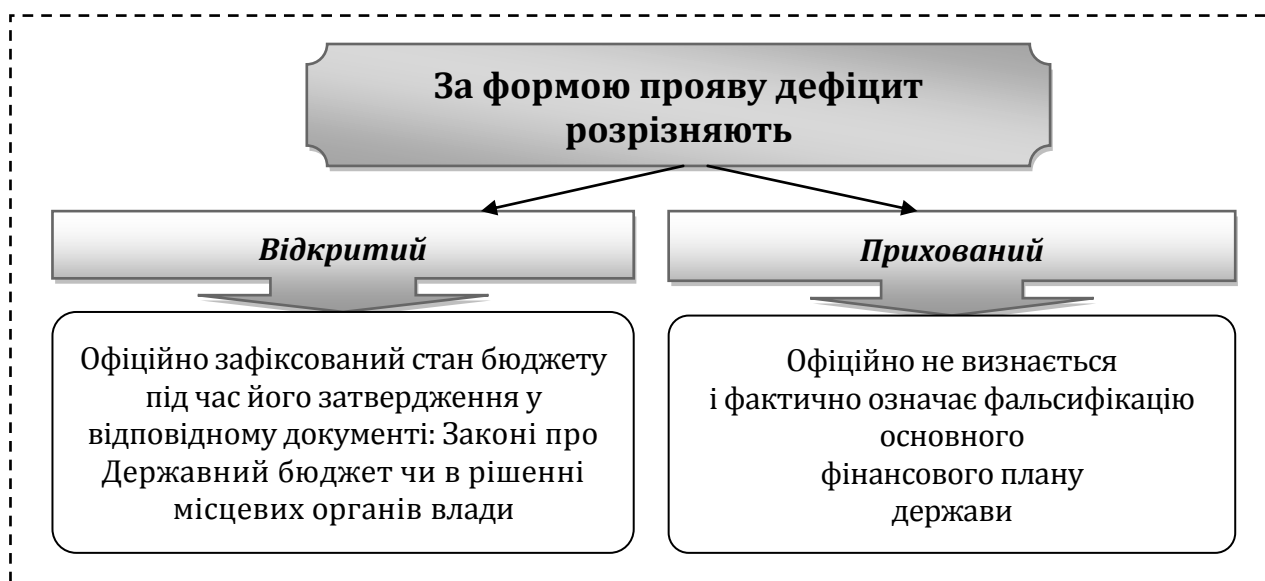
Оборотний залишок бюджетних коштів – частина залишку коштів загального фонду відповідного бюджету, яка утворюється для покриття тимчасових касових розривів

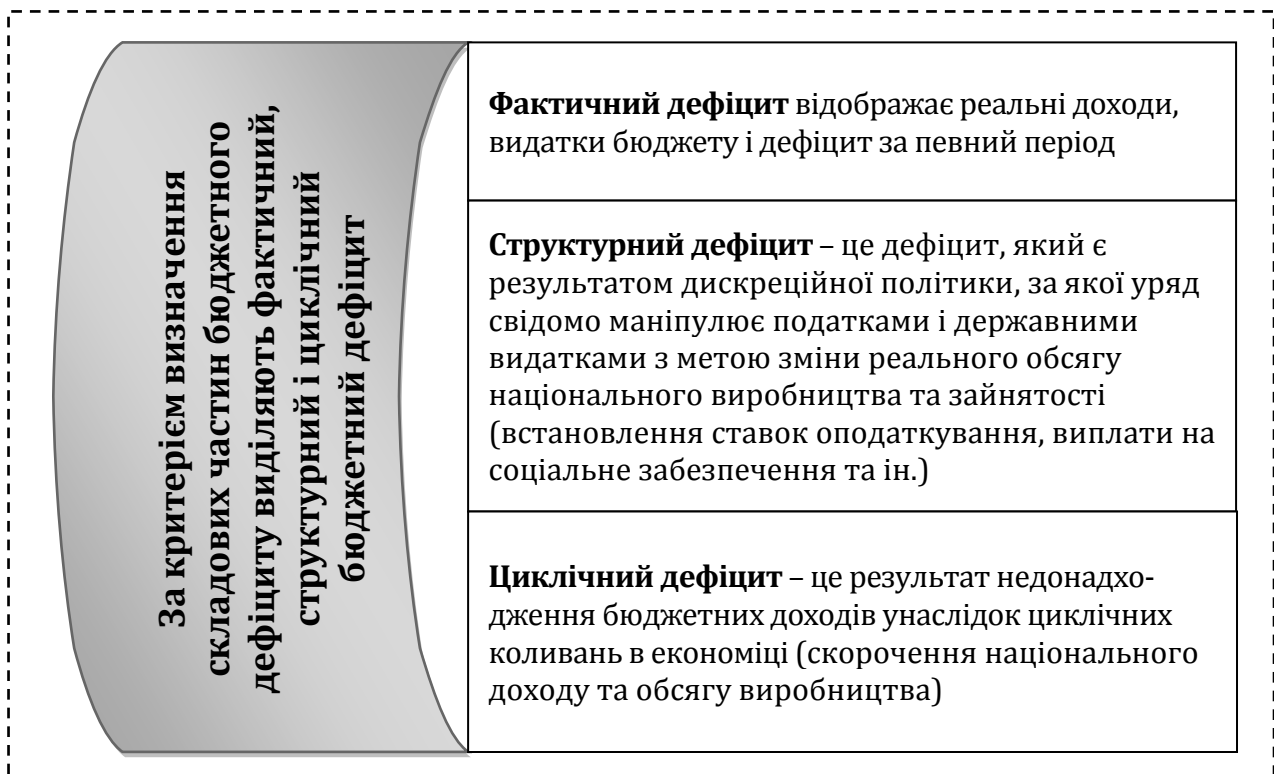
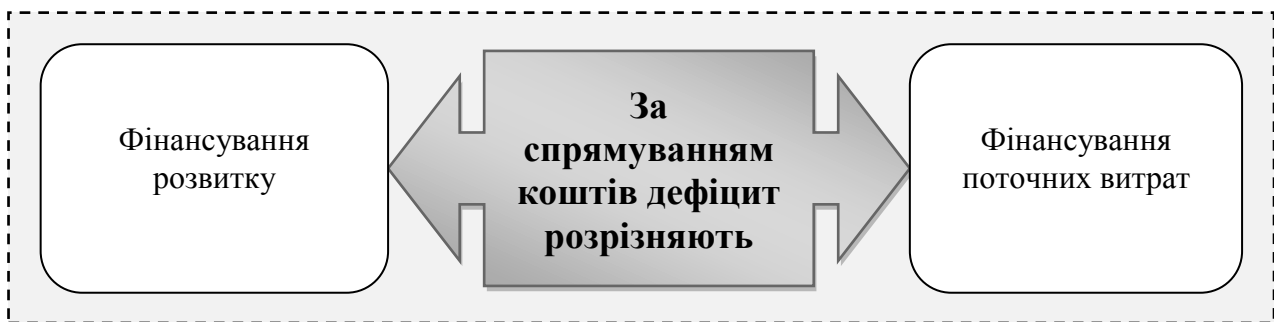
Тимчасовий касовий розрив означає недостатню спроможність місцевого бюджету на конкретну дату погасити за рахунок наявних та очікуваних грошових активів загального фонду і коштів резервного фонду, бюджетні видатки за захищеними статтями. Тобто оплата праці працівників бюджетних установ, нарахування на заробітну плату, придбання медикаментів і перев'язувальних матеріалів, забезпечення продуктами харчування, оплата комунальних послуг та енергоносіїв, стипендії

Оборотний залишок бюджетних коштів встановлюється в розмірі не більше ніж два відсотки планових видатків загального фонду бюджету і затверджується в законі про Державний бюджет України (рішенні про місцевий бюджет)

На кінець бюджетного періоду оборотний залишок бюджетних коштів має бути збережений у встановленому розмірі

Перевищення залишку коштів загального фонду бюджету над оборотним залишком бюджетних коштів на кінець бюджетного періоду становить вільний залишок бюджетних коштів, який використовується на здійснення витрат бюджету згідно із законом про Державний бюджет України та/або змінами до нього (змінами до рішення про місцевий бюджет)

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Відмінності бюджету як фінансового плану від бюджету як економічної категорії.
2. Що беруть до уваги при класифікації видатків і доходів бюджету?
3. З яких частин складається бюджет (перелічіть їхні основні складові).

4. У зв'язку з якими обставинами бюджетний період може бути іншим?
5. Що являє собою поточний бюджет і які його основні принципи?
6. Основними джерелами надходжень бюджету розвитку є...
7. Назвіть витрати бюджету розвитку.
8. Що таке бюджетне планування? Які особливості бюджетного планування ви можете назвати?
9. З яких етапів складається бюджетне планування?
10. Які ви знаєте види бюджетного дефіциту?
11. Що є основними джерелами фінансування бюджетного дефіциту?

ТЕСТИ

1. Бюджет як економічна категорія – це:

- а) розпис доходів і видатків держави, який затверджується постановою Кабінету Міністрів;
- б) загальнодержавний кошторис, що затверджується Указом Президента;
- в) система грошових відносин, що мають об'єктивний характер;
- г) план доходів і видатків держави, що затверджується бюджетним парламентським комітетом чи органом місцевого самоврядування у формі закону чи відповідного рішення.

2. Бюджетний дефіцит характеризується:

- а) перевищенням джерел фінансування над доходами;
- б) перевищенням доходів над видатками;
- в) тимчасовим касовим розривом при виконанні бюджету;
- г) від'ємною різницею між зведеними показниками доходів і видатків бюджету.

3. Бюджетний профіцит характеризується:

- а) перевищенням джерел фінансування над доходами;
- б) перевищенням доходів над видатками;
- в) тимчасовим касовим розривом при виконанні бюджету;
- г) від'ємною різницею між зведеними показниками доходів і видатків бюджету.

4. Бюджетне планування – це:

- а) комплекс організаційно-технічних і методичних заходів щодо визначення обсягу податків та платежів до бюджету держави;
- б) комплекс організаційно-технічних і методичних заходів щодо визначення доходів і витрат бюджетів на всіх стадіях бюджетного процесу;
- в) комплекс організаційно-технічних і методичних заходів щодо визначення витрат, пов'язаних з виконанням державою своїх функцій;
- г) правильної відповіді немає.

5. Бюджет як фінансовий план – це:

- а) установлений нормами закону, ухваленого Верховною Радою або рішеннями місцевих Рад, план формування і використання централізованого фонду коштів, необхідного для здійснення завдань і функцій держави в цілому та органів місцевого самоврядування;
- б) розпис доходів і видатків держави, який затверджується органами законодавчої і представницької влади у формі закону;
- в) план формування централізованого фонду коштів і його використання, що відображає економічну, соціальну, оборонну та міжнародну політику держави;
- г) відносини щодо формування на загальнодержавному і регіональному рівнях централізованих фондів, призначених для реалізації функцій держави.

6. Стан бюджету може характеризуватися такими показниками:

- а) рівновагою доходів і видатків бюджету;
- б) бюджетним профіцитом;
- в) бюджетним дефіцитом;
- г) усі відповіді правильні.

7. За формою прояву дефіцит розрізняють:

- а) відкритий і прихований;
- б) вимушений і свідомий;
- в) активний і пасивний;
- г) немає правильної відповіді.

8. За причинами виникнення дефіцит може бути:

- а) відкритий і прихований;
- б) вимушений і свідомий;
- в) активний і пасивний;
- г) фінансування розвитку і фінансування поточних витрат.

9. Основними джерелами фінансування дефіциту є:

- а) кошти від державних (місцевих) внутрішніх і зовнішніх запозичень;
- б) кошти від приватизації державного майна;
- в) повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу / пред'явлення цінних паперів;
- г) усі відповіді правильні.

10. Метод планування, який базується на вивченні економічної кон'юктури у минулих періодах із застосуванням відповідних коефіцієнтів, називається:

- а) нормативний;
- б) балансовий;
- в) програмування або математичного моделювання;
- г) коефіцієнтів або екстраполяції.

ТЕМА 3.

БЮДЖЕТНИЙ УСТРІЙ І ПОБУДОВА БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ

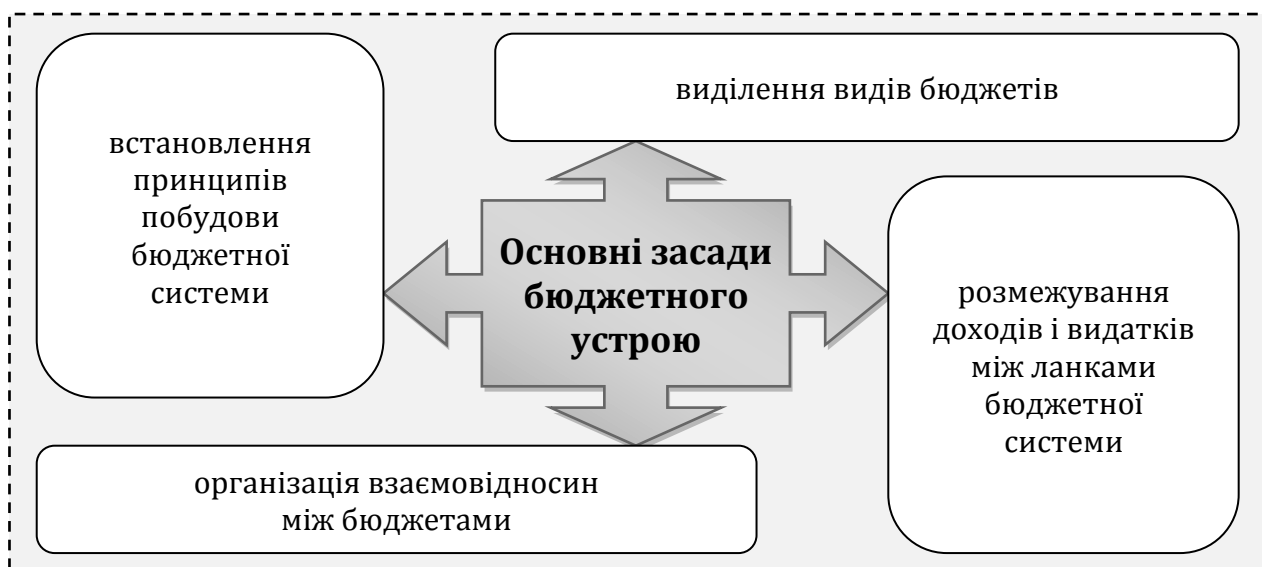
План

- 3.1. Основи побудови бюджетного устрою
- 3.2. Структура бюджетної системи України
- 3.3. Управління бюджетною системою
- 3.4. Бюджетні права в Україні
- 3.5. Бюджетна класифікація

3.1. ОСНОВИ ПОБУДОВИ БЮДЖЕТНОГО УСТРОЮ

Бюджетний устрій – це організація і принципи побудови бюджетної системи, її структури, взаємозв'язок між окремими ланками бюджетної системи

Бюджетна система – відображає складові бюджету, тобто це сукупність усіх бюджетів, які формуються в даній країні згідно з її бюджетним устроєм

Розподіл доходів і видатків між бюджетами

ґрунтується на певних засадах, які обумовлені багатьма факторами, насамперед фінансовою моделлю суспільства, основами побудови податкової системи і системи доходів бюджету, формами власності тощо. Кожна країна, обираючи ту чи іншу модель бюджетного устрою, установлює і певну систему розподілу доходів і видатків між бюджетами, яка виходить з розподілу видатків.

Розподіл видатків між

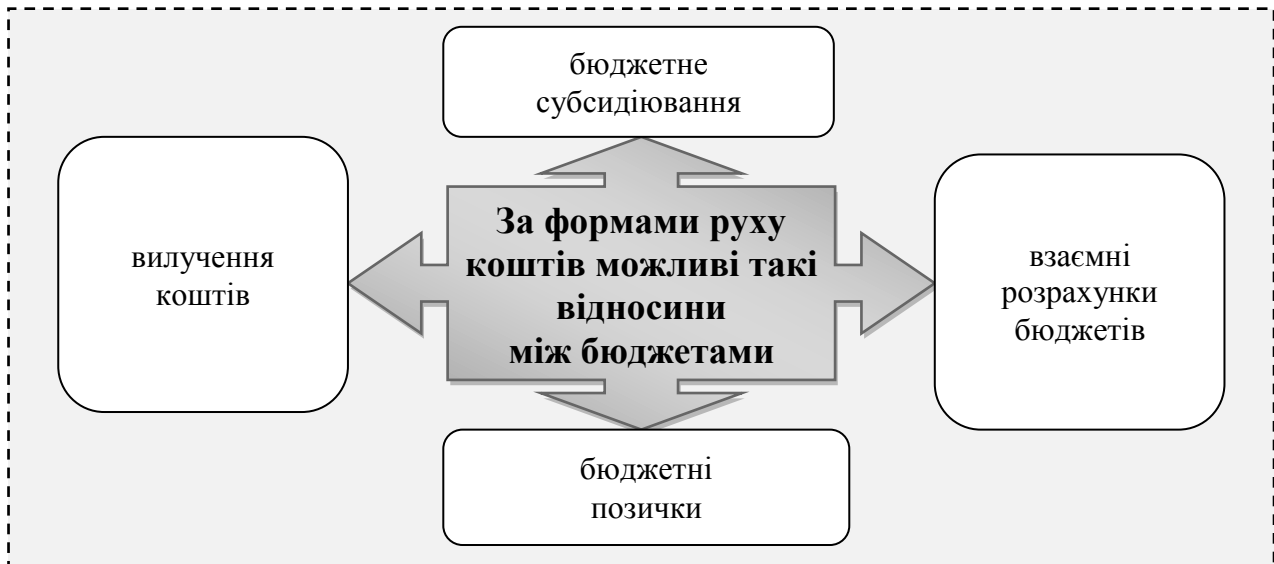
бюджетами ґрунтується на більш сталих засадах, бо визначається самим призначенням того чи іншого бюджету. Його основу становить розподіл функцій і повноважень між рівнями державної влади й управління. Видатки загальнодержавного характеру забезпечуються з центрального бюджету, видатки локального значення – з відповідних місцевих бюджетів. Тобто все залежить від того, як оцінюється значення тих чи інших видатків

Розподіл доходів між бюджетами є похідним від розподілу видатків між ними, він має забезпечити надійність і стабільність дохідної бази бюджетів усіх рівнів. При цьому безпосередньо від зусиль відповідних органів влади й управління залежать можливості мобілізації доходів бюджету. Вони повинні також мати дійові важелі впливу на забезпечення надходження закріплених за ними податків, на платників цих податків. Інакше ці органи не зможуть проводити ефективну фінансову політику у сфері доходів і повністю залежатимуть від некерованих ними процесів

Вертикальні відносини – це відносини, що виникають між бюджетами різних рівнів. При цьому існує правило, згідно з яким взаємовідносини виникають тільки між безпосередньо пов'язаними бюджетами, тобто такими, що стоять поряд у вертикальній структурі

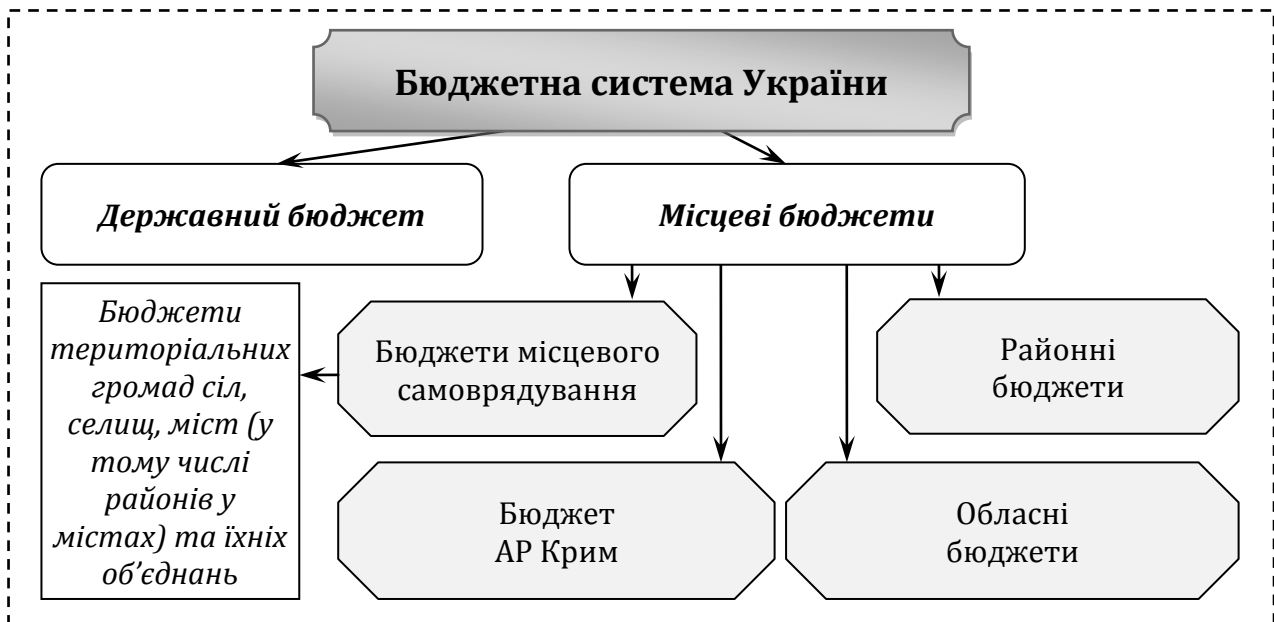
За напрямом організації **міжбюджетних відносин** виділяють

Горизонтальні відносини – це відносини, що виникають між бюджетами одного рівня

3.2. СТРУКТУРА БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Бюджетна система України – сукупність державного бюджету і місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного й адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права (стаття 2 Бюджетного кодексу України)

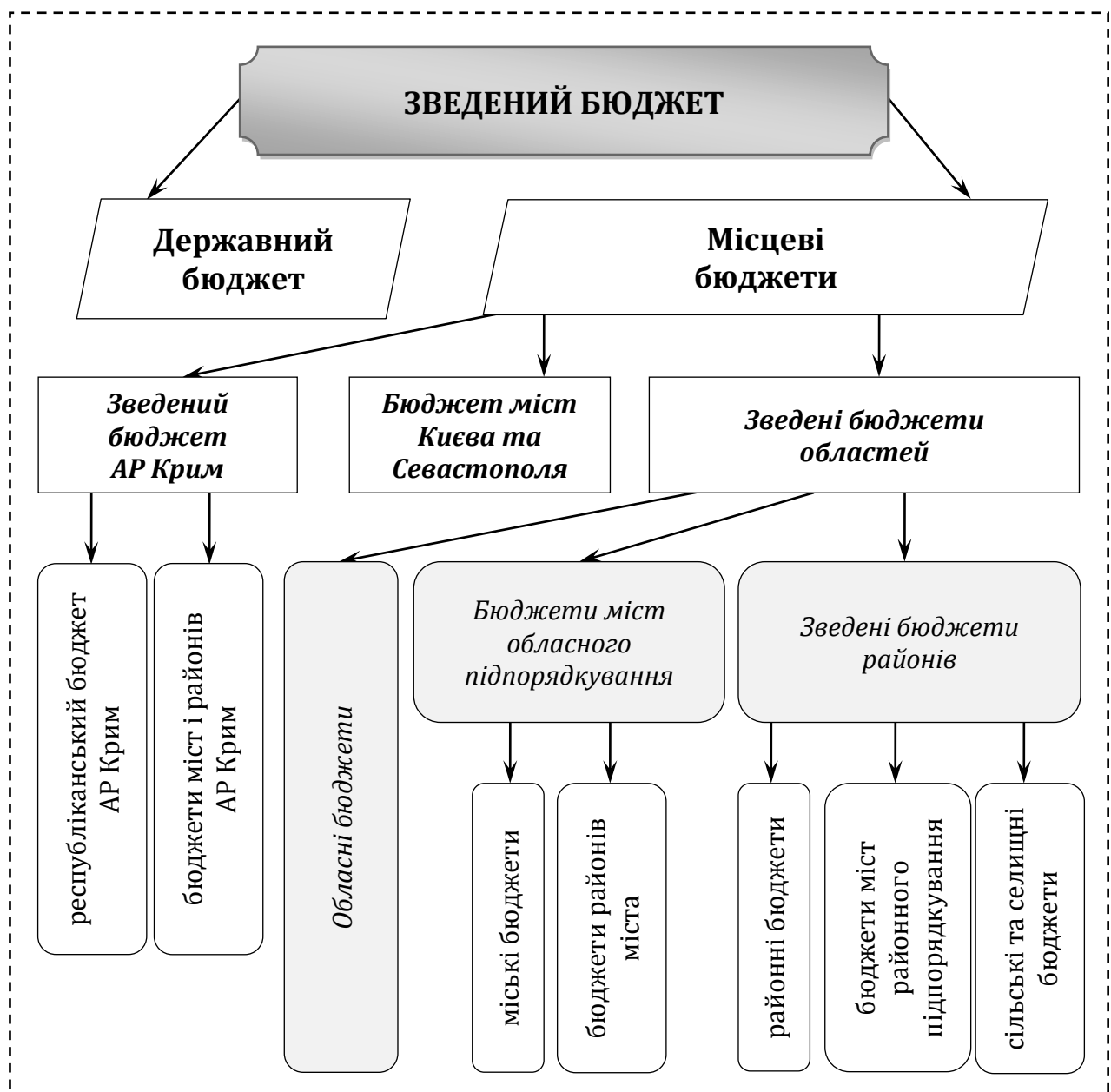

Державний бюджет – це основний фінансовий план держави, який складається з дохідної і видаткової частин та затверджений законом про Державний бюджет України на відповідний рік

❗ **Місцеві бюджети** – це фінансові плани розвитку територіальних громад, районів і областей України. Місцевими бюджетами є бюджет АР Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування

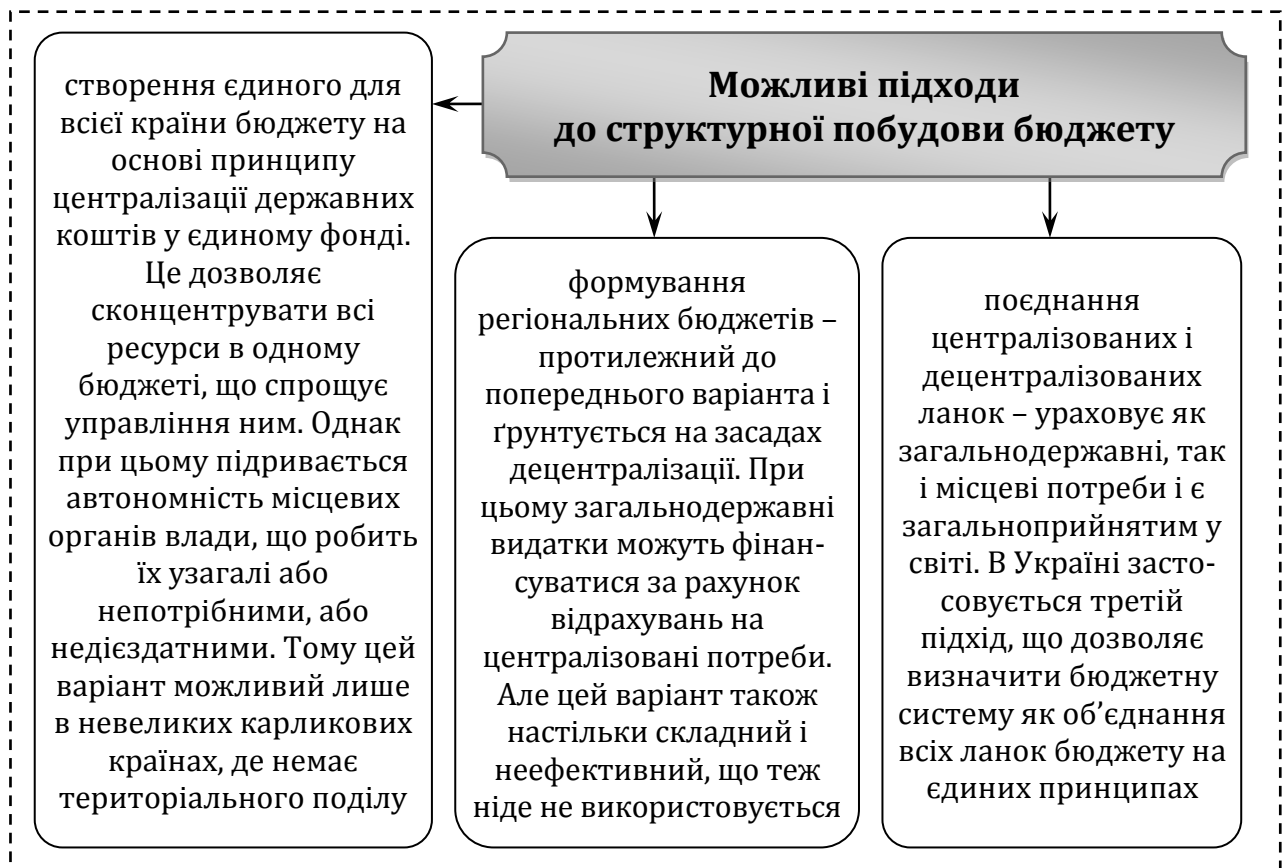
❗ **Бюджети місцевого самоврядування** – це бюджети територіальних громад сіл, їхніх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах), бюджети об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад

❗ **Зведений бюджет** – це сукупність показників бюджетів, що використовуються для аналізу та прогнозування економічного і соціального розвитку держави

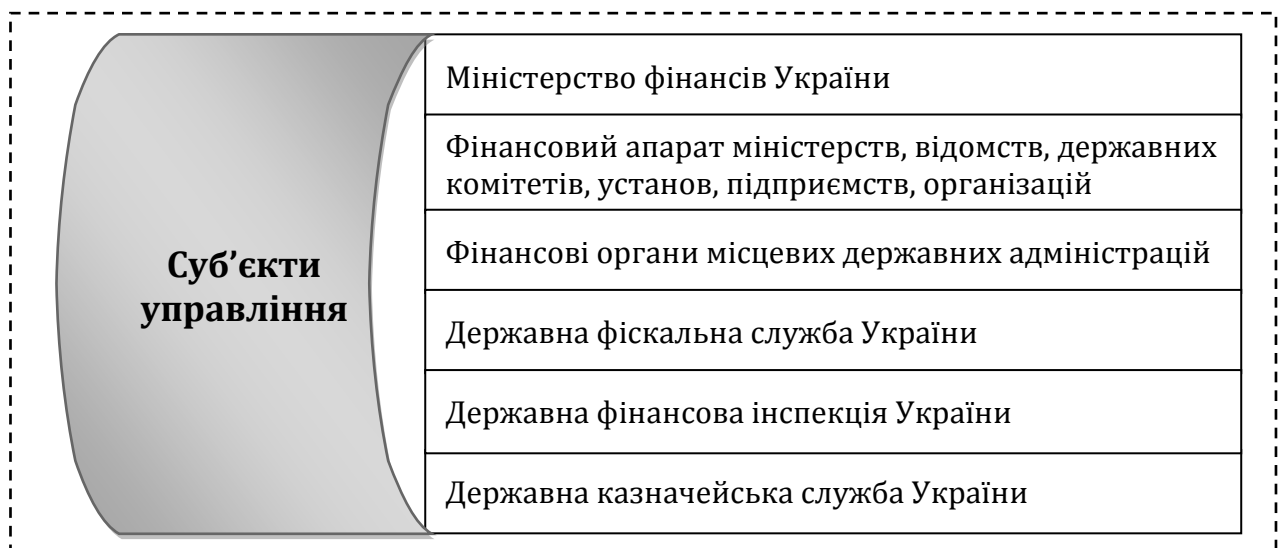
Принципи побудови бюджетної системи

3.3. УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНОЮ СИСТЕМОЮ

Управління бюджетною системою – це комплекс розподільчих і перерозподільчих заходів з метою досягнення поставленого результату. Об'єктом управління виступають централізовані фінансові фонди держави.

Методи, які застосовуються у процесі управління бюджетом

Фінансове планування – це сукупність показників і методів оцінки фінансового стану держави з метою виявлення можливостей збільшення фінансових ресурсів та їх ефективного використання. Включає такі види: прогнозування фінансової діяльності; поточне планування фінансової діяльності; оперативне планування фінансової діяльності

Фінансове регулювання – законодавчо визначена система впливу держави на фінансові процеси в суспільстві

Стимулювання здійснюється для забезпечення розвитку явищ і процесів, що є пріоритетними для країни

Фінансовий облік – система нагляду, групування, відображення, контролю за кількісними та якісними показниками виконання фінансових планів держави

Фінансовий контроль – перевірка правильності та законності формування і використання фінансових фондів держави

Загальне – полягає у визначенні обсягів фінансових ресурсів на перспективу для реалізації соціально-економічних програм.
Здійснюється: Верховною Радою, Президентом, Кабінетом Міністрів, частково Міністерством фінансів

Види управління бюджетною системою

Оперативне – зміна фінансових відносин і маневрування фінансовими ресурсами в конкретній ситуації.
Здійснюється: Міністерством фінансів, дирекціями цільових державних фондів, страхових компаній, фінансовими службами міністерств, відомств, підприємств, установ

Повноваження державних фінансових органів у процесі управління бюджетними відносинами

→	1. Рахункова палата Верховної Ради України	<p>1.1. Контроль за використанням коштів державного бюджету.</p> <p>1.2. Контроль за формуванням, обслуговуванням і погашенням державного боргу.</p> <p>1.3. Контроль за ефективністю використання та управління коштами державного бюджету.</p> <p>1.4. Контроль за використанням коштів бюджету в частині фінансування повноважень місцевих державних адміністрацій та делегованих місцевому самоврядуванню повноважень з питань доходів і видатків.</p> <p>1.5. Розробка висновків щодо звіту про виконання державного бюджету.</p>
→	2. Державна фіскальна служба	<p>2.1. Виконання бюджетів у частині податкових надходжень.</p> <p>2.2. Облік платників податків та інших обов'язкових платежів до бюджету.</p> <p>2.3. Контроль за правильністю обчислення, повнотою та своєчасністю сплати податків.</p> <p>2.4. Контроль за достовірністю податкового обліку і звітності.</p>
→	3. Державна фінансова інспекція України	<p>3.1. Контроль за цільовим та ефективним використанням коштів бюджетів і цільових державних фондів.</p> <p>3.2. Контроль за збереженням грошових і матеріальних цінностей у бюджетних організаціях.</p> <p>3.3. Контроль за достовірністю бухгалтерського обліку і звітності в бюджетних організаціях.</p> <p>3.4. Контроль за цільовим використанням і своєчасним поверненням кредитів, отриманих під гарантію Кабінету Міністрів України.</p> <p>3.5. Контроль за порядком ведення бухгалтерського обліку і достовірністю звітності про виконання державного та місцевих бюджетів, кошторисів бюджетних установ.</p>
→	4. Державна казначейська служба України	<p>4.1. Бухгалтерський облік усіх надходжень і видатків бюджетів.</p> <p>4.2. Встановлення єдиних правил ведення і складання звітності про виконання бюджетів, кошторисів.</p> <p>4.3. Розроблення нормативно-інструктивних документів з питань ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності.</p> <p>4.4. Контроль за цільовим використанням бюджетних призначень.</p> <p>4.5. Розмежування податкових надходжень між рівнями бюджетної системи.</p>
→	5. Управління цільових державних фондів	<p>5.1. Збір та акумуляція коштів фонду.</p> <p>5.2. Забезпечення фінансування витрат фонду.</p> <p>5.3. Контроль за своєчасним і повним надходженням страхових внесків.</p>
→	6. Міністерство фінансів України	<p>6.1. Організація бюджетного процесу.</p> <p>6.2. Складання проекту державного бюджету.</p> <p>6.3. Організація виконання бюджету після затвердження в парламенті.</p> <p>6.4. Бюджетний контроль в особі уповноважених органів.</p> <p>6.5. Фінансування бюджету і випуск державних запозичень.</p> <p>6.6. Управління державним боргом.</p> <p>6.7. Складання бюджетного розпису.</p>

3.4. БЮДЖЕТНІ ПРАВА В УКРАЇНІ

Бюджетні права – це систематизована форма відображення юридичних норм, що визначають бюджетний устрій, склад доходів і видатків бюджетів, повноваження органів державної влади й управління щодо складання, розгляду, затвердження і виконання бюджету, а також порядок затвердження звітів про його виконання

Основний зміст бюджетних повноважень полягає у праві одержувати доходи, розподіляти бюджетні кошти та використовувати їх за цільовим призначенням

Особливість бюджетних прав, порівняно з іншими галузями права (адміністративним, господарським, кримінальним та ін.), полягає в тому, що у більшості випадків бюджетне право відповідних органів влади і їх обов'язок об'єднані в одному повноваженні. Основу бюджетно-правових положень (статусу) державних органів влади та їхніх територіальних підрозділів становить право на самостійний бюджет

Сукупність прав бюджетно-правових положень державних і місцевих органів влади:

а) право на власний бюджет

б) право на отримання власних доходів і залучення їх до бюджету

в) право використання бюджетних коштів на потреби державних і місцевих органів влади за призначенням

г) право розподілу бюджетних доходів між бюджетами даної території

д) право утворення і використання в межах бюджету цільових або резервних фондів

Суверенітет (незалежність або самостійність). Незалежність бюджетних прав суверенної держави надає їм особливих ознак, які відрізняють їх від прав інших суб'єктів. Роль бюджетних прав України полягає в забезпеченні функціонування їх на основі фінансової бази, без якої неможлива реалізація державного суверенітету. На основі цих прав у розпорядження відповідного державного органу влади входить утворення бюджетів різних рівнів, які необхідні для функціонування України як незалежної держави, для виконання нею своїх внутрішніх і зовнішніх завдань

**Характеристики
змісту
бюджетних
прав України**

Регулювання міжбюджетних відносин пов'язане з розподілом доходів і видатків між окремими ланками бюджетної системи. Для забезпечення бюджетного регулювання держава закріпила за Державним (центральним) бюджетом загальнодержавні податки і збори, а за місцевим – місцеві податки і збори. Доходи, що закріплені за місцевими бюджетами, доходи, які передаються з бюджету вищого рівня до нижчого, також закріплені державою. У результаті такого розподілу доходів і видатків між державними ланками у переважній більшості місцевих бюджетів виявляється недостатньо власних доходів, потрібних для фінансування передбачених видатків. Збалансування місцевих бюджетів у такому разі (за нестачі коштів для забезпечення збалансування видатків) здійснюється шляхом бюджетного регулювання. Його сутність полягає у переданні частини коштів бюджетів вищого рівня бюджетам нижчого рівня для їх збалансування у формі міжбюджетних трансфертів

Розміщення та групування доходів і видатків відбувається за бюджетною класифікацією. Вона дає можливість отримати уявлення про структуру бюджету, джерела його доходів, склад платників. Бюджетна класифікація має відповідати вимогам здійснення контролю за фінансовою діяльністю органів державної влади, місцевого самоврядування та забезпечення порівнювальності бюджетних показників на загально-державному і міжнародному рівнях, а також забезпечувати умови для аналізу окремих доходів і видатків

3.5. БЮДЖЕТНА КЛАСИФІКАЦІЯ

Бюджетна класифікація – єдине систематизоване згрупування доходів, видатків, кредитування, фінансування бюджету, боргу відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів

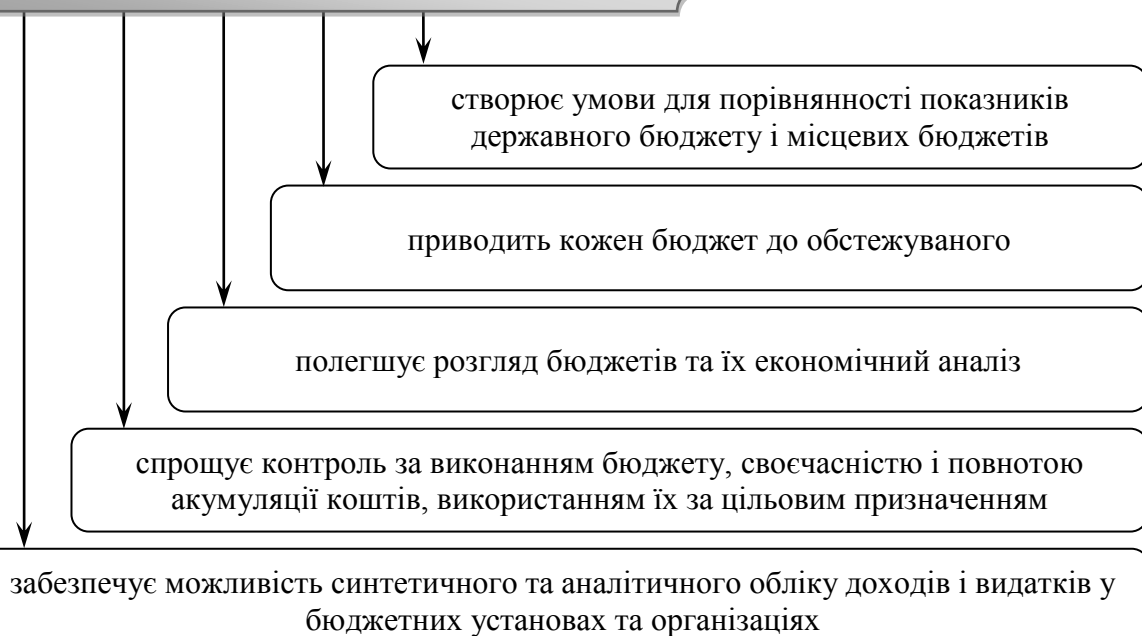
Застосування бюджетної класифікації

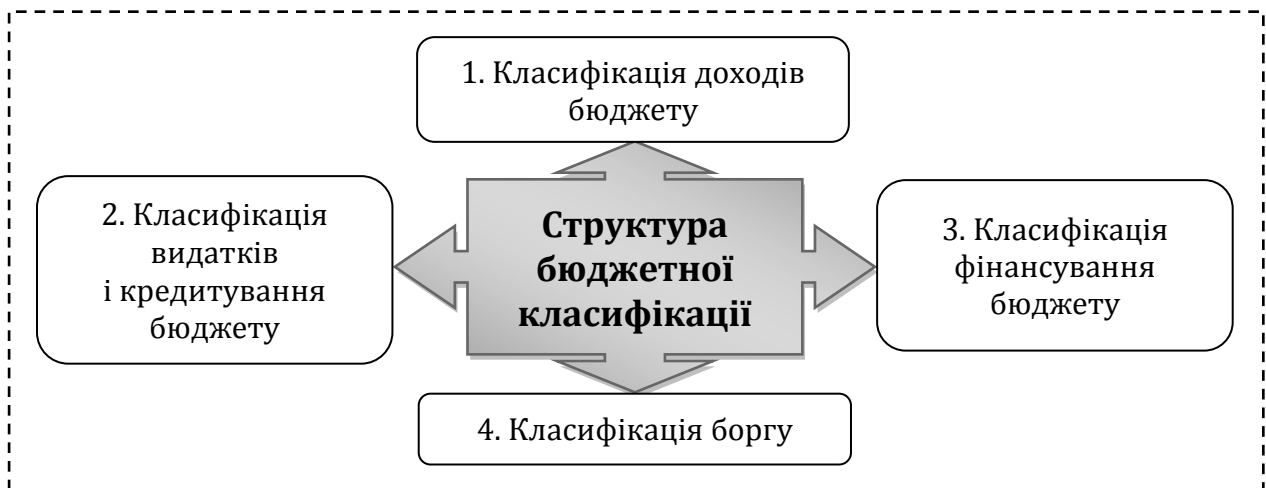
- для складання і виконання державного та місцевих бюджетів;
- звітування про виконання державного та місцевих бюджетів;
- здійснення контролю за фінансовою діяльністю органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших розпорядників бюджетних коштів;
- проведення фінансового аналізу в розрізі доходів, організаційних, функціональних та економічних категорій видатків, кредитування, фінансування і боргу;
- забезпечення загальнодержавної і міжнародної порівнянності бюджетних показників

Бюджетна класифікація є обов'язковою для застосування всіма учасниками бюджетного процесу в межах бюджетних повноважень. Затверджує бюджетну класифікацію Міністерство фінансів України з обов'язковим інформуванням Комітету Верховної Ради України з питань бюджету

Бюджетна класифікація має велике організаційне значення, вона:

Кожна зі складових має власний цифровий класифікатор, який ідентифікує рух фінансових ресурсів у системі публічних фінансів

Код класифікації доходів має вісім знаків:	
перша цифра	відповідає групі доходів
друга цифра	номер підгрупи бюджетної класифікації
третья і четверта цифри	відповідають розділу
п'ята і шоста цифра	означають параграф конкретного розділу, який визначає різновид надходження
сьома і восьма цифри	відведені для кодування виду бюджету (державний, міський, районний, селищний, сільський) для розщеплення платежу

Класифікація доходів бюджету
(станом на 01.04.2016)

Код	Найменування
10000000	Податкові надходження
11000000	Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості
11010000	Податок та збір на доходи фізичних осіб
11010100	Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати
11010200	Податок на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу, що сплачується податковими агентами
11010300	Позицію виключено
11010400	Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку, інших ніж заробітна плата
11010500	Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується фізичними особами за результатами річного декларування
11010600	Фіксований податок на доходи фізичних осіб від зайняття підприємницькою діяльністю, нарахований до 1 січня 2012 року
11010700	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати податку на доходи фізичних осіб
11010800	Податок на доходи фізичних осіб із доходу у вигляді процентів
11010900	Податок на доходи фізичних осіб від оподаткування пенсійних виплат або щомісячного довічного грошового утримання, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України
11011000	Військовий збір
11020000	Податок на прибуток підприємств
11020100	Податок на прибуток підприємств і організацій, що перебувають у державній власності
11020200	Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності
11020300	Податок на прибуток підприємств, створених за участю іноземних інвесторів
11020400	Податок на прибуток від казино, відеосалонів, гральних автоматів, концертно-видовищних заходів

11020500	Податок на прибуток іноземних юридичних осіб
11020600	Податок на прибуток банківських організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України
11020700	Податок на прибуток страхових організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України
11020900	Податок на прибуток організацій і підприємств споживчої кооперації, кооперативів та громадських об'єднань
11021000	Податок на прибуток приватних підприємств
11021100	Інші платники податку на прибуток
11021300	Реструктурована сума заборгованості податку на прибуток підприємств і організацій
11021600	Податок на прибуток фінансових установ, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України, за винятком страхових організацій
11021900	Податкова заборгованість з податку на прибуток підприємств (крім підприємств комунальної власності), додаткові податкові зобов'язання з цього податку, розстрочені податкові зобов'язання НАК «Нафтогаз України» та її підприємств з податку на прибуток (у тому числі відсотки за користування податковим кредитом), що спрямовуються на розрахунки з погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з водопостачання та водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії, послуг з водопостачання та водовідведення тарифам, що затверджувалися або погоджувалися відповідними органами державної влади чи органами місцевого самоврядування
11022100	Податкова заборгованість з податку на прибуток підприємств (крім підприємств комунальної власності), додаткові податкові зобов'язання з цього податку, розстрочені податкові зобов'язання НАК «Нафтогаз України» та її підприємств з податку на прибуток (у тому числі відсотки за користування податковим кредитом), що спрямовуються на субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати, вивезення побутового сміття та рідких нечистот
11022200	Надходження від погашення податкового боргу, в тому числі реструктуризованого або розстроченого (відстроченого), з податку на прибуток підприємств, що сплачується підприємствами електроенергетичної, нафтогазової, вугільної галузей, підприємствами, що надають послуги з виробництва, транспортування та постачання теплової енергії, підприємствами централізованого водопостачання та водовідведення, та нараховані суми податку на прибуток таких підприємств, які виникають після проведення розрахунків по субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, визначеній пунктом 16 статті 14 та статтею 32 Закону України «Про Державний бюджет України на 2015 рік»
11024700	Податок на дохід, який сплачують суб'єкти, що здійснюють діяльність з випуску та проведення державних лотерей
12000000	Податки на власність

12020000	Податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів
12020100	Податок з власників наземних транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів (юридичних осіб)
12020200	Податок з власників наземних транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів (з громадян)
12020300	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати податку власниками транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів
12020400	Податок з власників водних транспортних засобів
12020500	Податок з власників наземних транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів (юридичних осіб), зареєстрованих у місті Києві
12020600	Податок з власників наземних транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів (з громадян), зареєстрованих у місті Києві
12020700	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати податку власниками транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, зареєстрованих у місті Києві
12020800	Податок з власників водних транспортних засобів, зареєстрованих в місті Києві
13000000	Рентна плата і плата за використання інших природних ресурсів
13010000	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів
13010100	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування
13010200	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування)
13010300	Надходження сум реструктурованої заборгованості рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів
13020000	Рентна плата за спеціальне використання води
13020100	Рентна плата за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення)
13020200	Рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення
13020300	Рентна плата за спеціальне використання води для потреб гідроенергетики
13020400	Надходження рентної плати за спеціальне використання води від підприємств житлово-комунального господарства
13020500	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати рентної плати за спеціальне використання води
13020600	Рентна плата за спеціальне використання води в частині використання поверхневих вод для потреб водного транспорту (крім стоянкових і службово-допоміжного флотів)
13030000	Рентна плата за користування надрами
13030100	Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення

13030200	Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення
13030400	Рентна плата за користування надрами континентального шельфу і в межах виключної (морської) економічної зони
13030500	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати рентної плати за користування надрами
13030600	Рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин
13030700	Рентна плата за користування надрами для видобування нафти
13030800	Рентна плата за користування надрами для видобування природного газу
13030900	Рентна плата за користування надрами для видобування газового конденсату
13031000	Рентна плата за користування надрами для видобування бурштину
13060000	Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України
13070000	Плата за використання інших природних ресурсів
13070100	Плата за спеціальне використання диких тварин
13070200	Плата за спеціальне використання рибних та інших водних ресурсів
13070300	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати платежів за використання інших природних ресурсів
13080000	Рентна плата за транспортування
13080100	Рентна плата за транзитне транспортування трубопроводами природного газу територією України, що нарахована до 1 січня 2016 року
13080200	Рентна плата за транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами територією України
13080300	Рентна плата за транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України
14000000	Внутрішні податки на товари та послуги
14020000	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)
14020100	Спирт
14020200	Лікєро-горілочна продукція
14020300	Виноробна продукція (за звітний місяць)
14020400	Пиво
14020600	Тютюн і тютюнові вироби (за ставкою у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції))
14020700	Тютюн і тютюнові вироби за ставкою у процентах до обороту з реалізації товару (продукції)
14020800	Транспортні засоби (крім мотоциклів і велосипедів)
14020900	Мотоцикли і велосипеди
14021000	Кузови для моторних транспортних засобів
14021100	Позицію виключено
14021200	Операції з відчуження цінних паперів та операції з деривативами, що справлялись до 1 січня 2015 року
14021300	Електрична енергія

14021900	Пальне
14022000	Інші підакцизні товари вітчизняного виробництва
14022100	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)
14022300	Виноробна продукція (при придбанні акцизних марок)
14030000	Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)
14030100	Спирт
14030200	Лікєро-горілчана продукція
14030300	Виноробна продукція
14030400	Пиво
14030600	Тютюн і тютюнові вироби (за ставкою у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції))
14030700	Тютюн і тютюнові вироби за ставкою у процентах до обороту з реалізації товару (продукції)
14030800	Транспортні засоби (крім мотоциклів і велосипедів)
14030900	Мотоцикли і велосипеди
14031000	Кузови для моторних транспортних засобів
14031900	Пальне
14032000	Інші підакцизні товари іноземного виробництва
14040000	Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів
14050000	Податки на окремі категорії послуг
14060000	Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування
14060100	Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг),
14060200	Бюджетне відшкодування податку на додану вартість
14060300	Реструктурована сума заборгованості податку на додану вартість
14060400	Податок на додану вартість із імпортованих на територію України робіт, послуг
14060500	Надходження від підприємств податку на додану вартість по операціях, пов'язаних з виконанням інноваційних проектів
14060600	Податкова заборгованість з податку на додану вартість підприємств, додаткові податкові зобов'язання з цього податку, розстрочені податкові зобов'язання НАК «Нафтогаз України» та її підприємств з податку на додану вартість (у тому числі відсотки за користування податковим кредитом), що спрямовуються на розрахунки з погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з водопостачання та водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії, послуг з водопостачання та водовідведення тарифам, що затверджувалися або погоджувалися відповідними органами державної влади чи органами місцевого самоврядування
14060700	Податкова заборгованість з податку на додану вартість підприємств, додаткові податкові зобов'язання з цього податку, розстрочені податкові

	зобов'язання НАК «Нафтогаз України» та її підприємств з податку на додану вартість (у тому числі відсотки за користування податковим кредитом), що спрямовуються на субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати, вивезення побутового сміття та рідких нечистот
14060800	Податок на додану вартість від операцій з постачання на митній території України лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів та медичних виробів за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України; а також лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, дозволених для застосування у межах клінічних випробувань, дозвіл на проведення яких надано центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я
14060900	Податок на додану вартість сільськогосподарських підприємств за операціями з сільськогосподарськими товарами/послугами (крім операцій із зерновими і технічними культурами та операцій з продукцією тваринництва)
14061000	Податок на додану вартість сільськогосподарських підприємств за операціями із зерновими і технічними культурами
14061100	Податок на додану вартість сільськогосподарських підприємств за операціями з продукцією тваринництва
14070000	Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів
14070100	Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів (крім податку на додану вартість від операцій з ввезення на митну територію України лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів та медичних виробів за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України; а також лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, дозволених для застосування у межах клінічних випробувань, дозвіл на проведення яких надано центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я)
14070200	Податок на додану вартість від операцій з ввезення на митну територію України лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів та медичних виробів за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України; а також лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, дозволених для застосування у межах клінічних випробувань, дозвіл на проведення яких надано центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я
15000000	Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції
15010000	Ввізне мито
15010100	Мито на товари, що ввозяться суб'єктами підприємницької діяльності
15010200	Мито на товари, які ввозяться (пересилаються) громадянами
15010300	Інші збори з імпорту
15010500	Мито на нафтопродукти, транспортні засоби та шини до них, що ввозяться суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами
15010800	Спеціальне мито

15010900	Антидемпінгове мито
15011000	Компенсаційне мито
15011100	Додатковий імпортний збір
15020000	Вивізне мито
15020100	Мито на товари, що вивозяться суб'єктами підприємницької діяльності
15020200	Мито на товари, які вивозяться (пересилаються) громадянами
15020300	Надходження від реалізації валютних коштів, одержаних у результаті проведення операцій за державним контрактом
15040000	Позицію виключено
16000000	Окремі податки і збори, що зараховуються до місцевих бюджетів
17000000	Збори на паливно-енергетичні ресурси
17060000	Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності, нарахований до 1 січня 2016 року
17060100	Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності, який справляється за поставлений природний газ споживачам на підставі укладених з ними договорів, нарахований до 1 січня 2016 року
17060200	Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності, який справляється за імпортований суб'єктами господарювання природний газ для споживання ними як палива або сировини, нарахований до 1 січня 2016 року
17060300	Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності, який справляється за видобутий суб'єктами господарювання та спожитий ними природний газ як паливо або сировина, нарахований до 1 січня 2016 року
17070000	Надходження нарахованих і не сплачених зобов'язань Державного підприємства «Енергоринок» перед державним бюджетом зі збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію за минулі роки
18000000	Місцеві податки
18010000	Податок на майно
18010100	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів житлової нерухомості
18010200	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів житлової нерухомості
18010300	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості
18010400	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості
18010500	Земельний податок з юридичних осіб
18010600	Орендна плата з юридичних осіб
18010700	Земельний податок з фізичних осіб
18010800	Реструктурована сума заборгованості з плати за землю

18010900	Орендна плата з фізичних осіб
18011000	Транспортний податок з фізичних осіб
18011100	Транспортний податок з юридичних осіб
18020000	<i>Збір за місця для паркування транспортних засобів</i>
18020100	Збір за місця для паркування транспортних засобів, сплачений юридичними особами
18020200	Збір за місця для паркування транспортних засобів, сплачений фізичними особами
18030000	<i>Туристичний збір</i>
18030100	Туристичний збір, сплачений юридичними особами
18030200	Туристичний збір, сплачений фізичними особами
18050000	<i>Єдиний податок</i>
18050100	Єдиний податок з юридичних осіб, нарахований до 1 січня 2011 року
18050200	Єдиний податок з фізичних осіб, нарахований до 1 січня 2011 року
18050300	Єдиний податок з юридичних осіб
18050400	Єдиний податок з фізичних осіб
18050500	Єдиний податок з сільськогосподарських товаровиробників, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків
19000000	<i>Інші податки та збори</i>
19010000	<i>Екологічний податок</i>
19010100	Надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення
19010200	Надходження від скидів забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти
19010300	Надходження від розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах, крім розміщення окремих видів відходів як вторинної сировини
19010400	Екологічний податок, який справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлені особливими умовами ліцензій строк
19010700	Екологічний податок, який справляється при ввезенні на митну територію України транспортних засобів та/або кузовів до них (за винятком кузовів товарної категорії 8707 10 10 згідно з УКТ ЗЕД) у митному режимі імпорту
19010800	Екологічний податок, який справляється при продажу на внутрішньому ринку України транспортних засобів, вироблених (виготовлених) на митній території України
19010900	Екологічний податок, який справляється при придбанні транспортних засобів в осіб, які не є платниками цього податку згідно з Податковим кодексом України
19020000	<i>Надходження для фінансового забезпечення реалізації заходів, визначених пунктом 33 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України</i>

19020100	Кошти, що передаються до місцевих бюджетів з державного бюджету
19020200	Кошти, отримані місцевими бюджетами з державного бюджету
19050000	Збір за забруднення навколишнього природного середовища
19050100	Надходження коштів від енергопідприємств до Державного фонду охорони навколишнього природного середовища
19050200	Інші збори за забруднення навколишнього природного середовища до Фонду охорони навколишнього природного середовища
19050300	Надходження від сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища фізичними особами
19090000	Податки та збори, не віднесені до інших категорій
19090400	Кошти, сплачені в рахунок погашення податкового боргу відповідно до норм Податкового кодексу України за доходами, визначеними частиною другою статті 29 Бюджетного кодексу України, зокрема за податками і зборами (обов'язковими платежами), які справлялися до 1 січня 2011 року та встановлені Податковим кодексом України
20000000	Неподаткові надходження
21000000	Доходи від власності та підприємницької діяльності
21010000	Частина чистого прибутку (доходу) державних або комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного бюджету, та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна або комунальна власність
21010100	Частина чистого прибутку (доходу) господарських організацій (державних унітарних підприємств та їх об'єднань), що вилучається до державного бюджету відповідно до закону
21010300	Частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного місцевого бюджету
21010500	Дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність
21010600	Надходження від погашення заборгованості із сплати дивідендів, підприємств електроенергетичної галузі, що сплачується до державного бюджету відповідно до законодавства, в тому числі із сплати реструктуризованої або розстроченої (відстроченої) заборгованості, а також надходження із сплати такими підприємствами дивідендів, нарахованих за результатами діяльності у 2013 році
21010700	Надходження від сплати дивідендів (доходу), нарахованих на акції (частки, паї) за результатами фінансово-господарської діяльності за 2011 рік публічного акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України»
21010800	Дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є майно Автономної Республіки Крим, комунальна власність
21010900	Заборгованість за минулі періоди із сплати частини чистого прибутку (доходу) Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» та її підприємств
21020000	Кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України «Про Національний банк України»

21030000	Відрахування коштів, отриманих від проведення державних лотерей в Україні
21040000	Плата за розміщення тимчасово вільних коштів державного бюджету
21050000	Плата за розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів
21080000	Інші надходження
21080100	Платежі, пов'язані з перебуванням Чорноморського флоту Російської Федерації на території України, відповідно до укладеної міжурядової угоди
21080200	Платежі, пов'язані з виконанням Угоди між Урядом України і Урядом Російської Федерації про участь Російської Федерації в розвитку соціально-економічної сфери міста Севастополя та інших населених пунктів, в яких дислокуються військові формування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України
21080500	Інші надходження
21080600	Суми, стягнені з винних осіб, за шкоду, заподіяну державі, підприємству, установі, організації
21080700	Перерахування підприємцями частки вартості виготовленої нестандартної продукції з дозволу на тимчасове відхилення від вимог відповідних стандартів щодо якості продукції, виданого Державним комітетом України по стандартизації, метрології і сертифікації
21080800	Суми, стягнені з винних осіб за порушення правил пожежної безпеки
21080900	Штрафні санкції за порушення законодавства про патентування, за порушення норм регулювання обігу готівки та про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг
21081000	Пеня за порушення термінів розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності, за невиконання зобов'язань та штрафні санкції за порушення вимог валютного законодавства
21081100	Адміністративні штрафи та інші санкції
21081200	Штрафні санкції за порушення законодавства з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів
21081300	Адміністративні штрафи у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху
21081400	Надходження податків і зборів (обов'язкових платежів), які справлялися до 1 січня 2011 року, але не визначені Податковим кодексом (крім податків та зборів, які надходили до місцевих бюджетів), включаючи розстрочені та відстрочені суми грошових зобов'язань, суми податкового боргу з урахуванням штрафних санкцій та пені, що обліковувались станом на 31 грудня 2010 року, та сум донарахованих за актами перевірок
21081500	Адміністративні штрафи та штрафні санкції за порушення законодавства у сфері виробництва та обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів
21082000	Надходження коштів від сплати інвалідами часткової вартості автомобілів та коштів від реалізації автомобілів, повернутих інвалідами
21083000	Надходження від реалізації автомобілів, засобів наземного, водного та повітряного транспорту, сільськогосподарської техніки, обладнання та устаткування, що перебувають на балансі органів державної влади та інших державних органів, утворених органами державної влади підприємств, установ та організацій, які використовують кошти державного бюджету

21090000	Кошти від використання (реалізації) частини виробленої продукції, що залишається у власності держави відповідно до угод про розподіл продукції, та/або кошти у вигляді грошового еквівалента такої державної частини продукції
21110000	Надходження коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва
22000000	Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності
22010000	Плата за надання адміністративних послуг
22010200	Плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, виконавчими органами місцевих рад і місцевими органами виконавчої влади
22010300	Адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань
22010400	Кошти в іноземній валюті за реєстрацію представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності
22010500	Плата за ліцензії на виробництво спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів
22010600	Плата за ліцензії на право експорту, імпорту та оптової торгівлі спирту етилового, коньячного та плодового
22010700	Плата за ліцензії на право експорту, імпорту алкогольними напоями та тютюновими виробами
22010900	Плата за державну реєстрацію (крім адміністративного збору за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань)
22011000	Плата за ліцензії на право оптової торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами
22011100	Плата за ліцензії на право роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами
22011200	Плата за видачу, продовження, переоформлення ліцензій і за видачу дубліката ліцензій на мовлення, та ліцензій провайдера програмної послуги
22011400	Плата за видачу, переоформлення, продовження терміну дії ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України та видачу дублікатів таких ліцензій
22011500	Плата за ліцензії, видані Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг
22011700	Плата за видачу, переоформлення, продовження терміну дії ліцензій на здійснення діяльності у сфері телекомунікацій та видачу копій і дублікатів таких ліцензій
22011800	Плата за ліцензії та сертифікати, що сплачується ліцензіатами за місцем здійснення діяльності
22011900	Збори за підготовку до державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються прав автора на твір, та плата за одержання контрольних марок
22012000	Плата за видачу дозволів на право ввезення на територію України, вивезення з території України або транзиту через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів

22012100	Збір за видачу спеціальних дозволів на користування надрами та кошти від продажу таких дозволів
22012200	Плата за виділення номерного ресурсу
22012300	Плата за державну реєстрацію джерел іонізуючого випромінювання (реєстраційний збір)
22012400	Плата за оформлення посвідчення закордонного українця
22012500	Плата за надання інших адміністративних послуг
22012600	Адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень
22012700	Плата за надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, за одержання інформації з інших державних реєстрів, держателем яких є центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної правової політики та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сферах державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань
22012900	Плата за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, а також плата за надання інших платних послуг, пов'язаних з такою державною реєстрацією
22020000	Плата за утримання дітей у школах-інтернатах
22030000	Судовий збір та надходження від звернення застави у дохід держави
22030100	Судовий збір
22030200	Надходження від звернення застави у дохід держави
22050000	Позицію виключено
22060000	Кошти, отримані за вчинення консульських дій
22070000	Виконавчий збір
22080000	Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном
22080100	Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом
22080200	Надходження від орендної плати за користування майном бюджетних установ
22080300	Надходження від орендної плати за користування іншим державним майном
22080400	Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності
22080500	Надходження платежів за надані орендареві грошові кошти та цінні папери на умовах кредиту
22090000	Державне мито
22090100	Державне мито, що сплачується за місцем розгляду та оформлення документів, у тому числі за оформлення документів на спадщину і дарування

22090200	Державне мито, не віднесене до інших категорій
22090300	Державне мито за дії, пов'язані з одержанням патентів на об'єкти права інтелектуальної власності, підтриманням їх чинності та передаванням прав їхніми власниками
22090400	Державне мито, пов'язане з видачею та оформленням закордонних паспортів (посвідок) та паспортів громадян України
22090500	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати державного мита
22110000	Єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України
22120000	Позицію виключено
22130000	Орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, районними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, місцевими радами
22150000	Портовий (адміністративний) збір
22150100	Портовий (адміністративний) збір (за винятком портового (адміністративного) збору, що надходить від риболовних портів)
22150200	Портовий (адміністративний) збір, що надходить від риболовних портів
22160000	Інші адміністративні збори та платежі
22160100	Плата за проїзд автомобільними дорогами транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні
22200000	Плата за виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем розташування цих органів або поза робочим часом, установленим для них
24000000	Інші неподаткові надходження
24010000	Кошти від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду (крім за вчинення корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення)
24010100	Кошти від реалізації конфіскованого майна за матеріалами митних органів
24010200	Кошти від реалізації товарів та інших предметів, конфіскованих за матеріалами правоохоронних та інших уповноважених органів
24010300	Надходження конфіскованої національної та іноземної валюти за матеріалами митних органів
24010400	Надходження конфіскованої національної та іноземної валюти за матеріалами правоохоронних й інших уповноважених органів
24030000	Надходження сум кредиторської та депонентської заборгованості підприємств, організацій та установ, щодо яких минув строк позовної давності
24040000	Кошти від реалізації надлишкової космічної техніки військового та подвійного призначення
24050000	Кошти від реалізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, нерухомого військового майна Збройних сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів та інших державних органів

24060000	Інші надходження
24060300	Інші надходження
24060500	Відрахування від суми коштів, витрачених на рекламу тютюнових виробів та/або алкогольних напоїв у межах України
24060600	Надходження коштів з рахунків виборчих фондів
24060700	Нез'ясовані надходження
24061500	Надходження до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях
24061600	Інші надходження до фондів охорони навколишнього природного середовища
24061800	Плата за подання скарги до органу оскарження відповідно до статті 18 Закону України «Про здійснення державних закупівель»
24061900	Кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівель забезпечення їх пропозиції конкурсних торгів, які не підлягають поверненню цим учасникам, у випадках, передбачених Законом України «Про здійснення державних закупівель»
24062000	Кошти, отримані від учасника - переможця процедури закупівлі під час укладання договору про закупівлю як забезпечення виконання цього договору, які не підлягають поверненню учаснику - переможцю
24062100	Грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності
24062200	Кошти за шкоду, що заподіяна на земельних ділянках державної та комунальної власності, які не надані у користування та не передані у власність, внаслідок їх самовільного зайняття, використання не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу; відшкодування збитків за погіршення якості ґрунтового покриву тощо та за неодержання доходів у зв'язку з тимчасовим невикористанням земельних ділянок
24062400	Кошти, отримані від продажу частин встановленої кількості викидів парникових газів, передбаченого статтею 17 Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату
24063100	Кошти, отримані відповідно до статті 8 Закону України «Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки» (включаючи надходження заборгованості минулих років за цими коштами), та дохід від розміщення цих коштів у цінні папери відповідно до статті 9 цього ж Закону України
24063500	Кошти від реалізації продуктів утилізації твердого ракетного палива
24110000	Доходи від операцій з кредитування та надання гарантій
24110100	Плата за надання державних гарантій та кредитів, залучених державою
24110200	Плата за користування кредитами (позиками), залученими державою
24110300	Відсотки за користування державним пільговим кредитом, наданим індивідуальним сільським забудовникам
24110400	Відсотки за користування пільговим довгостроковим державним кредитом, наданим молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла

24110500	Інші (курсові різниці)
24110600	Відсотки за користування позиками, які надавалися з місцевих бюджетів
24110700	Плата за гарантії, надані Верховною Радою Автономної Республіки Крим та міськими радами
24110800	Плата за користування кредитом з державного бюджету
24110900	Відсотки за користування довгостроковим кредитом, що надається з місцевих бюджетів молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла
24111000	Плата за користування суб'єктами малого підприємництва мікрокредитами з державного бюджету
24130000	Збір на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження
24130100	Збір на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження, що сплачується експлуатуючими організаціями при реалізації електричної енергії
24130200	Збір на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження, що сплачується підприємствами з видобування і переробки уранових руд
24130300	Збір на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження, що сплачується експлуатуючими організаціями за зберігання відпрацьованого ядерного палива
24140000	Збори на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій
24140100	Збір з операцій з купівлі іноземної валюти в готівковій формі
24140200	Збір при поданні ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів на клеймування державним пробірним клеймом до казенних підприємств пробірної контролю
24140300	Збір під час набуття права власності на легкові автомобілі
24140500	Збір з операцій придбання (купівлі-продажу) нерухомого майна
24140600	Збір з користування та надання послуг стільникового рухомого зв'язку
24160000	Концесійні платежі
24160100	Концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності (крім тих, які мають цільове спрямування згідно із законом)
24160200	Концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності (які мають цільове спрямування згідно із законом)
24160300	Концесійні платежі щодо об'єктів державної власності
24170000	Надходження коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту
25000000	Власні надходження бюджетних установ
25010000	Надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством
25010100	Плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю
25010200	Надходження бюджетних установ від додаткової (господарської) діяльності

25010300	Плата за оренду майна бюджетних установ
25010400	Надходження бюджетних установ від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна)
25020000	Інші джерела власних надходжень бюджетних установ
25020100	Благодійні внески, гранти та дарунки
25020200	Кошти, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів, у тому числі заходів з відчуження для суспільних потреб земельних ділянок та розміщених на них інших об'єктів нерухомого майна, що перебувають у приватній власності фізичних або юридичних осіб
25020300	Кошти, що отримують вищі та професійно-технічні навчальні заклади від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право; кошти, що отримують державні і комунальні вищі навчальні заклади, наукові установи та заклади культури як відсотки, нараховані на залишок коштів на поточних рахунках, відкритих у банках державного сектору для розміщення власних надходжень, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти
25020400	Кошти, отримані від реалізації майнових прав на фільми, вихідні матеріали фільмів та фільмокопій, створені за бюджетні кошти як за державним замовленням, так і на умовах фінансової підтримки
30000000	Доходи від операцій з капіталом
31000000	Надходження від продажу основного капіталу
31010000	Кошти від реалізації скарбів, майна, одержаного державою або територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, безхазяйного майна, знахідок, а також валютних цінностей і грошових коштів, власники яких невідомі
31010100	Кошти від реалізації скарбів, які є пам'ятками історії та культури, майна, одержаного державою в порядку спадкування чи дарування
31010200	Кошти від реалізації безхазяйного майна, знахідок, спадкового майна, майна, одержаного територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, а також валютні цінності і грошові кошти, власники яких невідомі
31020000	Надходження коштів від Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння
31030000	Кошти від відчуження майна, що належить Автономній Республіці Крим, та майна, що перебуває в комунальній власності
32000000	Надходження від реалізації державних запасів товарів
32010000	Надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву
32010100	Надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву
32010200	Надходження від погашення підприємствами паливно-енергетичного комплексу та нафтогазової галузі перед Державним агентством резерву України заборгованості та зобов'язань за матеріальні цінності (включаючи зобов'язання з податку на додану вартість, що виникають за результатами проведення таких розрахунків, та із сплати штрафних санкцій і відсотків за користування ресурсами), а також надходження Державного агентства

	резерву України від реалізації матеріальних цінностей, повернутих підприємствами паливно-енергетичного комплексу та нафтогазової галузі
32010400	Надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву медичного призначення
32020000	Надходження від реалізації розброньованих матеріальних цінностей мобілізаційного резерву
33000000	Кошти від продажу землі і нематеріальних активів
33010000	Кошти від продажу землі
33010100	Кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебувають у державній або комунальній власності, та земельних ділянок, які знаходяться на території Автономної Республіки Крим
33010300	Кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації
33010200	Кошти від продажу прав на земельні ділянки несільськогосподарського призначення, що перебувають у державній або комунальній власності, та прав на земельні ділянки, які знаходяться на території Автономної Республіки Крим
33010400	Кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення до розмежування земель державної та комунальної власності з розстроченням платежу
33020000	Надходження від продажу нематеріальних активів
33030000	Кошти від відчуження земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, та земельних ділянок, які вивільняються у процесі реформування Збройних сил України і Державної спеціальної служби транспорту
34000000	Податки на фінансові операції та операції з капіталом
40000000	Офіційні трансферти
41000000	Від органів державного управління
41010000	Кошти, що надходять з інших бюджетів
41010100	Реверсна дотація
41020000	Дотації
41020100	Базова дотація
41020400	Додаткові дотації з державного бюджету місцевим бюджетам
41020600	Стабілізаційна дотація
41030000	Субвенції
41033900	Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам
41034200	Медична субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам
41034500	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій
41034800	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на часткове відшкодування вартості лікарських засобів для лікування осіб з гіпертонічною хворобою
41035000	Інші субвенції

42000000	Від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій
42010000	Кошти, отримані від секретаріату ООН, НАТО, ЄС, ОБСЄ або іншої міжнародної організації за участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки
42020000	Гранти (дарунки), що надійшли до бюджетів усіх рівнів
42030000	Надходження в рамках програм допомоги Європейського Союзу
42030100	Надходження в рамках програм секторальної бюджетної підтримки Європейського Союзу
42030200	Інша допомога, надана Європейським Союзом
50000000	Цільові фонди
50070000	Надходження до Фонду соціального захисту інвалідів
50080000	Надходження до цільового фонду для забезпечення оборони і безпеки держави
50080100	Конфісковані кошти та кошти, отримані від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду за вчинення корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення
50100000	Інші фонди
50110000	Цільові фонди, утворені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади

Функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету

Код	Найменування
0100	Загальнодержавні функції
0110	Вищі органи державного управління, органи місцевої влади та місцевого самоврядування, фінансова та зовнішньополітична діяльність
0111	Вищі органи державного управління, органи місцевої влади та місцевого самоврядування
0112	Фінансова та фіскальна діяльність
0113	Зовнішньополітична діяльність
0120	Економічна допомога зарубіжним країнам
0130	Інші загальні функції державного управління
0131	Управління системою державної служби
0132	Загальнодержавне планування та статистика
0133	Інша діяльність у сфері державного управління
0150	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері державного управління
0160	Проведення виборів та референдумів
0170	Обслуговування боргу
0180	Міжбюджетні трансферти
0200	Оборона
0210	Військова оборона
0220	Цивільна оборона
0230	Військова допомога зарубіжним країнам
0240	Військова освіта
0250	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері оборони
0260	Інша діяльність у сфері оборони
0300	Громадський порядок, безпека та судова влада
0310	Діяльність із забезпечення громадського порядку, боротьба із злочинністю та охорона державного кордону
0320	Протипожежний захист та рятування
0330	Судова влада
0340	Кримінально-виконавча система та виправні заходи
0350	Діяльність у сфері безпеки держави
0360	Нагляд за додержанням законів та представницькі функції в суді
0370	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері громадського порядку, безпеки та судової влади
0380	Інша діяльність у сфері громадського порядку, безпеки та судової влади
0400	Економічна діяльність
0410	Загальна економічна, торговельна та трудова діяльність
0411	Загальна економічна та торговельна діяльність
0412	Регулювання трудових відносин
0420	Сільське господарство, лісове господарство та мисливство, рибне господарство
0421	Сільське господарство
0422	Лісове господарство та мисливство
0423	Рибне господарство
0430	Паливно-енергетичний комплекс
0431	Вугільна галузь та інші галузі з видобутку твердого палива
0432	Нафтогазова галузь

0433	Електроенергетична галузь
0434	Інші галузі паливно-енергетичного комплексу
0440	Інша промисловість та будівництво
0441	Промисловість з видобутку рудних та нерудних корисних копалин
0442	Обробна промисловість
0443	Будівництво
0444	Відтворення мінерально-сировинної бази
0450	Транспорт
0451	Автомобільний транспорт
0452	Водний транспорт
0453	Залізничний транспорт
0454	Повітряний транспорт
0455	Трубопровідний та інший транспорт
0456	Дорожнє господарство
0460	Зв'язок, телекомунікації та інформатика
0470	Інші галузі економіки
0480	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки в галузях економіки
0481	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері економічної, торговельної та трудової діяльності
0482	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері сільського господарства, лісового господарства та мисливства, рибного господарства
0483	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері паливно-енергетичного комплексу
0484	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки в інших галузях промисловості та будівництві
0485	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері транспорту
0486	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері зв'язку, телекомунікації та інформатики
0487	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки в інших галузях економіки
0490	Інша економічна діяльність
0500	Охорона навколишнього природного середовища
0510	Запобігання та ліквідація забруднення навколишнього природного середовища
0511	Охорона та раціональне використання природних ресурсів
0512	Утилізація відходів
0513	Ліквідація іншого забруднення навколишнього природного середовища
0520	Збереження природно-заповідного фонду
0530	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері охорони навколишнього природного середовища
0540	Інша діяльність у сфері охорони навколишнього природного середовища
0600	Житлово-комунальне господарство
0610	Житлове господарство
0620	Комунальне господарство
0630	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері житлово-комунального господарства
0640	Інша діяльність у сфері житлово-комунального господарства
0700	Охорона здоров'я

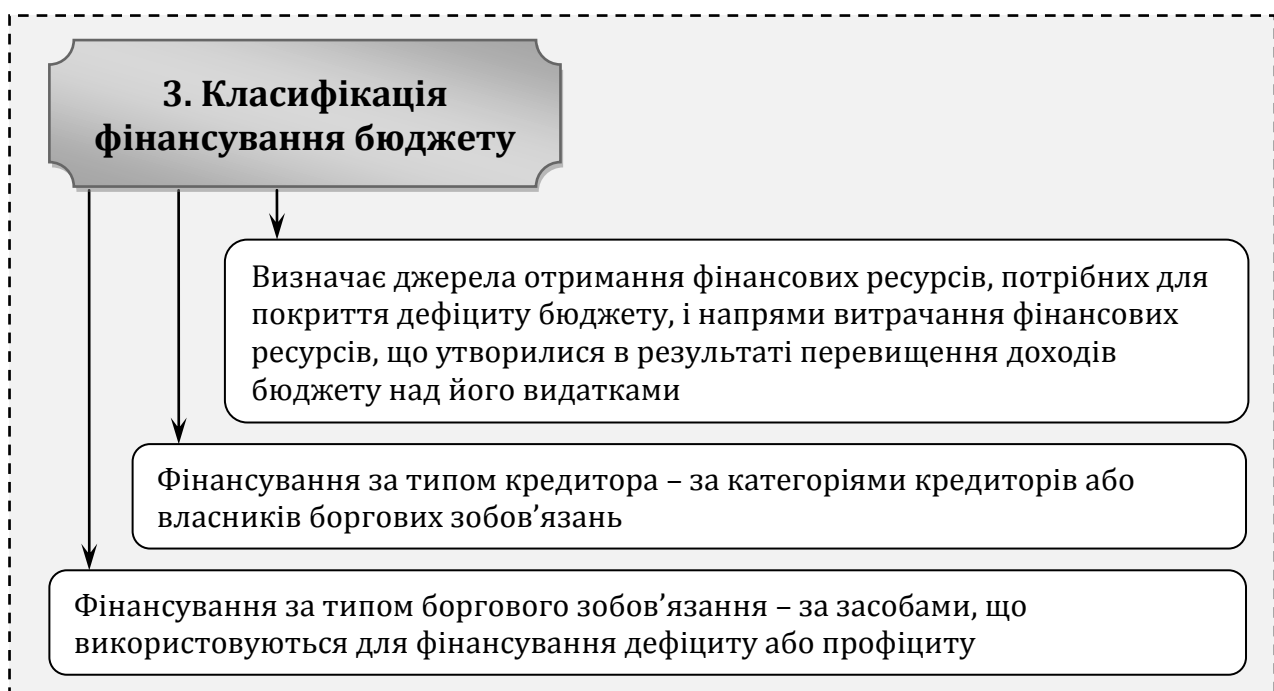
0710	Медична продукція та обладнання
0720	Поліклініки і амбулаторії, швидка та невідкладна допомога
0721	Поліклініки загального профілю та амбулаторії
0722	Спеціалізовані та стоматологічні поліклініки
0723	Позицію виключено
0724	Центри екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, станції екстреної (швидкої) медичної допомоги
0725	Фельдшерсько-акушерські пункти
0726	Центри первинної медичної (медико-санітарної) допомоги
0730	Лікарні та санаторно-курортні заклади
0731	Лікарні загального профілю
0732	Спеціалізовані лікарні та інші спеціалізовані заклади
0733	Перинатальні центри, пологові будинки
0734	Санаторно-курортні заклади
0740	Санітарно-профілактичні та протиепідемічні заходи і заклади
0750	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері охорони здоров'я
0760	Інша діяльність у сфері охорони здоров'я
0761	Будинки дитини
0762	Станції переливання крові
0763	Інші заклади та заходи у сфері охорони здоров'я
0800	Духовний та фізичний розвиток
0810	Фізична культура і спорт
0820	Культура та мистецтво
0821	Театри
0822	Художні колективи, концертні і циркові організації
0823	Кінематографія
0824	Бібліотеки, музеї і виставки
0827	Заповідники
0828	Клубні заклади
0829	Інші заходи і заклади в галузі культури та мистецтва, творчі спілки
0830	Засоби масової інформації
0840	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері духовного та фізичного розвитку
0850	Інша діяльність у сфері духовного та фізичного розвитку та інформації
0900	Освіта
0910	Дошкільна освіта
0920	Загальна середня освіта
0921	Загальноосвітні навчальні заклади
0922	Загальноосвітні спеціалізовані та спеціальні школи-інтернати
0930	Професійно-технічна освіта
0940	Вища освіта
0941	Вищі навчальні заклади I і II рівнів акредитації
0942	Вищі навчальні заклади III і IV рівнів акредитації
0950	Післядипломна освіта
0960	Позашкільна освіта і заходи із позашкільної роботи з дітьми
0970	Програми матеріального забезпечення навчальних закладів
0980	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері освіти
0990	Інші заклади та заходи у сфері освіти

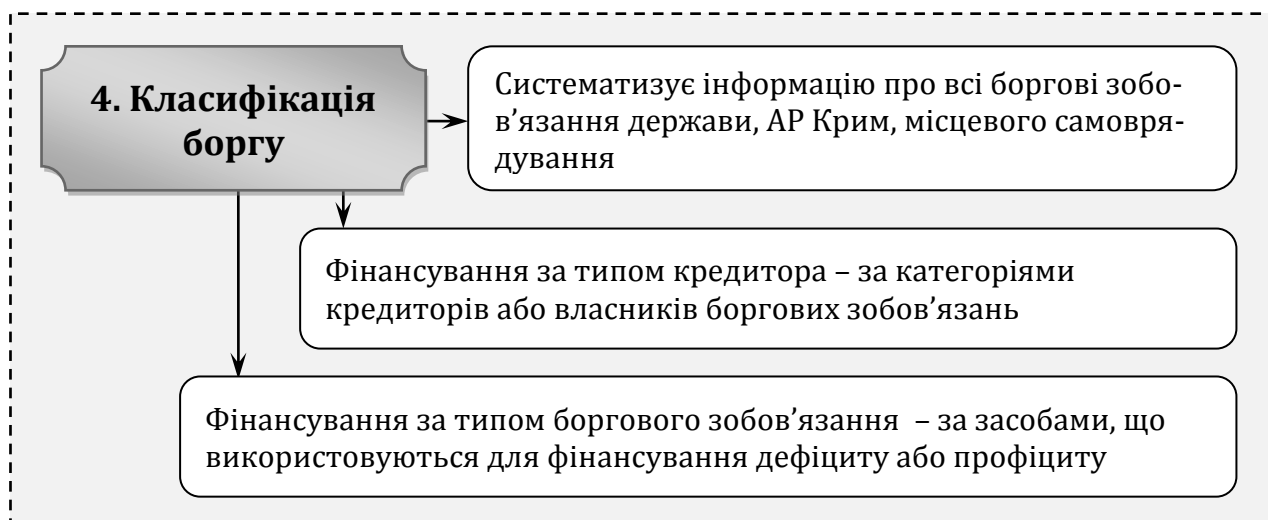
1000	Соціальний захист та соціальне забезпечення
1010	Соціальний захист на випадок непрацездатності
1020	Соціальний захист пенсіонерів
1030	Соціальний захист ветеранів війни та праці
1040	Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді
1050	Соціальний захист безробітних
1060	Допомога у вирішенні житлового питання
1070	Соціальний захист інших категорій населення
1080	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері соціального захисту
1090	Інша діяльність у сфері соціального захисту

Економічна класифікації видатків бюджету

Код	Найменування
2000	Поточні видатки
2100	Оплата праці і нарахування на заробітну плату
2110	Оплата праці
2111	Заробітна плата
2112	Грошове забезпечення військовослужбовців
2120	Нарахування на оплату праці
2200	Використання товарів і послуг
2210	Предмети, матеріали, обладнання та інвентар
2220	Медикаменти та перев'язувальні матеріали
2230	Продукти харчування
2240	Оплата послуг (крім комунальних)
2250	Видатки на відрядження
2260	Видатки та заходи спеціального призначення
2270	Оплата комунальних послуг та енергоносіїв
2271	Оплата тепlopостачання
2272	Оплата водopостачання та водовідведення
2273	Оплата електроенергії
2274	Оплата природного газу
—	<i>Оплату інших комунальних послуг проводять за КЕКВ 2240 «Оплата послуг (крім комунальних)»</i>
2275	Оплата інших енергоносіїв
2280	Дослідження і розробки, окремі заходи з реалізації державних (регіональних) програм
2281	Дослідження і розробки, окремі заходи розвитку з реалізації державних (регіональних) програм
2282	Окремі заходи з реалізації державних (регіональних) програм, не віднесені до заходів розвитку
2400	Обслуговування боргових зобов'язань
2410	Обслуговування внутрішніх боргових зобов'язань
2420	Обслуговування зовнішніх боргових зобов'язань
2600	Поточні трансферти
2610	Субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)
2620	Поточні трансферти органам державного управління інших рівнів

2630	Поточні трансферти урядам іноземних держав та міжнародним організаціям
2700	Соціальне забезпечення
2710	Виплата пенсій і допомоги
2720	Стипендії
2730	Інші виплати населенню
2800	Інші поточні видатки
9000	Нерозподілені видатки
3000	Капітальні видатки
3100	Придбання основного капіталу
3110	Придбання обладнання і предметів довгострокового користування
3120	Капітальне будівництво (придбання)
3121	Капітальне будівництво (придбання) житла
3122	Капітальне будівництво (придбання) інших об'єктів
3130	Капітальний ремонт
3131	Капітальний ремонт житлового фонду (приміщень)
3132	Капітальний ремонт інших об'єктів
3140	Реконструкція та реставрація
3141	Реконструкція житлового фонду (приміщень)
3142	Реконструкція та реставрація інших об'єктів
3143	Реставрація пам'яток культури, історії та архітектури
3150	Створення державних запасів і резервів
3160	Придбання землі та нематеріальних активів
3200	Капітальні трансферти
3210	Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям)
3220	Капітальні трансферти органам державного управління інших рівнів
3230	Капітальні трансферти урядам іноземних держав та міжнародним організаціям
3240	Капітальні трансферти населенню

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Дайте визначення бюджетного устрою.
2. Організаційні засади бюджетного устрою.
3. Принципи побудови бюджетної системи.
4. Підходи до структурної побудови бюджету.
5. Структура бюджетної системи України.
6. Суть і складові зведеного бюджету.
7. Назвіть методи управління бюджетом.
8. Суб'єкти управління бюджетом.
9. Які ви знаєте види управління бюджетною системою?
10. Повноваження фінансових органів у сфері управління бюджетом.
11. У чому сутність бюджетної класифікації?
12. Яке призначення бюджетної класифікації?
13. За якими класифікаційними ознаками систематизовано доходи бюджету?
14. За якими класифікаційними ознаками систематизовано видатки та кредитування бюджету?
15. За якими класифікаційними ознаками систематизовано фінансування бюджету?
16. За якими класифікаційними ознаками систематизовано борг?

ТЕСТИ

1. Бюджетна система – це:

- а) сукупність усіх централізованих фондів;
- б) сукупність фінансових відносин на макрорівні;

- в) сукупність відносно самостійних ланок бюджетних відносин і відповідних їм грошових фондів;
- г) усі відповіді правильні.

2. Бюджетний устрій – це:

- а) поділ бюджетної системи на місцеві бюджети;
- б) принципи побудови бюджетної системи та організація бюджетних відносин;
- в) організація і принципи побудови міжбюджетних відносин;
- г) організація і принципи побудови бюджетного процесу.

3. Зведений бюджет України включає такі ланки:

- а) державний, консолідований, місцеві бюджети;
- б) державний, місцеві бюджети, бюджети територіальних громад;
- в) державний бюджет, бюджети міст Києва і Севастополя, зведені бюджети АРК та областей;
- г) консолідований і місцеві бюджети.

4. Які є види бюджетів?

- а) державний бюджет і місцеві бюджети;
- б) центральні та місцеві бюджети;
- в) централізовані та децентралізовані бюджети;
- г) державний бюджет, регіональні та місцеві бюджети.

5. До місцевих бюджетів відносять:

- а) обласні, міські, районні, селищ і сіл;
- б) обласні, районні, міські, районів у містах, селищ і сіл;
- в) централізовані та децентралізовані;
- г) республіканський бюджет АР Крим, обласні, районні, міські, районів у містах, селищ і сіл.

6. Принцип єдності бюджетної системи визначається:

- а) єдиною фіскальною документацією;
- б) єдиним порядком регулювання бюджетних відносин;
- в) розгалуженістю зв'язків бюджету із зовнішнім середовищем;
- г) усі відповіді правильні.

7. Принцип самостійності місцевих бюджетів полягає:

- а) в отриманні фінансових допомог вирівнювання;
- б) правовому регламентуванню міжбюджетних відносин;
- в) закріпленні за кожною ланкою бюджету відповідних доходів і здійсненні фінансування згідно з наданою компетенцією;
- г) закріпленні за кожною ланкою бюджету відповідних доходів і здійсненні фінансування згідно з наданою компетенцією, самостійному розгляду та затвердженні зведеного бюджету.

8. Звіт про виконання бюджету складає:

- а) Рахункова палата;

- б) парламентський комітет з питань бюджету;
- в) Міністерство статистики;
- г) усі відповіді неправильні.

9. Види управління бюджетними відносинами:

- а) стратегічне і оперативне;
- б) загальне і операційне;
- в) бюджетне і стратегічне;
- г) загальне і тактичне.

10. Касове виконання бюджету в Україні забезпечує:

- а) Державна фінансова інспекція;
- б) Національний банк України;
- в) Державна казначейська служба;
- г) Державна фіскальна служба.

11. Бюджетна класифікація має такі складові:

- а) класифікація доходів, класифікація видатків та кредитування, класифікація фінансування бюджету та класифікація боргу;
- б) класифікація доходів, класифікація видатків та фінансування бюджету, класифікація боргу;
- в) класифікація доходів, класифікація видатків, класифікація боргу.

12. Бюджетна класифікація розповсюджується:

- а) на бюджети усіх рівнів;
- б) виключно на Державний бюджет;
- в) на Державний бюджет і за рішенням місцевих Рад на місцеві бюджети.

13. Бюджетна класифікація затверджується:

- а) Верховною Радою України;
- б) Кабінетом Міністрів України;
- в) Міністерством фінансів України;
- г) Національним банком України.

14. Бюджетна класифікація – це:

- а) єдине систематизоване згрупування доходів, видатків, кредитування, фінансування бюджету, боргу відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів;
- б) об'єднання доходів, видатків, кредитування, фінансування бюджету, боргу за розпорядниками бюджетних коштів;
- в) єдине систематизоване згрупування бюджетних повноважень головних розпорядників.

15. Що не є об'єктом бюджетної класифікації:

- а) доходи, видатки та кредитування бюджету;
- б) фінансування бюджету;
- в) борг;
- г) бюджетні запити.

ТЕМА 4.

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ І СИСТЕМА БЮДЖЕТНОГО ВИРІВНЮВАННЯ

План

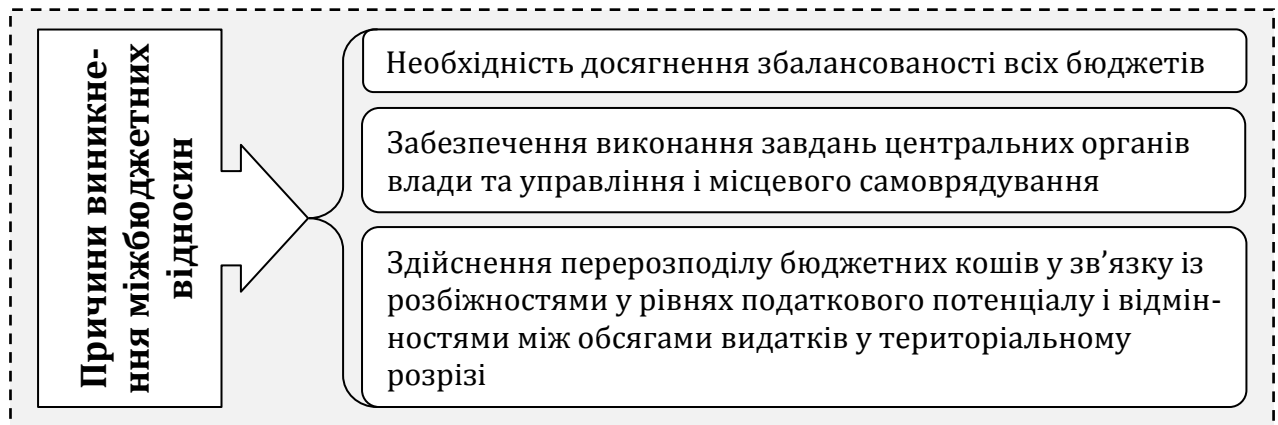
- 4.1. Поняття і мета регулювання міжбюджетних відносин
- 4.2. Засади розмежування видатків за видами бюджетів
- 4.3. Закріплення дохідних джерел за видами бюджетів
- 4.4. Міжбюджетні трансферти, їх види

4.1. ПОНЯТТЯ І МЕТА РЕГУЛЮВАННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН

Концептуальні підходи до визначення сутності міжбюджетних відносин

Автор	Трактування поняття «міжбюджетні відносини»
Бюджетний кодекс України	відносини між державою, АРК та територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією та законами України
В. Баранова	фінансові відносини в системі перерозподілу фінансових ресурсів між державою, Автономною Республікою Крим та місцевим самоврядуванням щодо здійснення повноважень органів державної влади і органів місцевого самоврядування, спрямованих на розвиток держави та її регіонів як в економічному, так і соціальному плані
І. Волохова	відносини між ланками бюджетної системи України, пов'язані з перерозподілом бюджетних коштів з метою збалансування обсягів видатків органів влади різних рівнів, обумовлених законодавчо наданими повноваженнями та делегованими функціями, та їх доходами
В. Кравченко	форма взаємозв'язків та взаємозалежності між окремими рівнями місцевих бюджетів, а також між місцевим бюджетом і Державним бюджетом України, який є головним елементом міжурядових фінансових відносин
І. Луніна	відносини між центральною і місцевою владою з розподілу повноважень, видаткових зобов'язань та дохідних джерел між бюджетами різних рівнів
А. Фаттієва	сукупність відносин між органами державної влади та органами місцевого самоврядування відносно закріплення та розмежування бюджетних повноважень, дотримання прав, обов'язків та відповідальності органів влади у сфері складання і виконання бюджетів та бюджетного процесу
В. Швець	система взаємовідносин між державою та місцевим самоврядуванням щодо розподілу повноважень державних органів влади й органів місцевого самоврядування, а також розподілу видаткових зобов'язань і дохідних джерел між бюджетами різних рівнів

Міжбюджетні відносини – це відносини між державою, Автономною Республікою Крим та місцевим самоврядуванням щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України (стаття 81 Бюджетного кодексу України)

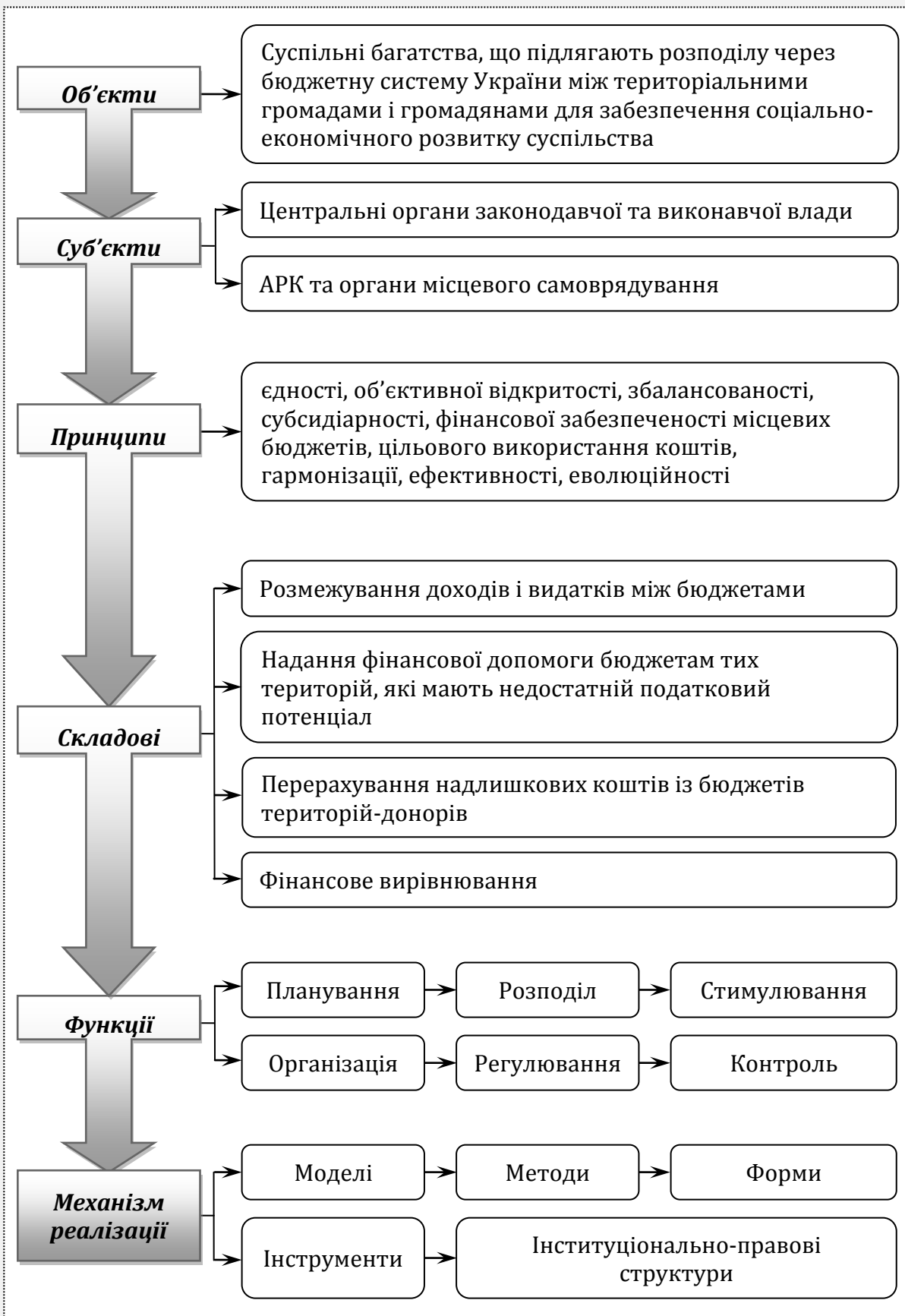

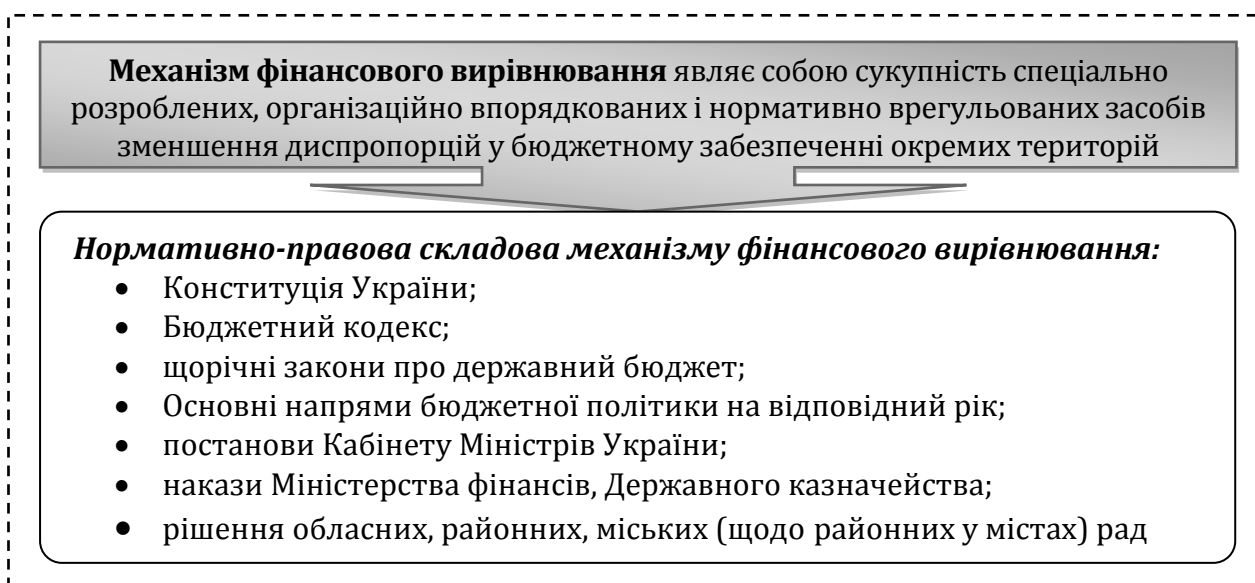
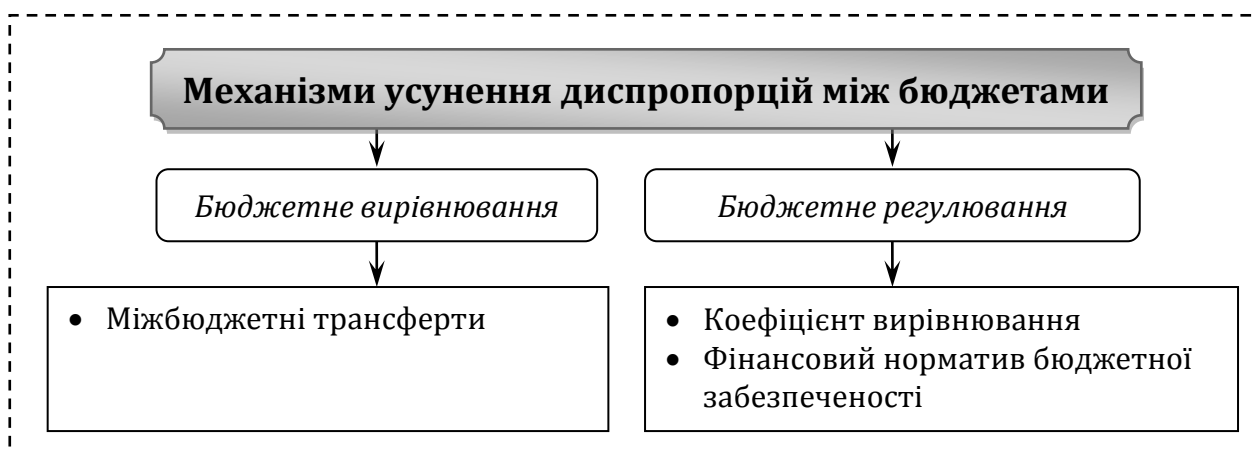
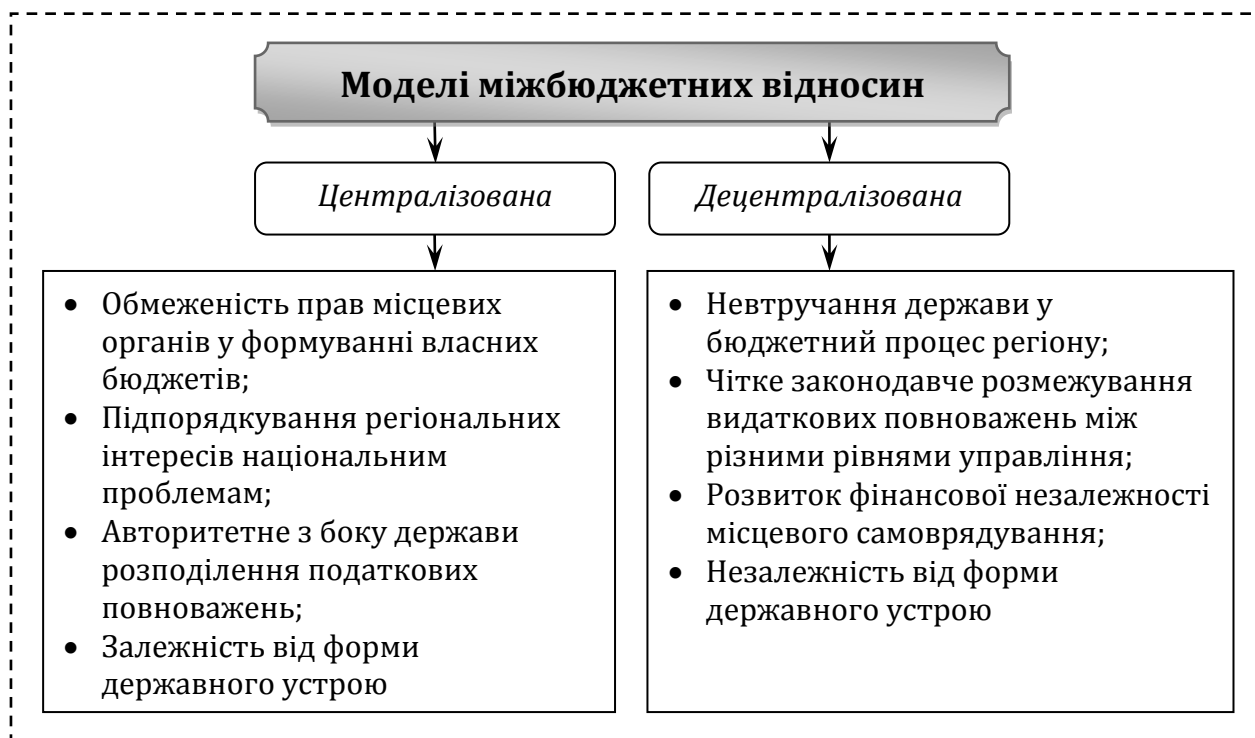
Метою регулювання міжбюджетних відносин є забезпечення відповідності між повноваженнями на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами України за бюджетами, та фінансовими ресурсами, які мають забезпечувати виконання цих повноважень

Система міжбюджетних відносин

* **Бюджетне регулювання** здійснює перерозподіл бюджетних коштів у середині бюджетної системи шляхом вилучення частини коштів у економічно розвинених і більш фінансово забезпечених територій та передання їх територіям із недостатнім рівнем розвитку економіки та забезпеченістю фінансовими ресурсами.

Бюджетне регулювання включає використання коефіцієнта вирівнювання і фінансового нормативу бюджетної забезпеченості

! **Коефіцієнт вирівнювання** – це показник, який використовується для розрахунку обсягів коштів, що мають передаватися до державного бюджету з місцевих бюджетів з метою стимулювання нарощення доходів місцевих бюджетів у процесі бюджетного планування.

■ **Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості** визначається шляхом ділення загального обсягу фінансових ресурсів на кількість населення чи споживачів гарантованих послуг.

Спосіб розрахунку фінансових нормативів при плануванні видатків бюджету

Сфера застосування	Спосіб розрахунку
Державне управління	<ul style="list-style-type: none"> • на 1 жителя адміністративно-територіальної одиниці • на 1 нормативну штатну одиницю
Освіта	<ul style="list-style-type: none"> • на 1 користувача послуги з диференціацією для різних типів закладів
Охорона здоров'я	<ul style="list-style-type: none"> • на 1 жителя адміністративно-територіальної одиниці
Соціальний захист і соціальне забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> • на 1 користувача послуги
Культура і мистецтво	<ul style="list-style-type: none"> • на 1 жителя адміністративно-територіальної одиниці
Фізична культура і спорт	<ul style="list-style-type: none"> • на 1 жителя адміністративно-територіальної одиниці

4.2. ЗАСАДИ РОЗМЕЖУВАННЯ ВИДАТКІВ ЗА ВИДАМИ БЮДЖЕТІВ

Види видатків відповідно до статті 82 Бюджетного кодексу України

	Види видатків	Джерела здійснення видатків	Органи, які забезпечують здійснення видатків
I	видатки на забезпечення конституційного ладу, державної цілісності та суверенітету, незалежного судочинства, а також інші видатки, які не можуть бути передані на виконання АР Крим та місцевому самоврядуванню	кошти Державного бюджету України	відповідні органи державної влади
II	видатки, які визначаються функціями держави і можуть бути передані на виконання АР Крим та місцевому самоврядуванню з метою забезпечення найбільш ефективного їх виконання на основі принципу субсидіарності	кошти місцевих бюджетів, у т. ч. трансфертів із Державного бюджету	Рада міністрів АР Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад, сільські голови
III	видатки на реалізацію прав та обов'язків АР Крим і місцевого самоврядування, які мають місцевий характер і визначені законами України		

Розмежування II і III видів видатків між місцевими бюджетами здійснюється на основі принципу субсидіарності з урахуванням критеріїв повноти надання гарантованих послуг та наближенням їх до безпосереднього споживача

Розмежування видатків між бюджетами

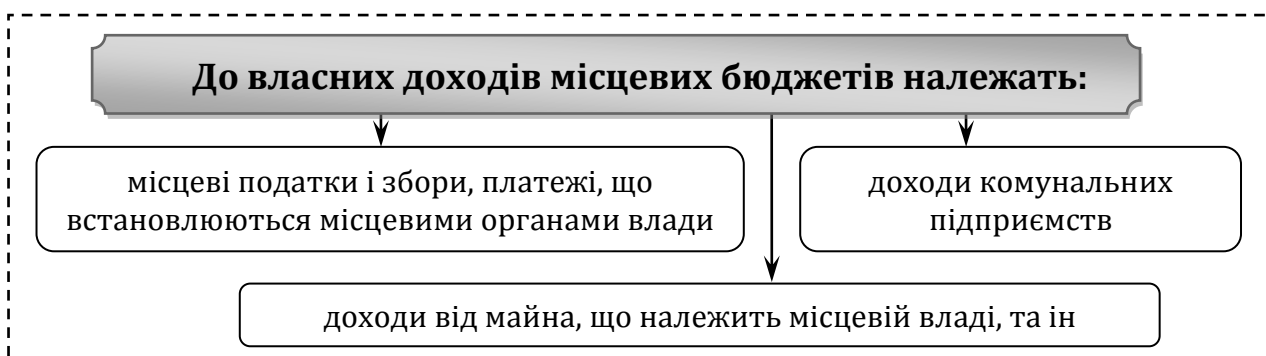
Стаття БКУ	Бюджет, з якого здійснюються видатки	Характеристика видатків
Стаття 87	Видатки, що здійснюються з Державного бюджету України	не можуть бути передані на виконання АР Крим та місцевому самоврядуванню
Стаття 88	Видатки, що здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст районного значення	здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів та переданих фінансових ресурсів
Стаття 89	Видатки, що здійснюються з бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад	у вигляді закріплених за відповідними бюджетами загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів) або їх частки, а також трансфертів з Державного бюджету України
Стаття 90	Видатки, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів	
Стаття 91	Видатки місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів	мають місцевий характер і можуть здійснюватися виключно за рахунок власних надходжень місцевих бюджетів

4.3. ЗАКРІПЛЕННЯ ДОХІДНИХ ДЖЕРЕЛ ЗА ВИДАМИ БЮДЖЕТІВ

Власні доходи – це доходи, що належать місцевим бюджетам та формуються на певній території внаслідок рішень відповідного органу місцевого самоврядування.

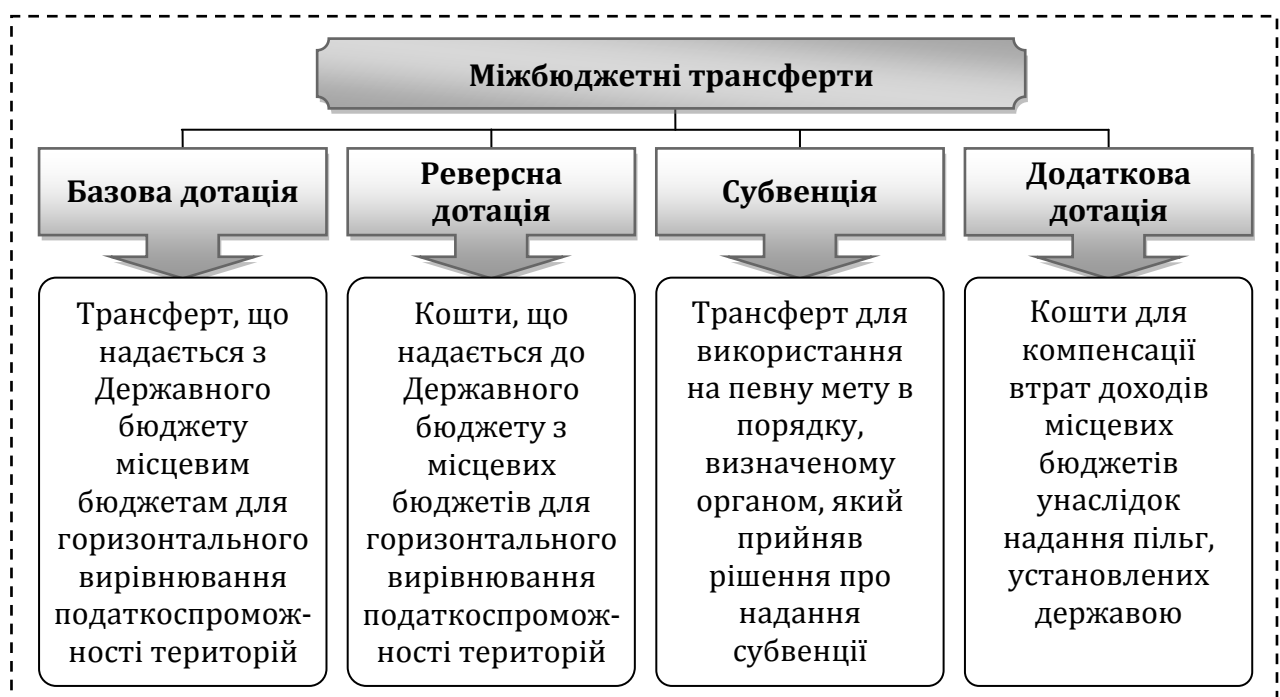
Закріплені доходи – це доходи, які повністю або за визначеною єдиною для всіх бюджетів одного рівня часткою закріплюються за тим чи іншим бюджетом на довготривалій основі.

Стаття БКУ	Характеристика доходів
Доходи Державного бюджету України	
Стаття 29	Доходи, що зараховуються до Державного бюджету України
Доходи, закріплені за місцевими бюджетами	
Стаття 64	Доходи, що зараховуються до загального фонду бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, міст Києва та Севастополя, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад
Стаття 66	Доходи, що зараховуються до загального фонду бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів
Стаття 69	Доходи, що зараховуються до загального фонду бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів
Стаття 69-1	Надходження спеціального фонду місцевих бюджетів
Стаття 71	Надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів

4.4. МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ, ЇХ ВИДИ

Міжбюджетні трансфери – це кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету іншому

Відповідно до статті 97 БК у Державному бюджеті передбачаються такі трансферти:

- 1) базова дотація;
- 2) субвенції на здійснення державних програм соціального захисту;
- 3) додаткова дотація на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів унаслідок надання пільг, установлених державою;
- 4) субвенції на здійснення державних програм соціального захисту;
- 5) субвенція на виконання інвестиційних проектів;
- 6) освітня субвенція;
- 7) медична субвенція;
- 8) субвенція на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження;
- 9) субвенція на проекти ліквідації підприємств вугільної і торфодобувної промисловості та утримання водовідливних комплексів у безпечному режимі на умовах співфінансування (50 відсотків);
- 10) інші додаткові дотації та інші субвенції

Порядок та умови надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам визначаються *Кабінетом Міністрів України*.

Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, яка вперше визначена законом про Державний бюджет України, затверджуються Кабінетом Міністрів України *не пізніше ніж через 30 днів з дня набрання ним чинності*.

Розподіл додаткових дотацій між місцевими бюджетами здійснюється на підставі критеріїв, визначених Кабінетом Міністрів України.

У Державному бюджеті України затверджується обсяг міжбюджетних трансфертів окремо для кожного з відповідних місцевих бюджетів, якщо є підстави для надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів.

Міжбюджетні трансферти між місцевими бюджетами

- 1) субвенції на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування;
- 2) субвенції на виконання інвестиційних проектів, у тому числі на будівництво або реконструкцію об'єктів спільного користування;
- 3) дотації та інші субвенції.

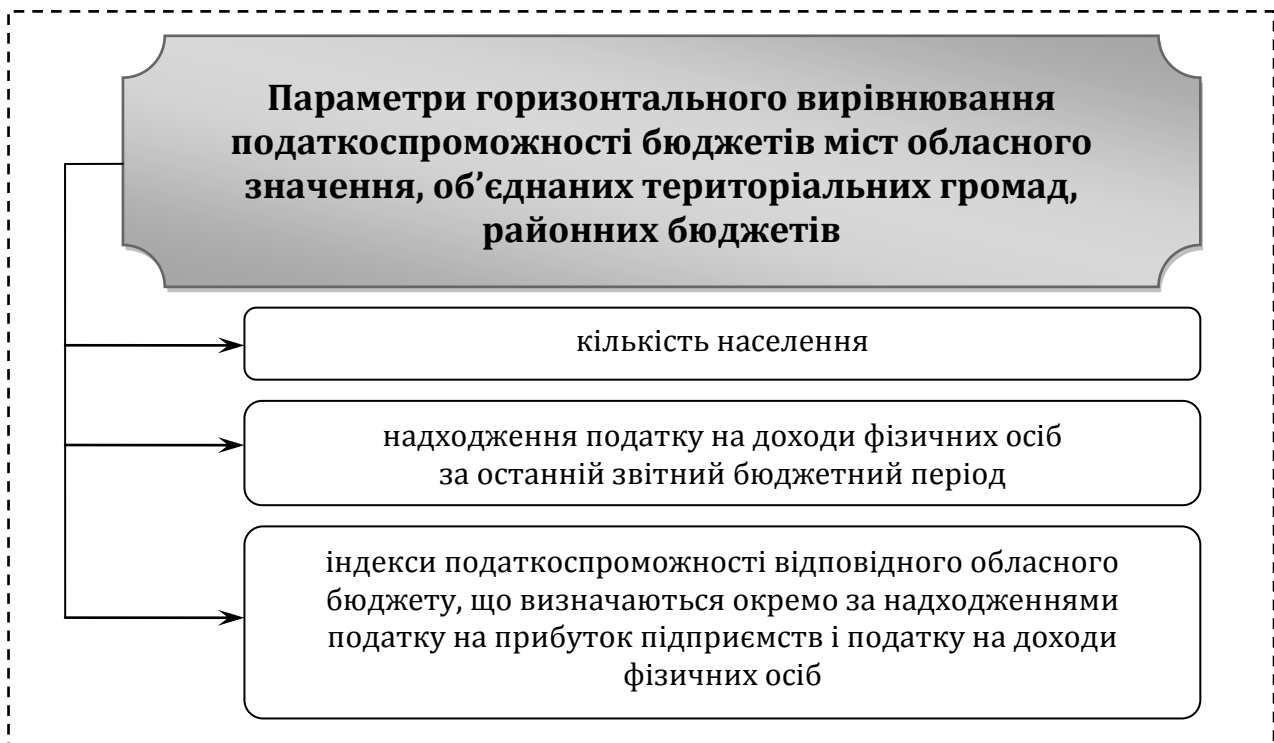

* **Індекс податкоспроможності** відповідного обласного бюджету є коефіцієнтом, що визначає рівень податкоспроможності такого бюджету порівняно з аналогічним середнім показником по всіх обласних бюджетах України в розрахунку на одну людину

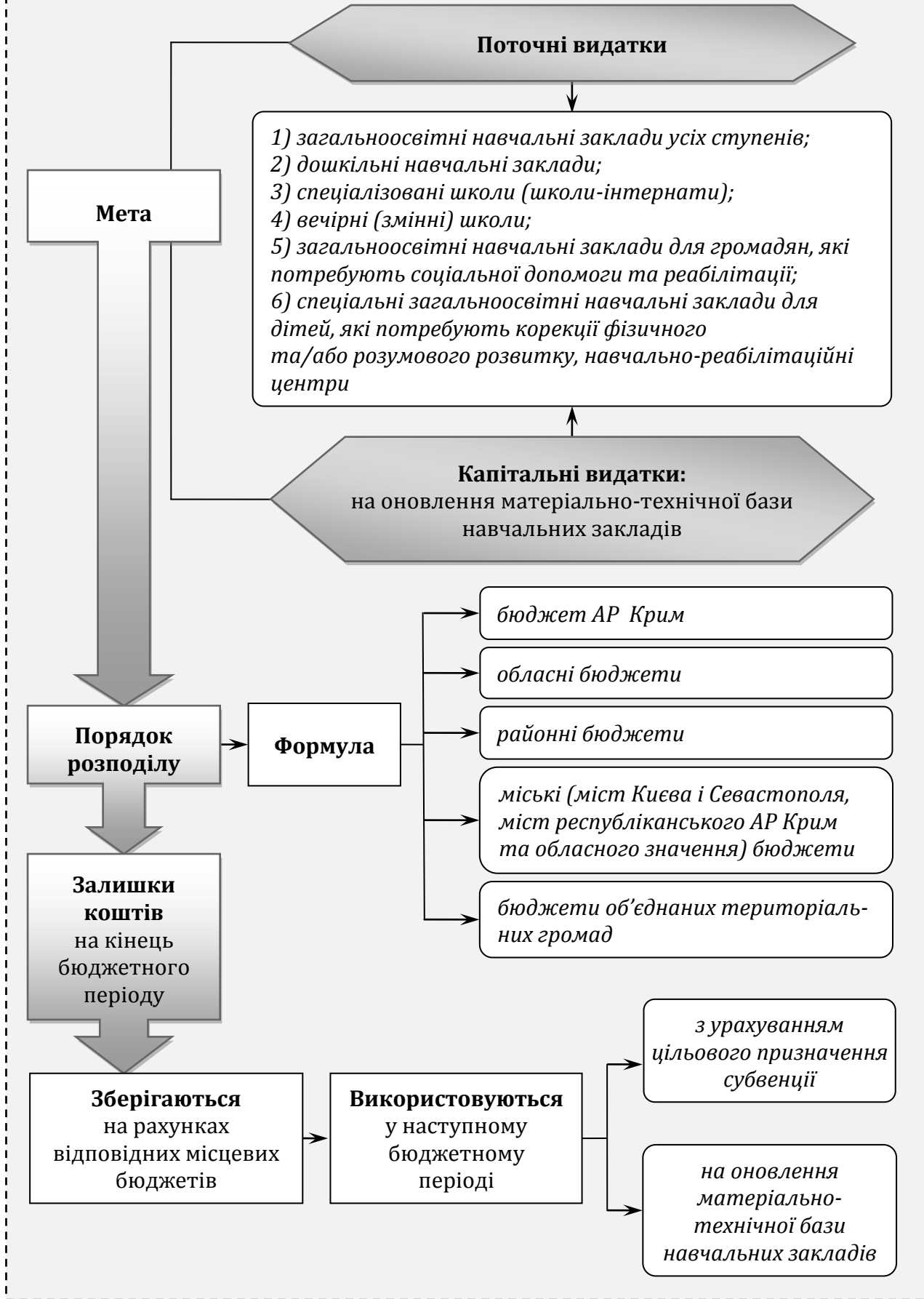
**Визначення обсягу трансферту
на підставі значення індексу податкоспроможності**

Значення індексу	Вид трансферту	Обсяг трансферту
0,9 – 1,1	-	Вирівнювання не здійснюється
< 0,9	Додаткова дотація	80% суми, необхідної для досягнення значення такого індексу забезпеченості відповідного бюджету (0,9)
>1,1	Реверсна дотація	50% суми, що перевищує значення такого індексу (1,1)

ОСВІТНЯ СУБВЕНЦІЯ

МЕДИЧНА СУБВЕНЦІЯ

Поточні видатки, крім видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв

- 1) первинну медико-санітарну, амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (лікарні широкого профілю, спеціалізовані медико-санітарні частини, пологові будинки, поліклініки і амбулаторії, загальні стоматологічні поліклініки, а також дільничні лікарні, медичні амбулаторії, фельдшерсько-акушерські та фельдшерські пункти, центри первинної медичної (медико-санітарної) допомоги);
- 2) програми медико-санітарної освіти (міські та районні центри здоров'я і заходи із санітарної освіти);
- 3) консультативну амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (лікарні республіканського АР Крим та обласного значення, центри екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, станції екстреної (швидкої) медичної допомоги);
- 4) спеціалізовану амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (спеціалізовані лікарні, поліклініки, включаючи стоматологічні, центри, диспансери, госпіталі для ветеранів війни, будинки дитини, станції переливання крові);
- 5) санаторно-курортну допомогу (санаторії для хворих на туберкульоз, санаторії для дітей та підлітків, санаторії медичної реабілітації);
- 6) інші державні програми медичної та санітарної допомоги (медико-соціальні експертні комісії, бюро судмедекспертизи, центри медичної статистики, бази спецмедпостачання, центри здоров'я і заходи санітарної освіти, регіональні заходи з реалізації державних програм, інші програми і заходи)

Капітальні видатки на оновлення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я

Мета

Порядок розподілу

Формула

бюджет АР Крим

обласні бюджети

районні бюджети

бюджети об'єднаних територіальних громад

Залишки коштів на кінець бюджетного періоду

Зберігаються на рахунках відповідних місцевих бюджетів

Використовуються у наступному бюджетному періоді

з урахуванням цільового призначення субвенції

на оновлення матеріально-технічної бази навчальних закладів

Спільні особливості порядку та умов надання освітньої і медичної субвенцій

Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам надаються в межах обсягу, затвердженого законом про Державний бюджет України на відповідний рік

Обсяги субвенцій затверджуються окремо для кожного місцевого бюджету

Субвенції (крім резерву) розподіляються між відповідними місцевими бюджетами на основі формул, що затверджуються КМУ

Відповідальність за розроблення формули покладено на профільне міністерство

Передбачається резерв коштів – 1% обсягу субвенцій для здійснення видатків, що не могли бути враховані при застосуванні формули

Субвенції спрямовуються на оплату видатків поточного характеру

Субвенції можуть спрямовуватися на реалізацію заходів оптимізації мережі відповідних закладів

У разі забезпечення у повному обсязі потреби в поточних видатках на бюджетний період за рахунок субвенцій та за умови відсутності простроченої бюджетної заборгованості за захищеними видатками ці субвенції можуть спрямовуватися на капітальні видатки відповідних закладів

Залишки коштів за субвенціями на кінець бюджетного періоду зберігаються на рахунках відповідних місцевих бюджетів і використовуються у наступному бюджетному періоді з урахуванням цільового призначення субвенцій на поточне утримання (крім заробітної плати) і на оновлення матеріально-технічної бази відповідних закладів

Формула, на основі якої розподіляється **освітня субвенція** між відповідними бюджетами, розробляється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти, та затверджується Кабінетом Міністрів України і має враховувати, зокрема, такі **параметри**:

- 1) кількість учнів загальноосвітніх навчальних закладів у міській та сільській місцевості, гірських населених пунктах;
- 2) наповнюваність класів;
- 3) коригуючі коефіцієнти приведення, що застосовуються до кількості учнів різних типів загальноосвітніх навчальних закладів та залежно від місцевості, в якій розташований заклад

При цьому у складі зазначеної субвенції передбачається **резерв коштів**, обсяг якого не може перевищувати **1 відсотка загального обсягу субвенції**, для здійснення видатків, що не могли бути враховані при застосуванні формули

Формула, на основі якої розподіляється **медична субвенція** між відповідними бюджетами, розробляється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, та затверджується Кабінетом Міністрів України і має враховувати, зокрема, такі **параметри**:

- 1) кількість населення відповідної адміністративно-територіальної одиниці;
- 2) коригуючі коефіцієнти, що враховують відмінності у вартості надання медичної допомоги;
- 3) особливості надання медичної допомоги у гірських населених пунктах

При цьому у складі зазначеної субвенції передбачається **резерв коштів**, обсяг якого не може перевищувати **1 відсотка загального обсягу субвенції**, для здійснення видатків, що не могли бути враховані при застосуванні формули

Міжбюджетні трансферти з державного бюджету місцевим бюджетам перераховуються з рахунків державного бюджету органами Казначейства України бюджету Автономної Республіки Крим, обласним бюджетам, бюджетам міст Києва і Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення і районним бюджетам, іншим бюджетам місцевого самоврядування, для яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти.

Порядок перерахування міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам, реверсної дотації, а також порядок перерахування міжбюджетних трансфертів між місцевими бюджетами визначаються Кабінетом Міністрів України і мають забезпечувати своєчасність, рівномірність, гарантованість та повноту перерахування трансфертів.

Відповідно до розпису Державного бюджету України органами Казначейства України здійснюється перерахування базової дотації та реверсної дотації **щодокадно**, а освітньої субвенції, субвенції на підготовку робітничих кадрів і медичної субвенції **двічі на місяць**.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Міжбюджетні відносини – це ...
2. Перелічіть елементи системи міжбюджетних відносин.
3. У чому полягає сутність бюджетного вирівнювання?
4. Для чого використовується фінансовий норматив бюджетної забезпеченості?
5. Які є види видатків бюджетів?
6. Які видатки здійснюються з Державного бюджету України?
7. Які є види трансфертів?
8. У чому полягає основна відмінність між субвенціями і дотаціями?
9. Які трансферти передбачені в Державному бюджеті України?
10. Назвіть параметри горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій.
11. Для чого визначається індекс податкоспроможності територій?
12. Охарактеризувати освітню субвенцію.
13. Які субвенції виділяються з державного бюджету України на користь місцевих бюджетів?

ТЕСТИ

- 1. Відносини між бюджетами різних рівнів є:**
  - а) горизонтальними;
  - б) вертикальними;
  - в) регламентованими;
  - г) договірними.
- 2. Міжбюджетні відносини є основною складовою:**
  - а) бюджетної системи країни;
  - б) системи фінансового вирівнювання;
  - в) системи бюджетного вирівнювання;
  - г) системи міжбюджетних трансфертів.
- 3. До принципів централізованої моделі міжбюджетних відносин належать:**
  - а) розвиток фінансової незалежності місцевого самоврядування;
  - б) незалежність від форми державного устрою;
  - в) авторитетне з боку держави розподілення податкових повноважень;
  - г) невтручання держави у бюджетний процес регіону.
- 4. Бюджетне вирівнювання включає використання ...**
  - а) коефіцієнта вирівнювання;
  - б) фінансового нормативу бюджетного забезпечення;

- в) міжбюджетних трансфертів;
- г) усі відповіді правильні.

5. Видатки на забезпечення конституційного ладу, державної цілісності та суверенітету, незалежного судочинства здійснюються ...

- а) тільки з місцевих бюджетів;
- б) тільки з Державного бюджету;
- в) як з місцевих бюджетів, так і Державного бюджету;
- г) немає правильної відповіді.

6. Чи може сільська рада здійснювати видатки на утримання дитячого дошкільного закладу:

- а) так;
- б) ні;
- в) може в окремих передбачених законодавством випадках;
- г) немає правильної відповіді.

7. Реверсна дотація – це:

- а) трансферт, що надається з Державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- б) трансферт для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції;
- в) кошти, які надходять до Державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- г) кошти для компенсації втрат доходів місцевих бюджетів унаслідок надання пільг, установлених державою.

8. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності районних бюджетів здійснюється на підставі:

- а) податку на доходи фізичних осіб;
- б) податку на прибуток підприємств;
- в) окремо за податком на доходи фізичних осіб і податком на прибуток підприємств;
- г) горизонтальне вирівнювання податкоспроможності районних бюджетів не здійснюється.

9. Порядок та умови надання субвенцій із державного бюджету місцевим бюджетам визначаються:

- а) Міністерством фінансів України;
- б) Державною казначейською службою України;
- в) Верховною Радою України
- г) Кабінетом Міністрів України.

10. Перерахування базової та реверсної дотації здійснюється органами Казначейства України:

- а) раз на місяць;
- б) щодавно;

- в) щотижня;
- г) два рази на місяць.

11. Об'єктом міжбюджетних відносин є:

- а) бюджетні кошти, які розподіляються між різними складовими бюджетної системи;
- б) фінансові ресурси комунальних підприємств;
- в) фінансові ресурси державних підприємств;
- г) грошові кошти бюджетних установ.

12. Метою регулювання міжбюджетних відносин є забезпечення:

- а) розвитку адміністративно-територіальних одиниць;
- б) можливостей населення споживати суспільні блага;
- в) відповідності між повноваженнями на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами України за бюджетами, і бюджетними ресурсами;
- г) органів місцевого самоврядування бюджетними ресурсами.

13. Міжбюджетні взаєморозрахунки застосовуються на стадії:

- а) складання бюджету;
- б) розгляду бюджету;
- в) затвердження бюджету;
- г) виконання бюджету;
- і) звітування про виконання бюджету.

ТЕМА 5.

БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС І ЙОГО УЧАСНИКИ

План

- 5.1. Бюджетний процес і його стадії
- 5.2. Учасники бюджетного процесу
- 5.3. Повноваження учасників бюджетного процесу
- 5.4. Організаційні засади складання проекту Державного бюджету
- 5.5. Розгляд і затвердження Державного бюджету України

5.1. БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС І ЙОГО СТАДІЇ

Бюджетний процес – регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства (стаття 2 Бюджетного кодексу)

Бюджетний кодекс визначає чотири стадії бюджетного процесу

1

складання проектів бюджетів

2

розгляд проекту та ухвалення закону про Державний бюджет України, рішення про місцевий бюджет

3

виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України, рішення про місцевий бюджет

4

підготовка і розгляд звіту про виконання бюджету і ухвалення рішення щодо нього

На всіх стадіях бюджетного процесу здійснюються контроль за дотриманням бюджетного законодавства, аудит та оцінка ефективності управління бюджетними коштами

Усі стадії бюджетного процесу взаємопов'язані. Ці стадії є прямим відображенням не тільки економічного життя суспільства, а й політичної культури

Бюджетному процесу властиві такі риси:

визначення складу учасників тієї чи іншої діяльності

перелік видів необхідних дій та їх обов'язкову послідовність

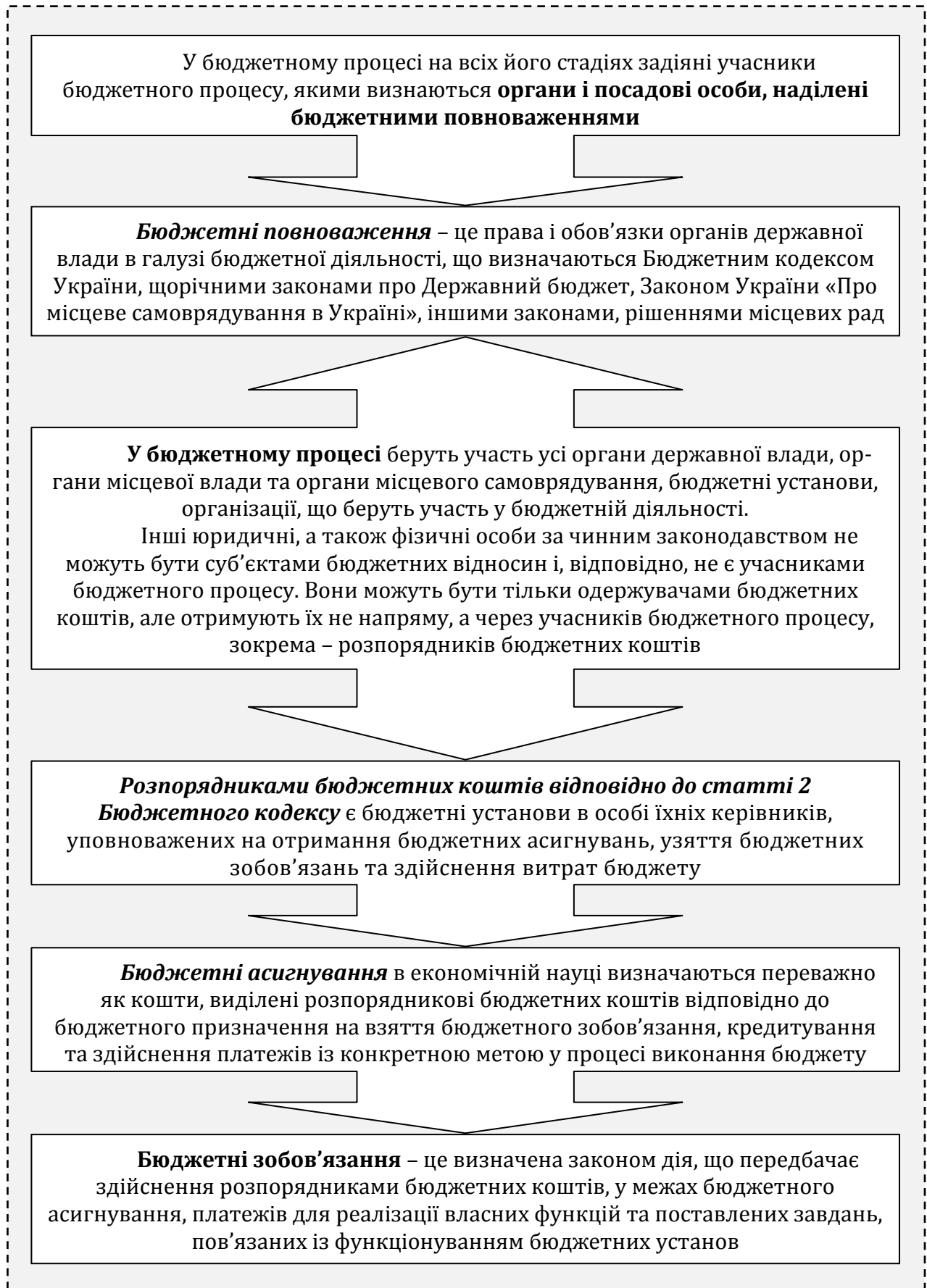
передбачення організаційної форми кожної дії

визначення обов'язкового порядку ухвалення рішень

Принципи бюджетного процесу

Принцип	Характеристика
Розподілу бюджетних повноважень між органами представницької і виконавчої влади	законодавство встановлює такий розподіл повноважень за стадіями бюджетного процесу: формування і виконання бюджету віднесено до компетенції виконавчих органів, а розгляд, затвердження та здійснення контролю за виконанням бюджету – до компетенції представницьких органів
Спеціалізації бюджетних показників	реалізується через бюджетну класифікацію, яка, згідно зі статтею 8 Бюджетного кодексу, закріплює вичерпний перелік доходів і видатків бюджетів, полягає в конкретизації доходів за джерелами, а видатків – за цільовими напрямками
Щорічності бюджету	обов'язкового прийняття бюджету щороку до початку планового року, що дає змогу виявити тенденції розвитку країни, дослідити зміни темпу зростання виробництва тощо
Гласності	передбачає обговорення проекту бюджету, доведення його до населення, публікацію затвердженого бюджету
Наочності	відображення показників бюджетів у взаємозв'язку з економічними показниками розвитку України
Достовірності	передбачає використання під час формування бюджету його реальних показників

5.2. УЧАСНИКИ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ

До основних учасників бюджетного процесу належать:

- Верховна Рада України
- Президент України
- Міністерство фінансів України
- Національний банк України
- Кабінет Міністрів України
- Рахункова палата України
- Державна Казначейська служба України
- Головні розпорядники бюджетних коштів

5.3. ПОВНОВАЖЕННЯ УЧАСНИКІВ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ

Повноваження Президента України

- підписує Закон про Державний бюджет України на відповідний бюджетний рік
- у разі незгоди із Законом про Державний бюджет, ухваленим Верховною Радою України, накладає вето на окремі його статті або на Закон у цілому
- вносить на розгляд Верховної Ради України в установленому чинним законодавством порядку зміни і доповнення до Закону про Державний бюджет
- вносить на розгляд Верховної Ради України законопроекти, які стосуються бюджетного процесу
- здійснює інші повноваження, встановлені Конституцією України, БКУ

Повноваження Верховної Ради України

ухвалює постанову про Рекомендації парламентських слухань з питань бюджетної політики на наступний бюджетний період

розглядає проект закону про державний бюджет

ухвалює Закон про Державний бюджет України на відповідний бюджетний період

вносить зміни і доповнення до Закону про Державний бюджет України

здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу

проводить контроль за використанням коштів резервного фонду державного бюджету

забезпечує контроль за здійсненням таємних видатків із Державного бюджету України

заслуховує звіти про стан виконання Державного бюджету України, у тому числі заслуховує звіти розпорядників бюджетних коштів про використання коштів Державного бюджету України

розглядає й ухвалює рішення щодо звіту про виконання закону про Державний бюджет України

здійснює інші повноваження, встановлені Конституцією України, БКУ

Повноваження Національного банку України

- відкриває Державній Казначейській службі України Єдиний казначейський рахунок;
- подає до Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України Проект Основних засад грошово-кредитної політики на наступний бюджетний рік;
- подає до Кабінету Міністрів України Проект кошторису доходів і видатків НБУ на наступний бюджетний рік

Повноваження Міністерства фінансів України:

визначає основні організаційно-методичні засади бюджетного планування, загальний рівень доходів і видатків бюджету, обсяг його фінансування для підготовки пропозицій до проекту Державного бюджету України

готує і подає на розгляд Кабінету Міністрів України проект Закону про Державний бюджет України на відповідний рік разом із пропозиціями щодо визначення строку і порядку його розгляду в Кабінеті Міністрів України

готує і подає Кабінету Міністрів України пропозиції щодо внесення змін до Державного бюджету України

розробляє і доводить до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції з підготовки бюджетних запитів, визначає порядок і строки їх подання

здійснює в межах своїх повноважень контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу як стосовно державного, так і місцевих бюджетів, якщо інше не передбачено законодавством

подає Кабінету Міністрів України пропозиції щодо вдосконалення міжбюджетних відносин

координує в межах своїх повноважень діяльність центральних органів виконавчої влади, пов'язану із забезпеченням своєчасного і повного надходження податків, зборів (обов'язкових платежів) до державного та місцевих бюджетів

здійснює в межах своїх повноважень операції з державним боргом з метою погашення та обслуговування державних боргових зобов'язань

забезпечує контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу як стосовно державного бюджету, так і місцевих бюджетів, якщо інше не передбачено законодавством України

здійснює методичне керівництво з питань складання і виконання бюджету

регулює фінансові взаємовідносини між державним бюджетом і державними цільовими фондами

Повноваження Кабінету Міністрів України

→ подає на розгляд Верховної Ради України проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період

→ розробляє проект Закону про Державний бюджет України

→ доопрацьовує проект Закону про Державний бюджет України після першого і другого читань у Верховній Раді України

→ забезпечує виконання Державного бюджету України

→ ухвалює рішення про виділення коштів із резервного фонду державного бюджету

→ подає річний звіт про виконання Державного бюджету Верховній Раді України

→ доводить до відома Ради міністрів АРК, місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів відповідних рад положення і показники міжбюджетних трансфертів та інші показники, потрібні для затвердження місцевих бюджетів

Повноваження Рахункової палати України

- здійснює від імені Верховної Ради України контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням;
- забезпечує контроль за фінансуванням загальнодержавних програм у частині, що стосується використання коштів Державного бюджету України;
- провадить контроль за утворенням, обслуговуванням і погашенням державного боргу України;
- здійснює контроль за проведенням таємних видатків разом із Міністерством фінансів України у порядку, визначеному Верховною Радою України;
- здійснює зовнішній контроль і аудит фінансової та господарської діяльності бюджетних установ у частині контролю за використанням коштів Державного бюджету;
- готує співдоповідь щодо виконання Державного бюджету

Повноваження Державної Казначейської служби України

1. Забезпечує казначейське обслуговування державного і місцевих бюджетів на основі ведення єдиного казначейського рахунка, що передбачає:
  - розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів;
  - контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень, прийнятті зобов'язань та проведенні платежів за цими зобов'язаннями;
  - у межах своїх повноважень контроль за дотриманням учасниками бюджетного процесу бюджетного законодавства;
  - ведення бухгалтерського обліку і складення звітності про виконання державного і місцевих бюджетів;
2. Здійснює управління наявними фінансовими ресурсами, що ним обліковуються;
3. Визначає механізм казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів, установлення єдиних правил бухгалтерського обліку і звітності про виконання державного і місцевих бюджетів, кошторисів розпорядників бюджетних коштів;
4. Відкриває, веде і закриває рахунки в органах Казначейства;
5. Проводить безспірне списання коштів з рахунків, на яких обліковуються кошти державного та місцевих бюджетів і бюджетних установ, за рішенням, яке було прийняте державним органом, що відповідно до закону має право на його застосування;
6. Нараховує штрафи за неповне або несвоєчасне повернення суми надмірно сплачених податків відповідно до законодавства;
7. Здійснює розподіл коштів між державним бюджетом, бюджетами Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, а також між рівнями місцевих бюджетів відповідно до нормативів відрахувань, визначених бюджетним законодавством, і перерахування розподілених коштів за належністю;
8. Проводить взаємні розрахунки між державним бюджетом і бюджетами Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, а також між рівнями місцевих бюджетів у порядку, встановленому законодавством;
9. Веде базу даних про зведену мережу розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, розподіл показників зведених кошторисів та зведених планів асигнувань у розрізі розпорядників і одержувачів бюджетних коштів; виконує контрольні функції, пов'язані із закупівлею товарів, робіт і послуг за державні кошти відповідно до Закону України «Про здійснення державних закупівель» від 01.06.2010 р.;
10. Здійснює бухгалтерський облік усіх надходжень і витрат Державного бюджету України;
11. Установлює єдині правила ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів, кошторисів, видає інструкції з цих питань та здійснює контроль за їх дотриманням;
12. Здійснює контроль за відповідністю платежів узятим зобов'язанням та бюджетним асигнуванням

Повноваження головних розпорядників бюджетних коштів:

розробляють проект кошторису та бюджетні запити і подають їх Міністерству фінансів України чи місцевому фінансовому органу

доводять у встановленому порядку до розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня (одержувачів бюджетних коштів) відомості про обсяги асигнувань відповідно до затверджених призначень і забезпечують управління бюджетними асигнуваннями

затверджують бюджетні призначення у відповідному бюджеті

мають право: витратити кошти бюджету на утримання апарату установи, на централізовані заходи, що здійснюються безпосередньо цією установою

мають право розподіляти передбачені бюджетні кошти між розпорядниками нижчого рівня, а також затверджувати їхні кошториси і плани асигнувань

мають право здійснювати контроль за повнотою надходжень отриманих розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачами бюджетних коштів і витрачанням ними бюджетних коштів

5.4. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ СКЛАДАННЯ ПРОЕКТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Кабінет Міністрів України розробляє проект закону про Державний бюджет України (згідно з п. 6 статті 116 Конституції України і статтею 32 Бюджетного кодексу)

Міністерство фінансів України відповідає за складання проекту закону про Державний бюджет України, визначає основні організаційно-методичні засади бюджетного планування, які використовуються для підготовки бюджетних запитів і розроблення проекту Державного бюджету України та прогнозу Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди

Складанню бюджету передують:

1. розроблення основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на плановий і наступні за плановим два бюджетні періоди;
2. аналіз виконання бюджету в попередніх і поточному бюджетних періодах;
3. оцінка обсягу фінансових ресурсів відповідно до рівня соціально-економічного розвитку країни, а також валового внутрішнього продукту, що дає можливість Міністерству фінансів України визначити загальний рівень доходів, видатків та кредитування бюджету, дати оцінку обсягу фінансування бюджету для складання проекту Державного бюджету та визначити індикативні прогнозні його показники на наступні за плановим два бюджетні періоди

Міністерство фінансів України до 15 травня року, що передуює плановому, доводить до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного і соціального розвитку, плановий і прогнозні на наступні за плановим два бюджетні періоди загальні обсяги державних капітальних вкладень на розроблення та реалізацію державних інвестиційних проектів (крім тих, що здійснюються із залученням державою кредитів (позик) від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій, а також із коштів державного фонду регіонального розвитку) для підготовки за участю Комітету Верховної Ради України з питань бюджету у тритижневий строк пропозицій щодо розподілу таких державних капітальних вкладень між головними розпорядниками бюджетних коштів за результатами відбору державних інвестиційних проектів

Відбір державних інвестиційних проектів (крім тих, що здійснюються із залученням державою кредитів (позик) від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій, а також із коштів державного фонду регіонального розвитку) здійснюється Міжвідомчою комісією з питань державних інвестиційних проектів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України

Міжвідомча комісія з питань державних інвестиційних проектів є колегіальним органом, положення і склад якого затверджуються Кабінетом Міністрів України. До складу Міжвідомчої комісії з питань державних інвестиційних проектів входять члени Кабінету Міністрів України, члени Комітету Верховної Ради України з питань бюджету за рішенням цього комітету (чисельністю не менше ніж 50% від складу такої комісії), представники центральних органів виконавчої влади та інших державних органів

Розподіл державних капітальних вкладень для реалізації нових державних інвестиційних проектів здійснюється за умови, що в межах загального обсягу державних капітальних вкладень на плановий бюджетний період не менше ніж 70% спрямовуватиметься на продовження (завершення) реалізації розпочатих державних інвестиційних проектів відповідно до планів їх реалізації та строків введення в експлуатацію основних засобів. Державні капітальні вкладення на розроблення і реалізацію державних інвестиційних проектів включаються до проекту закону про Державний бюджет України за результатами такого розподілу

Визначення Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період

1. Міністерство фінансів України спільно з іншими центральними органами виконавчої влади розробляє відповідно до визначених у щорічному Посланні Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України пріоритетів бюджетної політики проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період та до 20 березня року, що передує плановому, подає його на розгляд до Кабінету Міністрів України.

2. Національний банк України подає Президентові України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України:

- до 15 березня року, що передує плановому, – прогностичні монетарні показники і показники валютно-курсової політики на наступний рік та наступні за плановим два бюджетні періоди, у тому числі обмінний курс гривні у середньому за рік і на кінець року;

- до 1 квітня року, що передує плановому, – інформацію про розрахунок частини прогнозованого прибутку до розподілу поточного року, яка підлягатиме перерахуванню до державного бюджету;

- до 1 вересня року, що передує плановому, – інформацію про розрахунок частини прогнозованого прибутку до розподілу наступного року, яка підлягатиме перерахуванню до державного бюджету.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного і соціального розвитку, до 1 березня року, що передує плановому, подає Міністерству фінансів України орієнтовні основні прогностичні макропоказники економічного та соціального розвитку України, необхідні для розроблення проекту Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період.

Зазначені матеріали використовуються для складання проекту закону про Державний бюджет України.

3. Кабінет Міністрів України не пізніше ніж 1 квітня року, що передує плановому, розглядає і схвалює проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період і у триденний строк подає до Верховної Ради України, яка його розглядає за спеціальною процедурою, визначеною Регламентом Верховної Ради України.

4. Проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період ґрунтується на прогностичних і програмних документах економічного та соціального розвитку і містить положення щодо:

- орієнтовних основних прогностичних макропоказників економічного і соціального розвитку України (із зазначенням показників номінального і реального обсягу валового внутрішнього продукту, індексів споживчих цін та цін виробників, показників валютно-курсової політики, наданих Національним банком України відповідно до частини другої цієї статті, рівня безробіття, а також інших показників, необхідних для розроблення проекту Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період);

- основних завдань бюджетної політики, зокрема граничного обсягу дефіциту (профіциту) державного бюджету, частки прогнозного річного обсягу валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через зведений бюджет України, граничного обсягу державного боргу і граничного обсягу надання державних гарантій, установлення розміру мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму і рівня його забезпечення, загального обсягу державних капітальних вкладень на розроблення та реалізацію державних інвестиційних проектів із зазначенням пріоритетних напрямів таких капітальних вкладень;
- пріоритетних завдань податкової політики;
- реалізації пріоритетних державних (цільових) програм і державних інвестиційних проектів;
- взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами;
- інших питань, необхідних для складання проекту закону про Державний бюджет України.

Разом із проектом Закону про Державний бюджет розробляються і подаються до ВРУ такі документи:

пояснювальна записка до проекту Закону

розрахунки та обґрунтування до всіх показників доходів і видатків проекту Державного бюджету України

інформаційні матеріали, що включають: основні прогнозні макропоказники економічного і соціального розвитку України; перелік податків і зборів, інших обов'язкових платежів із зазначенням ставок і пільг; зведені дані по видатках Державного бюджету України відповідно до бюджетної класифікації; зведений баланс фінансових ресурсів України на планований рік; перелік законів, окремих статей законів та інших нормативних актів, яким суперечить проект Закону про Державний бюджет України; перелік загальнодержавних, міжгалузевих та інших програм, що фінансуються з Державного бюджету України, у разі якщо розпорядником коштів є два і більше суб'єктів

прогноз доходів і видатків Державного бюджету України на три наступні роки

5.5. РОЗГЛЯД І ЗАТВЕРДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Розгляд і затвердження Державного бюджету України відбувається відповідно до Регламенту Верховної Ради України

→ Проект закону про Державний бюджет України на наступний рік має бути розроблений з дотриманням вимог Бюджетного кодексу та Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період

→ Поданий Кабінетом Міністрів проект закону про Державний бюджет України на наступний рік надається народним депутатам для ознайомлення не пізніше ніж за чотири дні до його представлення у Верховній Раді

→ Цей проект Верховній Раді представляє на її пленарному засіданні Міністр фінансів України не пізніше ніж через п'ять днів із дня подання його Кабінетом Міністрів до Верховної Ради

→ Представлення проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік проводиться за процедурою повного обговорення

→ За результатами обговорення проекту закону Верховна Рада може прийняти рішення про схвалення і прийняття його до розгляду або рішення про його відхилення в разі:

внесення проекту закону без подання всіх документів, передбачених Бюджетним кодексом України

невідповідності проекту закону Основним напрямам бюджетної політики на наступний бюджетний період

невідповідності проекту закону вимогам складання проекту Державного бюджету України, встановленим Бюджетним кодексом України

→ У разі відхилення Верховною Радою проекту закону Кабінет Міністрів зобов'язаний у семиденний строк із дня набрання чинності рішенням про таке відхилення подати до Верховної Ради проект закону для його повторного представлення – з урахуванням пропозицій Верховної Ради або обґрунтуванням їх відхилення

Проект закону про Державний бюджет України на наступний рік розглядається за процедурою трьох читань

Перше читання

Після прийняття Верховною Радою до розгляду проекту закону народні депутати, комітети не пізніше 1 жовтня (6 жовтня, якщо проект закону був прийнятий до розгляду після повторного подання Кабінетом Міністрів) року, що передує плановому, формують свої пропозиції до проекту закону і направляють їх до комітету з питань бюджету

Верховна Рада розглядає проект закону в першому читанні не пізніше 20 жовтня (25 жовтня, якщо проект закону був прийнятий до розгляду після повторного подання Кабінетом) року, що передує плановому

Розгляд у першому читанні проекту закону починається з доповіді голови Комітету з питань бюджету і проводиться за процедурою повного обговорення

Під час обговорення слово для виступу надається представникам комітетів за письмовими заявами, депутатських фракцій, народним депутатам, представникам Кабінету Міністрів і Рахункової палати

Після завершення розгляду законопроекту в першому читанні ставляться на голосування в цілому висновки та пропозиції до проекту закону, підготовлені відповідним комітетом

Висновки і пропозиції до проекту закону вважаються прийнятими, а проект закону вважається прийнятим у першому читанні, якщо на їх підтримку проголосувала більшість народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради. Схвалені Парламентом висновки та пропозиції комітету з питань бюджету набувають статусу Бюджетних висновків Верховної Ради

Якщо Верховною Радою не прийнято позитивного рішення на підтримку висновків і пропозицій до проекту закону в цілому, проводиться постатейне голосування пропозицій

Під час постатейного першими ставляться на голосування ті пропозиції, які комітет з питань бюджету пропонує відхилити і на розгляді та голосуванні яких наполягають ініціатори їх внесення

У разі, якщо народні депутати – ініціатори внесення пропозицій, які комітетом пропонується відхилити, – не наполягають на їх розгляді, голосування щодо них не проводиться

Друге читання

Розгляд у другому читанні починається з доповіді Міністра фінансів України щодо доопрацьованого, з урахуванням Бюджетних висновків Верховної Ради, проекту закону

Після доповідей Міністра фінансів України та голови комітету слово для виступу в порядку, визначеному Регламентом, надається представникам депутатських фракцій

Після закінчення виступів представників депутатських фракцій Верховна Рада переходить до постатейного голосування поданого на друге читання проекту закону

За результатами цього голосування Верховна Рада може прийняти рішення про прийняття проекту закону в другому читанні або направлення до Кабінету Міністрів для підготовки на повторне друге читання

Під час розгляду в другому читанні проекту закону Верховна Рада затверджує загальний обсяг дефіциту (профіциту), доходів і видатків Державного бюджету України, розмір мінімальної заробітної плати та рівень забезпечення прожиткового мінімуму на наступний бюджетний період, обсяг міжбюджетних трансфертів та інші положення, необхідні для формування місцевих бюджетів

Не прийняті під час голосування в другому читанні статті проекту закону переносяться на розгляд у третьому читанні. Розгляд у другому читанні проекту закону завершується не пізніше 20 листопада року, що передує плановому

Після прийняття проекту закону у другому читанні Комітет з питань бюджету не пізніше 25 листопада року, що передує плановому, готує його до третього читання з урахуванням пропозицій, підтриманих Верховною Радою у другому читанні

Третє читання проекту закону починається з доповіді голови комітету і співдоповіді Міністра фінансів України:

- 1) висновків стосовно тих статей законопроекту, які були змінені після врахування при підготовці до третього читання, не прийнятих у другому читанні статей проекту закону і врахування яких призвело до необхідності внесення змін до інших статей проекту закону, прийнятих у другому читанні;
- 2) пропозицій комітету стосовно уточнення статей проекту закону, до яких пропонується внести зміни з метою збалансування доходів і видатків для досягнення затвердженого дефіциту Державного бюджету України на наступний рік.

Після доповіді та співдоповіді проводиться голосування пропозицій комітету з питань бюджету щодо статей проекту закону, які не були прийняті в другому читанні, та прийняття проекту в цілому.

У разі неприйняття проекту закону в цілому цей проект за рішенням Верховної Ради направляється на повторне третє читання. Якщо таке рішення не прийнято, проект закону вважається відхиленим. У такому випадку, а також у разі неприйняття зазначеного законопроекту у повторному третьому читанні, Верховна Рада приймає рішення (з установленням строків) щодо підготовки Кабінетом Міністрів нового проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік

Законом про Державний бюджет України визначаються:

→ загальна сума доходів, видатків та кредитування державного бюджету (з розподілом на загальний і спеціальний фонди)

→ граничний обсяг річного дефіциту (профіциту) державного бюджету у відповідному бюджетному періоді і державного боргу на кінець відповідного бюджетного періоду, граничний обсяг надання державних гарантій, а також повноваження щодо цих гарантій відповідно до статті 17 цього Кодексу

→ доходи державного бюджету за бюджетною класифікацією (у додатку до закону)

→ фінансування державного бюджету за бюджетною класифікацією (у додатку до закону)

→ бюджетні призначення головним розпорядникам коштів державного бюджету за бюджетною класифікацією з обов'язковим виділенням видатків споживання (з них видатків на оплату праці, оплату комунальних послуг і енергоносіїв) та видатків розвитку, включаючи розподіл видатків на централізовані заходи між адміністративно-територіальними одиницями (у додатках до закону)

→ бюджетні призначення міжбюджетних трансфертів (у додатках до закону)

→ розмір оборотного залишку коштів державного бюджету

→ розмір мінімальної заробітної плати на відповідний бюджетний період

→ розмір прожиткового мінімуму на відповідний бюджетний період у розрахунку на місяць на одну особу, а також окремо для основних соціальних і демографічних груп населення та рівень забезпечення прожиткового мінімуму на відповідний бюджетний період

→ перелік кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних програм (проектів), із зазначенням кредиторів, загальних обсягів кредитів (позик) та обсягів їх залучення у відповідному бюджетному періоді в розрізі бюджетних програм (у додатку до закону)

→ додаткові положення, що регламентують процес виконання бюджету

витрати Державного бюджету України можуть здійснюватися лише на бюджетні програми, бюджетні призначення щодо яких встановлені законом про Державний бюджет України на попередній бюджетний період та одночасно передбачені у проекті закону про Державний бюджет України на наступний бюджетний період, поданому Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України, за якими повністю зберігаються цільові обмеження

Згідно зі статтею 41 БК України, якщо до початку нового бюджетного періоду не набрав чинності закон про Державний бюджет України, Кабінет Міністрів України має право здійснювати витрати Державного бюджету України відповідно до таких вимог:

щомісячні бюджетні асигнування загального фонду Державного бюджету України сумарно не можуть перевищувати 1/12 обсягу бюджетних призначень, визначених законом про Державний бюджет України на попередній бюджетний період (крім випадків, передбачених частиною шостою статті 16 і частиною четвертою статті 23 цього Кодексу, а також пунктами 4 і 5 частини другої цієї статті)

До набрання чинності законом про Державний бюджет України на поточний бюджетний період (стаття 41 Бюджетного кодексу):

- 1) забороняється із загального фонду державного бюджету здійснювати витрати в частині капітальних видатків та надання кредитів з бюджету, крім капітальних видатків, пов'язаних із ліквідацією аварій на об'єктах соціально-культурної сфери, житлового господарства, систем тепло-, енерго-, газо-, водопостачання та водовідведення, а також витрат, пов'язаних із введенням воєнного чи надзвичайного стану, оголошенням окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації та виділенням коштів із резервного фонду державного бюджету
- 2) державні запозичення можуть здійснюватися в обсязі, що не перевищує обсяг витрат на погашення державного боргу у відповідний період, а державні гарантії не надаються
- 3) діють норми закону про Державний бюджет України на попередній бюджетний період, крім норм, якими визначені загальні показники державного бюджету, бюджетні призначення головним розпорядникам коштів державного бюджету і обсяги трансфертів між державним бюджетом та місцевими бюджетами
- 4) соціальні стандарти та соціальні гарантії, у тому числі прожитковий мінімум, рівень його забезпечення, мінімальна заробітна плата, надання пільг, компенсацій і гарантій населенню у поточному бюджетному періоді застосовуються у розмірах та на умовах, що діяли у грудні попереднього бюджетного періоду
- 5) перерахування дотацій вирівнювання з державного бюджету місцевим бюджетам і коштів, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів, здійснюється відповідно до обсягів, визначених у проекті закону про Державний бюджет України, поданому Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України

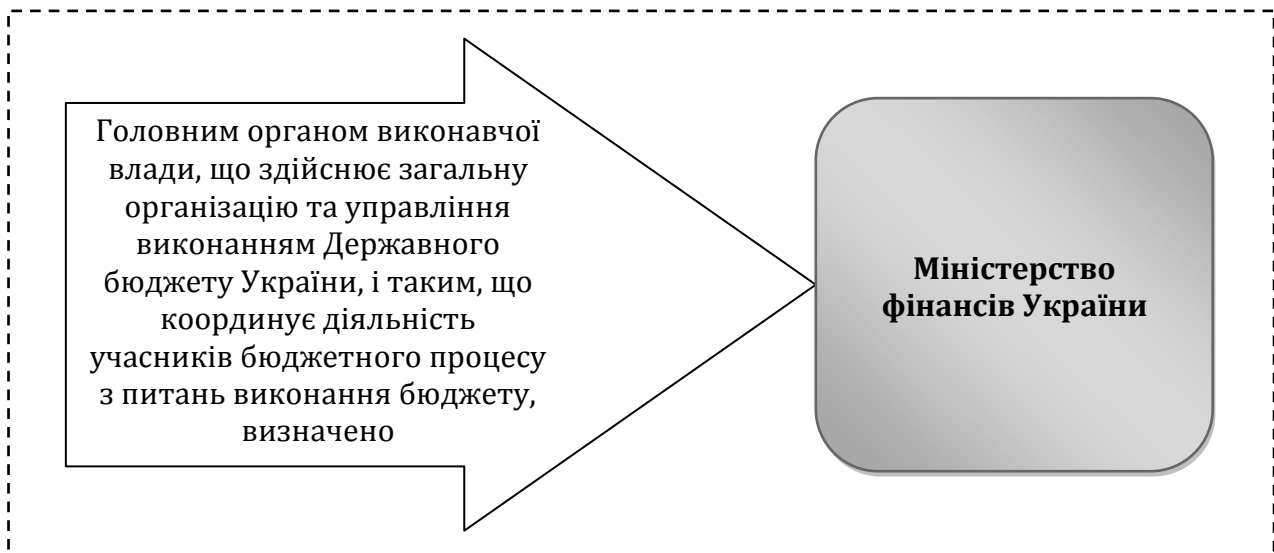

Кабінет Міністрів України забезпечує виконання Державного бюджету України.

Міністерство фінансів України здійснює загальну організацію та управління виконанням Державного бюджету України, координує діяльність учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету (Стаття 42 Бюджетного Кодексу)

Виконання Державного бюджету – це відносини, які регулюються Бюджетним кодексом України (стаття 1 Кодексу), включаючи внесення змін до Закону про Державний бюджет (рішення про місцевий бюджет) у межах бюджетного періоду

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що являє собою бюджетний процес?
2. Скільки вам відомо стадій бюджетного процесу? Опишіть їх.
3. Що є основними завданнями бюджетного процесу? Які принципи бюджетного процесу ви знаєте?
4. Що таке бюджетні повноваження?
5. Що таке бюджетні асигнування?
6. Хто є учасниками бюджетного процесу?
7. Якими повноваженнями наділена Верховна Рада України?
8. Якими повноваженнями наділений Президент України?
9. Дайте визначення поняттю «одержувач бюджетних коштів». Перерахуйте, які установи та організації до них належать.
10. Що передує складанню бюджету?

11. Що входить до основних напрямів бюджетної політики на наступний рік?
12. У скільки читань проходить затвердження Державного бюджету?
13. Опишіть процедуру другого читання.
14. Які витрати з Державного бюджету можуть здійснюватися, якщо Закон про державний бюджет не набрав чинності до початку нового бюджетного періоду?
15. Які обмеження діють до набрання законом про державний бюджет чинності в новому році?

ТЕСТИ

1. Бюджетний процес за структурою поділяється:

- а) на управління бюджетним процесом, облік виконання бюджету, контроль за виконанням бюджету;
- б) бюджетне планування (складання, розгляд, затвердження), виконання бюджету;
- в) складання проекту бюджету, розгляд та ухвалення закону про бюджет на наступний бюджетний період, виконання бюджету, підготовка і розгляд звіту про виконання бюджету;
- г) інше.

2. Міністерство фінансів України подає проект Державного бюджету України на розгляд Кабінету Міністрів України:

- а) до 1 вересня;
- б) до 15 вересня;
- в) до 15 серпня;
- г) до 1 червня.

3. Закон України «Про Державний бюджет України» має бути прийнятий:

- а) до 31 жовтня;
- б) 1 листопада;
- в) 1 грудня;
- г) 31 грудня.

4. Якщо державний бюджет на поточний рік не прийнято, то:

- а) діє старий;
- б) зупиняється фінансування;
- в) проводиться спеціальне засідання Верховної Ради України;
- г) фінансування відбувається за 1/12 минулорічних бюджетних призначень;
- д) відбувається скорочення штатів бюджетних установ.

5. Бюджетний процес – це:

- а) регламентована норма права діяльність, пов'язана зі складанням, розглядом, затвердженням бюджетів і розглядом звітів про їх виконання;

- б) організація і принципи побудови бюджетної системи, її структури, взаємозв'язок між окремими ланками бюджетної системи;
- в) процес формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади АР Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду;
- г) регламентована норма діяльності, пов'язана зі складанням, розглядом, затвердженням бюджетів, їх виконання, розглядом звітів про виконання бюджетів, що формують бюджетну систему України.

6. Основні прогностичні макропоказники економічного і соціального розвитку України мають бути розроблені:

- а) до 1 травня;
- б) 1 червня;
- в) 15 травня;
- г) 15 червня.

7. Бюджетний період – це:

- а) календарний рік;
- б) визначений законодавством період, протягом якого функціонує бюджет;
- в) період із 1 січня до 31 грудня;
- г) усі варіанти правильні.

8. Назвіть дату затвердження Державного бюджету України:

- а) 25 грудня;
- б) 2 грудня;
- в) 30 грудня;
- г) 15 грудня.

9. Учасниками бюджетного процесу є:

- а) Президент України, Верховна Рада України, Рахункова палата, Кабінет Міністрів України, Державна Казначейська служба України, розпорядники бюджетних коштів, Національний банк України, державні органи місцевого рівня;
- б) Верховна Рада України, Президент України, Міністерство фінансів України, Національний банк України, Кабінет Міністрів України, Рахункова палата України, Державна Казначейська служба України, головні розпорядники бюджетних коштів;
- в) органи управління, платники податків, отримувачі бюджетних коштів;
- г) інше.

10. У випадку незатвердження проекту державного бюджету на наступний рік до 30 грудня поточного року:

- а) автоматично діє закон про державний бюджет на наступний рік у його проекті, як у дохідній частині, так і у видатковій;
- б) продовжує дію закон про державний бюджет на поточний рік, як у дохідній частині, так і у видатковій;

- в) Президент затверджує указ щодо обмежень дії закону про державний бюджет на попередній рік;
- г) передбачена інша процедура.

11. Зміни до державного бюджету, який набув чинності, вносяться:

- а) Міністерством фінансів України;
- б) Державним казначейством України;
- в) Верховною Радою України;
- г) Національним банком України.

12. Назвіть орган державної влади, який складає звіт про виконання державного бюджету:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Державне Казначейство України;
- в) фінансові управління місцевих обласних державних адміністрацій;
- г) Кабінет Міністрів України.

ТЕМА 6.

СИСТЕМА ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

План

- 6.1. Сутність і класифікація доходів бюджету
- 6.2. Склад доходів Державного бюджету України
- 6.3. Склад доходів місцевих бюджетів України

6.1. СУТНІСТЬ І КЛАСИФІКАЦІЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

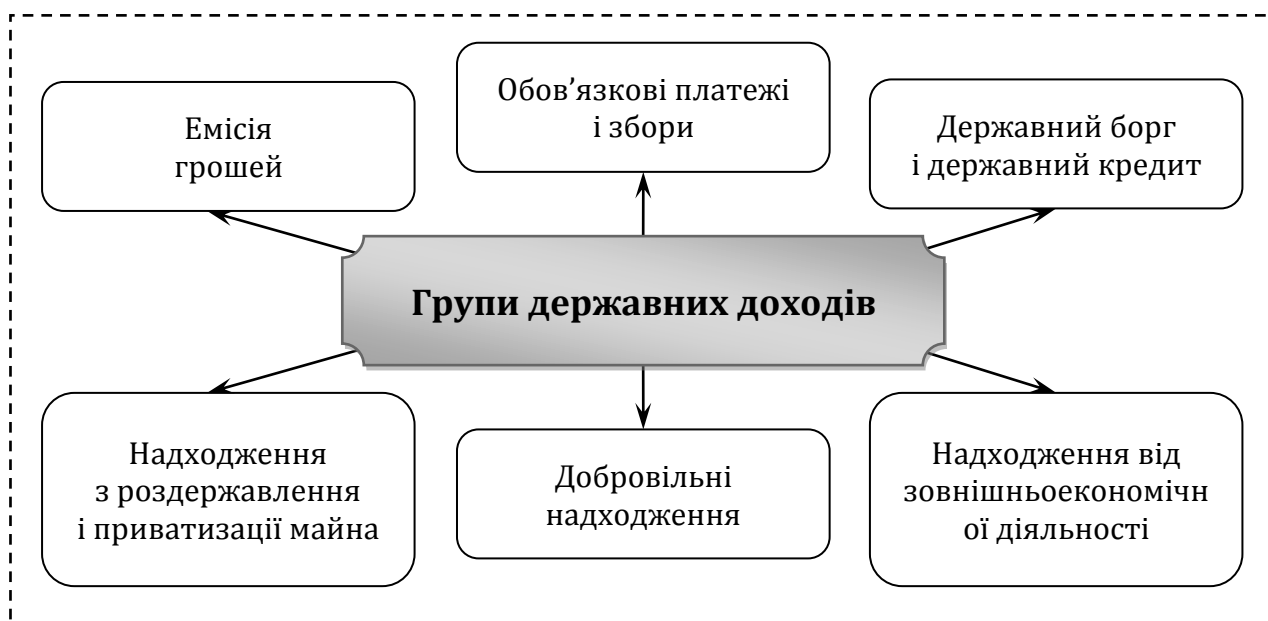
Доходи бюджету – податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за адміністративні послуги, власні надходження бюджетних установ)

Надходження бюджету – доходи бюджету, повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу / пред'явлення цінних паперів

Державні доходи – це всі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, залучення яких передбачено законодавством України

Доходи місцевих бюджетів – це економічні відносини, що виникають у процесі формування фінансових ресурсів на регіональному рівні, призначених для реалізації функції та завдань місцевих органів влади

Доходи державного бюджету – це частина централізованих фінансових ресурсів держави, які врегульовані відповідними нормативними актами і необхідні для виконання її функцій

Узагальнені підходи до трактування поняття «доходи бюджету»

Автори	Тлумачення терміна
В. Базилевич, Л. Баластрик	Доходи централізованих фондів держави – це грошові відносини, які виникають між державою, юридичними і фізичними особами у процесі вилучення і акумуляції частини вартості ВВП у загальнодержавному фонді з метою їх подальшого використання, тобто для здійснення державою своїх функцій
В. Дем'янишин	Доходи бюджету – це частина вартості валового внутрішнього продукту, яка в процесі розподілу і перерозподілу доходів і нагромаджень може бути спрямована на розвиток економіки держави, соціальний захист населення, соціально-культурні заходи, потреби оборони, управління
М. Карлін	Доходи державного бюджету є сукупністю грошових надходжень до централізованого фонду фінансових ресурсів держави, що використовуються нею для виконання її основних завдань і функцій
Ю. Пасічник	Доходи бюджету – це частка централізованих ресурсів держави, які потрібні для виконання нею відповідних функцій
Ц. Огонь	Доходи бюджету є єдиною, цілісною системою специфічних економічних відносин, які виникають в умовах розподілу і перерозподілу ВВП з метою формування загальнодержавного фонду фінансових ресурсів для забезпечення виконання, насамперед, конституційних зобов'язань
С. Юрій	Доходи бюджету – це об'єктивне економічне явище, пов'язане із сукупністю економічних відносин з приводу розподілу і перерозподілу ВВП з метою формування основного централізованого фонду грошових коштів держави

Класифікація державних доходів

Критерії класифікації	Види доходів
Залежно від повноти зарахування доходів до бюджету	<i>закріплені</i> – згідно з чинним законодавством повністю зараховуються до бюджету; <i>регульовані</i> – зараховуються у певному відсотковому відношенні
За частотою появи	<i>звичайні</i> – регулярно включаються в доходи; <i>надзвичайні</i> – з'являються в доходах за виняткових, але обґрунтованих обставин
Залежно від методів акумулювання бюджетних ресурсів	від продуктивної діяльності; від майна, майнових прав і державних угідь; податковий; позичковий; емісійний
За способом зарахування	загальний фонд, <i>загальні</i> – формують загальний фонд бюджету і не мають цільового використання; спеціальний фонд, <i>спеціальні</i> – зараховуються до спеціального фонду бюджету і використовуються на передбачені законодавством заходи
За розділами відповідно до Бюджетного кодексу	податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; трансферти

Фактори, що впливають на доходи бюджету

Зовнішні	Внутрішні
стан світової фінансової системи	макроекономічні показники (ВВП, рівень інфляція, безробіття, бюджетний дефіцит тощо та їх динаміка)
експортні можливості країни	рівень оподаткування у країні
наявність бар'єрів для входження на міжнародні ринки	платоспроможності юридичних і фізичних осіб
рівень економічної інтеграції країни	рівень тінізації економіки
сальдо торговельного балансу країни	стабільність національної валюти
рівень зовнішнього державного боргу	рівень внутрішнього державного боргу

6.2. СКЛАД ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Доходи державного бюджету складаються з доходів загального і спеціального фондів

До доходів загального фонду Державного бюджету України належать:

- податок на доходи фізичних осіб, що сплачується в розмірі 25 відсотків на відповідній території України та в розмірі 60 відсотків – на території міста Києва;
- 90 відсотків податку на прибуток підприємств;
- 50 відсотків рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування;
- 50 відсотків рентної плати за спеціальне використання води;
- 75 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення;
- податок на додану вартість;
- акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів;
- акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів;
- ввізне мито;
- вивізне мито;
- рентна плата за транзитне транспортування трубопроводами природного газу територією України;
- рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами територією України;
- рентна плата за транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України;
- збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності;
- рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України;
- 20 відсотків екологічного податку;
- частина чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їхніх об'єднань, що вилучається до державного бюджету відповідно до закону, та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність;
- плата за розміщення тимчасово вільних коштів державного бюджету;
- кошти, отримані закордонними дипломатичними установами України як плата за розміщення належних їм бюджетних коштів на поточних рахунках іноземних банків;
- платежі, пов'язані з перебуванням Чорноморського флоту Російської Федерації на території України;

- платежі, пов'язані з виконанням Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про участь Російської Федерації в розвитку соціально-економічної сфери м. Севастополя та інших населених пунктів, у яких дислокуються військові формування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України;
- кошти від санкцій (штрафи, пеня тощо), що застосовуються відповідно до закону;
- плата за надання адміністративних послуг;
- плата за ліцензії на певні види господарської діяльності;
- збори за підготовку до державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються прав автора на твір, та плата за одержання контрольних марок;
- плата за видачу дозволів на право ввезення на територію України, вивезення з території України або транзиту через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- збір за видачу спеціальних дозволів на користування надрами та кошти від продажу таких дозволів;
- плата за виділення номерного ресурсу;
- плата за державну реєстрацію джерел іонізуючого випромінювання (реєстраційний збір);
- плата за оформлення посвідчення закордонного українця;
- кошти, отримані за вчинення консульських дій на території України, а також кошти, отримані за вчинення консульських дій за межами України;
- 50 відсотків виконавчого збору, стягнутого органами державної виконавчої служби;
- надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном;
- єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України;
- портовий (адміністративний) збір;
- плата за виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем розташування цих органів або поза робочим часом, установленим для них;
- кошти від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду, скарбів, які є пам'ятками історії та культури, майна, одержаного державою в порядку спадкування чи дарування;
- кошти від реалізації надлишкової космічної техніки військового та подвійного призначення;
- кошти від реалізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, нерухомого військового майна Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів та інших державних органів;
- відрахування від суми коштів, витрачених на рекламу тютюнових виробів та/або алкогольних напоїв у межах України;
- надходження до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях;

- плата за подання скарги до органу оскарження;
- кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівель забезпечення їх пропозиції конкурсних торгів, які не підлягають поверненню цим учасникам;
- кошти, отримані від учасника-переможця процедури закупівлі під час укладення договору про закупівлю як забезпечення виконання цього договору, які не підлягають поверненню учаснику-переможцю, в частині здійснення закупівель за рахунок коштів державного бюджету;
- кошти від реалізації продуктів утилізації твердого ракетного палива;
- плата за надання державних гарантій та кредитів (позик), залучених державою, і плата за користування кредитами (позиками), залученими державою;
- плата за користування кредитом з державного бюджету;
- відсотки за користування пільговим довгостроковим державним кредитом, наданим молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла;
- збори на обов'язкове державне пенсійне страхування;
- концесійні платежі щодо об'єктів державної власності;
- кошти від реалізації дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, отримані державною установою, уповноваженою на здійснення операцій з дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням;
- 80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок державного бюджету, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння;
- 90 відсотків коштів від використання (реалізації) частини виробленої продукції, що залишається у власності держави відповідно до угод про розподіл продукції, та/або коштів у вигляді грошового еквіваленту такої державної частини продукції;
- 10 відсотків коштів від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної та комунальної власності; кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації; кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності після розмежування земель державної та комунальної власності;
- кошти, отримані від секретаріату ООН, НАТО, ЄС, ОБСЄ або іншої міжнародної організації за участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;
- кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів;
- інші доходи, які у встановленому порядку зараховуються до загального фонду державного бюджету

Джерелами формування спеціального фонду Державного бюджету України в частині доходів є:

- судовий збір;
- 80 відсотків надходжень до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях;
- 30 відсотків грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності;
- 15 відсотків плати за надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, а також 15 відсотків плати за одержання інформації з інших державних реєстрів, держателем яких є центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної правової політики та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сферах державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців;
- власні надходження бюджетних установ, що утримуються за рахунок державного бюджету;
- надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву;
- надходження від реалізації розброньованих матеріальних цінностей мобілізаційного резерву;
- надходження в рамках програм допомоги Європейського Союзу;
- 50 відсотків виконавчого збору, стягнутого органами державної виконавчої служби;
- надходження до Фонду соціального захисту інвалідів;
- інші доходи, визначені законом про Державний бюджет України

* Якщо законом встановлено новий вид доходу державного бюджету, то його зарахування до загального чи спеціального фонду визначається законом про Державний бюджет України на період до внесення відповідних змін до Кодексу

6.3. СКЛАД ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

* Місцевий бюджет відповідно до Бюджетного кодексу містить надходження і витрати на виконання повноважень органів влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Ці надходження і витрати становлять єдиний баланс відповідного бюджету

Стаття 63

Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»

Доходи місцевих бюджетів

1. Доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок власних джерел та закріплених у встановленому законом порядку загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

2. Доходи місцевих бюджетів районних у містах рад (у разі їх створення) формуються відповідно до обсягу повноважень, що визначаються відповідними міськими радами.

3. Склад доходів місцевих бюджетів визначається Бюджетним кодексом України та законом про Державний бюджет України.

4. Доходи місцевого бюджету зараховуються до загального або спеціального фонду місцевого бюджету відповідно до вимог Бюджетного кодексу України і закону про Державний бюджет України.

5. У складі надходжень спеціального фонду місцевого бюджету виділяються надходження бюджету розвитку, які формуються відповідно до вимог Бюджетного кодексу України.

6. Кошти державного бюджету, що передаються у вигляді дотацій та субвенцій, затверджуються у законі про Державний бюджет України для кожного відповідного місцевого бюджету згідно з Бюджетним кодексом України.

7. Кошти, передані державою у вигляді дотацій та субвенцій, можуть розподілятися Верховною Радою АР Крим, обласними, міськими, районними радами між відповідними місцевими бюджетами та використовуватися для фінансування спільних проектів відповідних територіальних громад.

Згідно зі статтею 64 БКУ до доходів загального фонду бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, міст Києва і Севастополя, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад, належать:

- 1) 60 відсотків податку на доходи фізичних осіб;
- 2) 50 відсотків рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;
- 3) 50 відсотків рентної плати за спеціальне використання води, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя користувачами води за місцем її забору;
- 4) 25 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

5) плата за використання інших природних ресурсів, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

6) державне мито, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем вчинення дій та видачі документів;

7) акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів, що зараховується до бюджетів об'єднаних територіальних громад, міських бюджетів;

8) 10 відсотків податку на прибуток підприємств, який зараховується до бюджету міста Києва;

9) податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності;

10) податок на майно, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;

11) єдиний податок, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;

12) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються районними державними адміністраціями, виконавчими органами відповідних місцевих рад, яка зараховується відповідно до районних бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування;

13) плата за ліцензії та сертифікати, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

14) плата за ліцензії на виробництво спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, спирту-сирцю виноградного, спирту-сирцю плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

15) плата за ліцензії на право експорту, імпорту та оптової торгівлі спиртом етиловим, коньячним та плодовим, спиртом етиловим ректифікованим виноградним, спиртом етиловим ректифікованим плодовим, спиртом-сирцем виноградним, спиртом-сирцем плодовим, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

16) плата за ліцензії на право експорту, імпорту алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

17) плата за державну реєстрацію (крім адміністративного збору за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

18) плата за ліцензії на право оптової торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

19) плата за ліцензії на право роздрібною торгівлю алкогольними напоями та тютюновими виробами, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

20) надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, засновником яких є районні, міські ради, об'єднані територіальні громади;

21) рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення; рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення; рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів;

22) плата за розміщення тимчасово вільних коштів відповідних місцевих бюджетів (крім коштів, отриманих вищими та професійно-технічними навчальними закладами від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право);

23) орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди районними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, місцевими радами, яка зараховується відповідно до районних бюджетів, бюджетів місцевого самоврядування;

24) кошти від реалізації безхазяйного майна, знахідок, спадкового майна, майна, одержаного територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, а також валютних цінностей і грошових коштів, власники яких невідомі;

25) концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності, засновником яких є районні, міські ради, об'єднані територіальні громади;

26) частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, в порядку, визначеному відповідними місцевими радами;

27) плата за надання інших адміністративних послуг, що справляється за місцем надання послуг;

28) штрафні санкції за порушення законодавства про патентування;

29) адміністративні штрафи, що накладаються місцевими органами виконавчої влади та виконавчими органами місцевих рад або утвореними ними в установленому порядку адміністративними комісіями;

30) штрафні санкції внаслідок невиконання укладених розпорядником бюджетних коштів договорів з суб'єктами господарювання на придбання товарів, робіт і послуг за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів;

31) кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівель як забезпечення їх тендерної пропозиції, які не підлягають поверненню цим учасникам в частині здійснення закупівель за рахунок коштів бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних, міських бюджетів;

32) кошти, отримані від учасника – переможця процедури закупівлі під час укладання договору про закупівлю як забезпечення виконання цього договору, які не підлягають поверненню учаснику – переможцю, в частині здійснення закупівель за рахунок коштів бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних, міських бюджетів;

33) 80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних, міських бюджетів, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло;

34) 25 відсотків екологічного податку;

35) інші доходи, що підлягають зарахуванню до бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних, міських бюджетів відповідно до законодавства

Згідно зі статтею 66 БКУ до доходів загального фонду бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів належать:

- 1) 15 відсотків податку на доходи фізичних осіб;
- 2) 10 відсотків податку на прибуток підприємств;
- 3) 50 відсотків рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування;
- 4) 50 відсотків рентної плати за спеціальне використання води;
- 5) 25 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення;
- 6) плата за використання інших природних ресурсів, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів;
- 7) акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції), що сплачується платниками, які зареєстровані в Автономній Республіці Крим, – до доходів бюджету Автономної Республіки Крим;
- 8) орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними державними адміністраціями, яка зараховується відповідно до бюджету АР Крим, обласних бюджетів;
- 9) частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, у порядку, визначеному Верховною Радою Автономної Республіки Крим та обласними радами;
- 10) плата за розміщення тимчасово вільних коштів бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів (крім коштів, отриманих вищими та професійно-технічними навчальними закладами від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право);
- 11) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними державними адміністраціями, яка зараховується відповідно до бюджету АР Крим та обласних бюджетів;
- 12) плата за ліцензії та сертифікати, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

13) плата за ліцензії на виробництво спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, спирту-сирцю виноградного, спирту-сирцю плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

14) плата за ліцензії на право експорту, імпорту та оптової торгівлі спиртом етиловим, коньячним та плодовим, спиртом етиловим ректифікованим виноградним, спиртом етиловим ректифікованим плодовим, спиртом-сирцем виноградним, спиртом-сирцем плодовим, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

15) плата за ліцензії на право експорту, імпорту алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

16) плата за державну реєстрацію, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів;

17) плата за ліцензії на право оптової торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

18) плата за ліцензії на право роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

19) адміністративні штрафи, що накладаються місцевими органами виконавчої влади або утвореними ними в установленому порядку адміністративними комісіями;

20) штрафні санкції внаслідок невиконання укладених розпорядником бюджетних коштів договорів із суб'єктами господарювання на придбання товарів, робіт і послуг за рахунок коштів бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів;

21) надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, засновником яких є Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні ради;

22) концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності, засновником яких є Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні ради (крім концесійних платежів, визначених пунктом 3 частини першої статті 69-1 цього Кодексу);

23) кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівель забезпечення їх пропозиції конкурсних торгів, які не підлягають поверненню цим учасникам;

23) кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівель забезпечення їх пропозиції конкурсних торгів, які не підлягають поверненню цим учасникам;

24) кошти, отримані від учасника – переможця процедури закупівлі під час укладання договору про закупівлю як забезпечення виконання цього договору, які не підлягають поверненню учаснику – переможцю, в частині здійснення закупівель за рахунок коштів бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів;

25) 80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло;

26) інші доходи, що підлягають зарахуванню до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів відповідно до законодавства

Згідно зі статтею 69 БКУ до доходів загального фонду бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів належать:

- 1) податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності;
- 2) рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення; рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення; рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів. Такі платежі зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням (місцем розташування) відповідних природних ресурсів, а щодо водних об'єктів – за місцем податкової реєстрації платника рентної плати;
- 3) податок на майно, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;
- 4) єдиний податок, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;
- 5) збір за місця для паркування транспортних засобів;
- 6) туристичний збір;
- 7) частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, у порядку, визначеному відповідними місцевими радами;
- 8) плата за розміщення тимчасово вільних коштів бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів;
- 9) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами відповідних місцевих рад, яка зараховується до відповідного бюджету;
- 10) штрафні санкції за порушення законодавства про патентування;
- 11) адміністративні штрафи, що накладаються місцевими органами виконавчої влади та виконавчими органами місцевих рад або утвореними ними в установленому порядку адміністративними комісіями;
- 12) штрафні санкції внаслідок невиконання укладених розпорядником бюджетних коштів договорів із суб'єктами господарювання на придбання товарів, робіт і послуг за рахунок коштів бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів;
- 13) адміністративні штрафи та штрафні санкції за порушення законодавства у сфері виробництва та обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховуються за місцем вчинення порушення;

14) надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, засновником яких є міські (міст районного значення), селищні та сільські ради;

15) орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди місцевими радами;

16) концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності, засновником яких є міські (міст районного значення), селищні та сільські;

17) кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівель забезпечення їх пропозиції конкурсних торгів, які не підлягають поверненню цим учасникам;

18) кошти, отримані від учасника – переможця процедури закупівлі під час укладання договору про закупівлю як забезпечення виконання цього договору, які не підлягають поверненню учаснику-переможцю, в частині здійснення закупівель за рахунок коштів бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів;

19) 80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло;

20) кошти від реалізації безхазяйного майна, знахідок, спадкового майна (у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття), майна, одержаного територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, а також валютних цінностей і грошових коштів, власники яких невідомі;

21) плата за надання інших адміністративних послуг, що справляється за місцем надання послуг;

22) державне мито, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем вчинення дій та видачі документів;

23) акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів, що зараховується до бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів;

24) адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, що здійснюється виконавчими органами сільських, селищних, міських (міст районного значення) рад, який зараховується до місцевих бюджетів за місцем надання послуг;

25) плата за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, а також плата за надання інших платних послуг, пов'язаних з такою державною реєстрацією, що здійснюється виконавчими органами сільських, селищних, міських (міст районного значення) рад;

26) адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, що здійснюється виконавчими органами сільських, селищних, міських (міст районного значення) рад, який зараховується до місцевих бюджетів за місцем надання послуг;

27) інші доходи, що підлягають зарахуванню до бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів відповідно до законодавства

Згідно зі статтею 69-1 БКУ до надходжень спеціального фонду місцевих бюджетів належать:

- 1) надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів:
- дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є майно Автономної Республіки Крим, комунальна власність;
  - плата за надання місцевих гарантій;
  - кошти пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту;
  - 10 відсотків коштів від використання (реалізації) частини виробленої продукції, що залишається у власності держави відповідно до угод про розподіл продукції, та/або коштів у вигляді грошового еквівалента такої державної частини продукції, що розподіляються між місцевими бюджетами адміністративно-територіальних одиниць, на території яких знаходиться відповідна ділянка надр, у такому співвідношенні: 5 відсотків – до бюджету Автономної Республіки Крим або обласного бюджету; 3,5 відсотка – до районного бюджету; 1,5 відсотка – до сільського, селищного або міського бюджету;
  - кошти від відчуження майна, що належить Автономній Республіці Крим, та майна, що перебуває в комунальній власності, включаючи кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них;
  - 90 відсотків коштів від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної і комунальної власності, при цьому від продажу земельних ділянок, які знаходяться на території Автономної Республіки Крим: 35 відсотків – до бюджету Автономної Республіки Крим, 55 відсотків – до сільських, селищних, міських бюджетів Автономної Республіки Крим;
  - капітальні трансферти (субвенції) з інших бюджетів;
  - кошти від повернення кредитів, наданих з відповідного бюджету, та відсотки, сплачені за користування ними;
  - місцеві запозичення;
  - кошти, які передаються з іншої частини місцевого бюджету за рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради (щодо коштів резервного фонду місцевого бюджету в частині витрат бюджету розвитку – за рішенням Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевої державної адміністрації, виконавчого органу відповідної місцевої ради);
- 2) кошти від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, що зараховуються у розмірі: 100 відсотків – до бюджетів міст Києва та Севастополя, 25 відсотків – до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів, 75 відсотків – до бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, 15 відсотків – до районних бюджетів, 60 відсотків – до бюджетів міст районного значення, селищ і сіл;

3) концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності, які мають цільове спрямування згідно із законом;

4) 70 відсотків грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності, в тому числі: до сільських, селищних, міських бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад – 50 відсотків, обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим – 20 відсотків, бюджетів міст Києва та Севастополя – 70 відсотків;

5) відрахування 10 відсотків вартості питної води суб'єктами підприємницької діяльності, які здійснюють реалізацію питної води через системи централізованого водопостачання з відхиленням від відповідних стандартів, що зараховуються до бюджетів міст, селищ та сіл, бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад;

6) власні надходження бюджетних установ, що утримуються за рахунок відповідного місцевого бюджету;

7) цільові та добровільні внески підприємств, установ, організацій і громадян до республіканського Автономної Республіки Крим та місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища;

8) надходження до цільових фондів, утворених Верховною Радою Автономної Республіки Крим та місцевими радами;

9) субвенції, що надаються з інших бюджетів за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду таких бюджетів;

10) повернення кредитів, наданих з місцевих бюджетів індивідуальним сільським забудовникам;

11) повернення кредитів, наданих з місцевих бюджетів молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла, а також пеня і відсотки за користування ними;

12) надходження в рамках програм допомоги і грантів міжнародних фінансових організацій та Європейського Союзу;

13) інші надходження, визначені законом про Державний бюджет України

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Яке місце доходи бюджету посідають у складі доходів держави?
2. У чому полягає сутність доходів бюджету?
3. Визначте фактори, що впливають на доходи бюджету.
4. Дайте визначення поняття «надходження бюджету».
5. Дайте визначення поняття «державні доходи».
6. Назвіть групи державних доходів.
7. Охарактеризуйте основні методи формування доходів бюджету.
8. Джерела формування державних доходів.
9. Назвіть види доходів за частотою появи.
10. Перелічіть доходи загального фонду державного бюджету.
11. Перелічіть доходи загального фонду бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів.
12. Перелічіть надходження спеціального фонду місцевих бюджетів.

ТЕСТИ

1. Методами формування доходів бюджету є:

- а) продуктивна діяльність, майнові права, платежі до державних фондів і комітетів, позички, емісія грошей;
- б) продуктивна діяльність, майнові права, податкові платежі;
- в) податковий, продуктивний, позичковий, кредитний, емісійний;
- г) продуктивна діяльність, майнові запозичення, трудові ресурси, податкові платежі, емісія грошей.

2. Залежно від повноти зарахування доходи бюджету поділяються:

- а) на звичайні і надзвичайні;
- б) поточні і капітальні;
- в) закріплені і регульовані;
- г) податкові і неподаткові.

3. Доходи поділяють на звичайні і надзвичайні за такою класифікаційною ознакою:

- а) за методами залучення;
- б) залежно від повноти зарахування доходів до бюджету;
- в) за частотою появи у бюджеті;
- г) за рівнем централізації.

4. Надзвичайні доходи:

- а) повністю зараховуються до державного бюджету;
- б) постійно включаються у бюджет з року в рік;
- в) з'являються у бюджеті та зникають з нього за певних обставин (емісія, позики);

г) формуються за рахунок неподаткових надходжень і доходів від операцій з капіталом.

5. Надходження від державних послуг до бюджету класифікуються:

- а) на зовнішні і внутрішні;
- б) податкові і позичкові;
- в) адміністративні збори (державне мито, плата за реєстрацію тощо) і компенсаційні доходи;
- г) постійні і разові.

6. Надходження від реалізації майна і майнових прав держави поділяються:

- а) на разові і постійні;
- б) платежі за ресурси і концесії;
- в) внутрішні і зовнішні;
- г) податкові та емісійні.

7. Надходження від експлуатації державних угідь до бюджету класифікуються:

- а) разові і постійні;
- б) платежі за ресурси і концесії;
- в) внутрішні і зовнішні;
- г) податкові та емісійні.

8. Джерелом формування податкових надходжень до бюджету виступає:

- а) ВВП;
- б) національний дохід;
- в) зовнішні джерела;
- г) усі відповіді правильні.

9. Джерелом державних доходів від приватизації є:

- а) ВВП;
- б) національне багатство;
- в) зовнішні джерела;
- г) емісія грошей.

10. Джерелом формування внутрішніх державних запозичень виступають:

- а) емісія грошей;
- б) національне багатство;
- в) ВВП і зовнішні джерела;
- г) усі відповіді неправильні.

ТЕМА 7.

СИСТЕМА ВИДАТКІВ БЮДЖЕТІВ

План

- 7.1. Соціально-економічний зміст видатків бюджетів
- 7.2. Склад видатків та кредитування Державного бюджету України
- 7.3. Склад видатків місцевих бюджетів

7.1. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТІВ

Державні видатки – це грошові відносини, які складаються між державою і фізичними та юридичними особами в процесі розподілу і споживання частини вартості сукупного суспільного продукту, використання фондів фінансових ресурсів

Видатки, які здійснює держава, повинні задовольнити найбільш важливі суспільні потреби:

- у розвитку економіки

- у соціальній сфері, які визначають матеріальний і культурний рівень життя народу

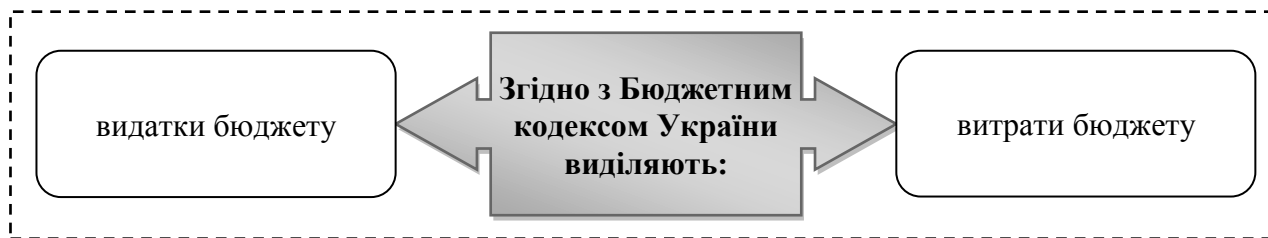
Різноманітність конкретних видів видатків обумовлена низкою факторів:

природою і функціями держави

формами надання коштів

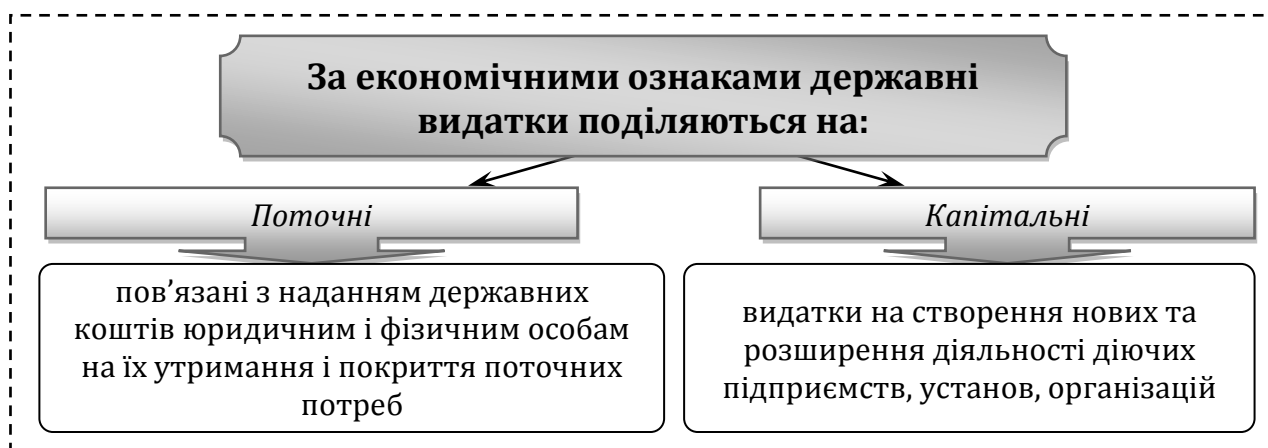
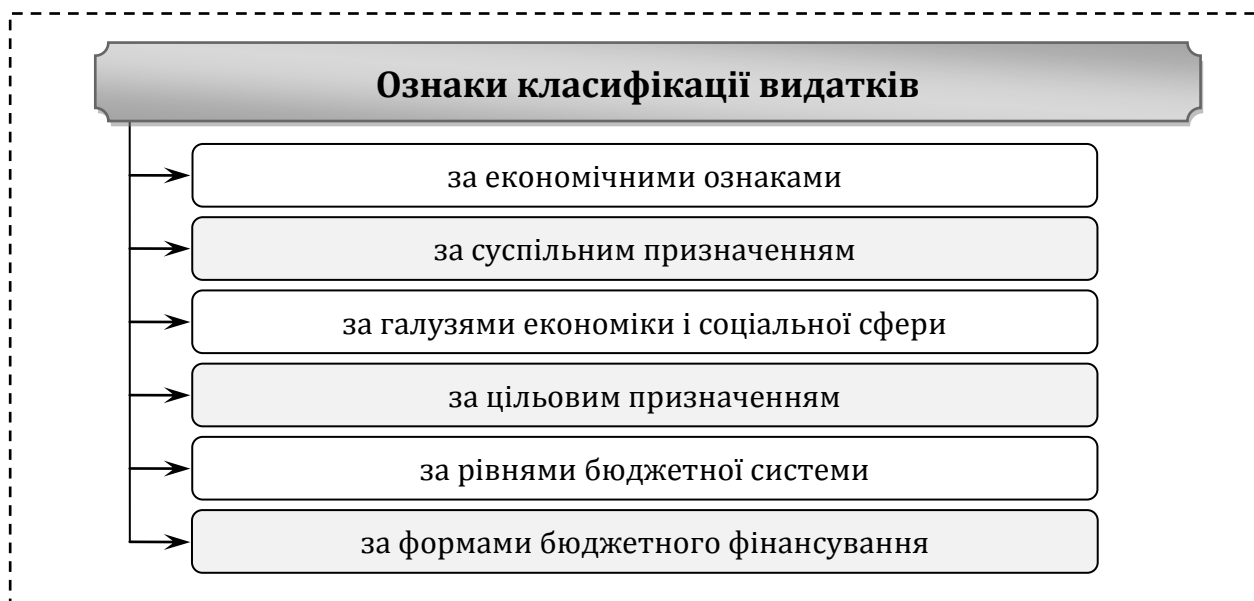
рівнем соціально-економічного розвитку держави

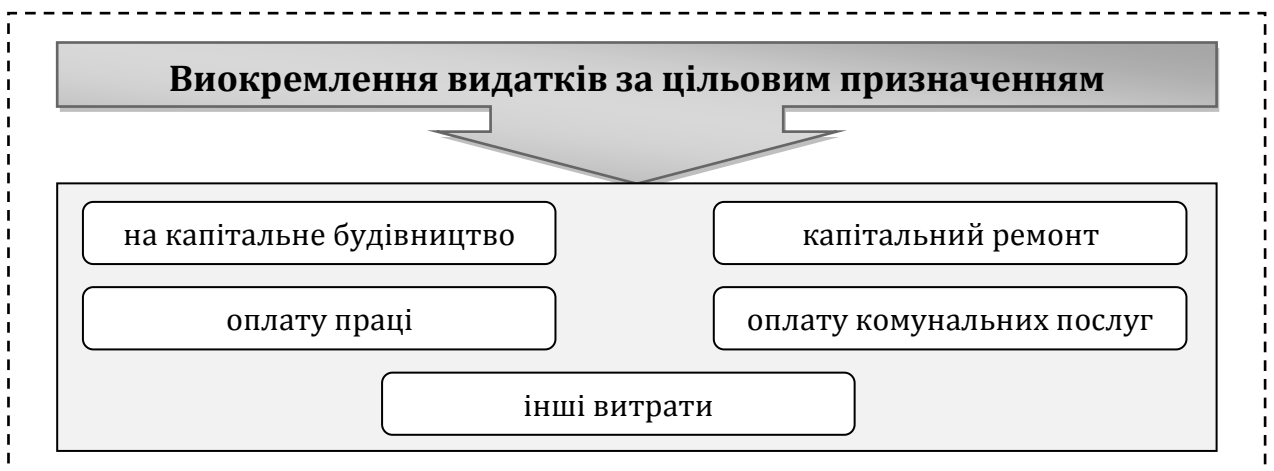
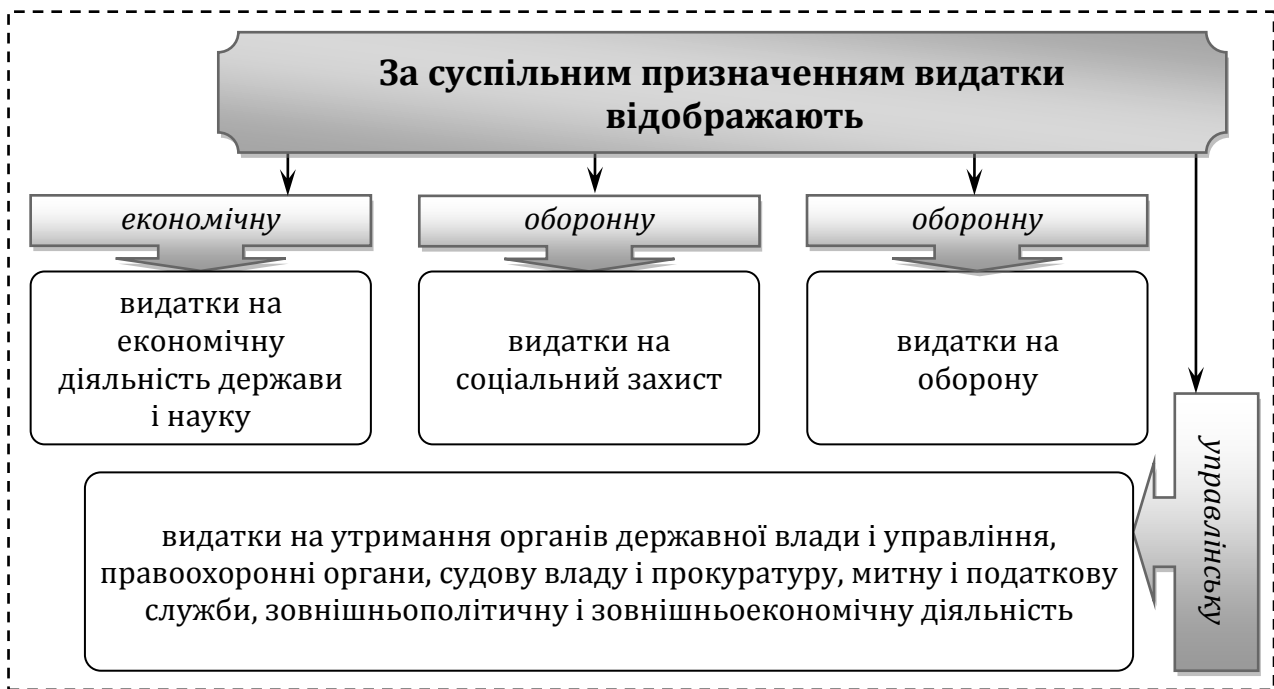
розгалуженням зв'язків бюджету з народним господарством

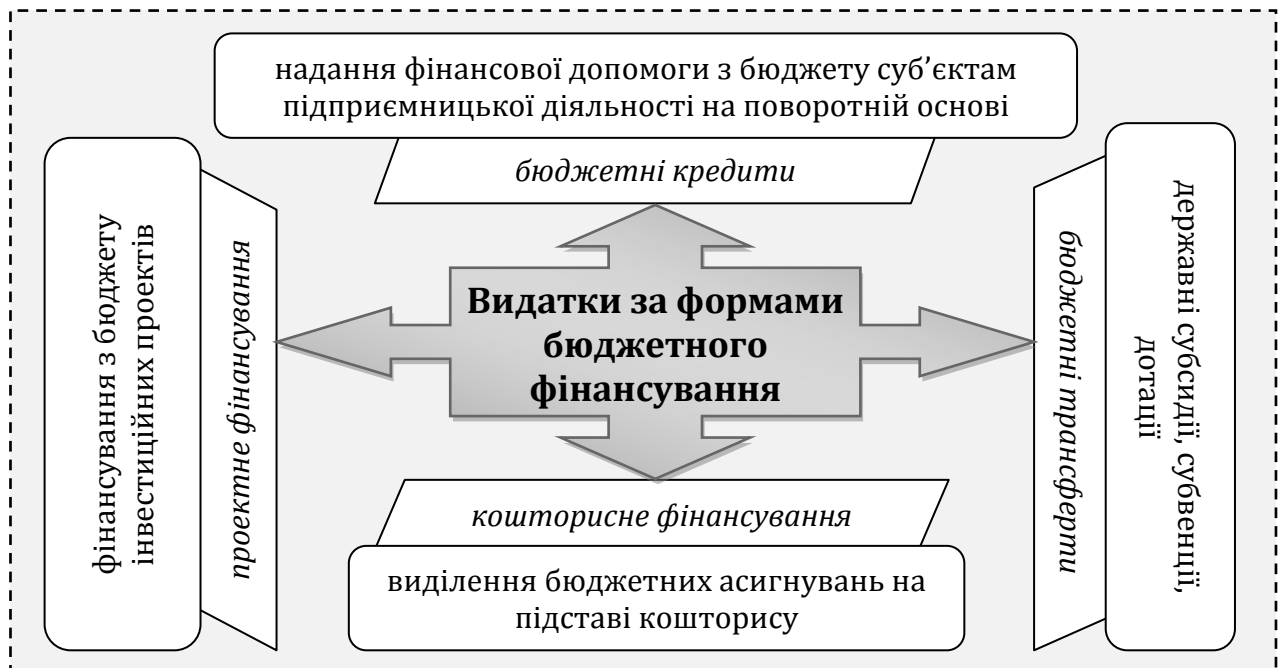
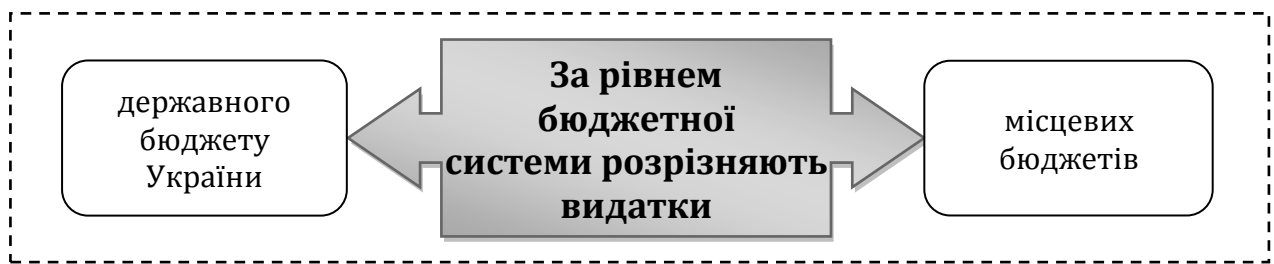

Видатки бюджету – кошти, що спрямовуються на здійснення програм і заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум

Витрати бюджету – видатки бюджету і кошти на погашення основної суми боргу

7.2. СКЛАД ВИДАТКІВ ТА КРЕДИТУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

- * Видатки та кредитування Державного бюджету включають бюджетні призначення, встановлені законом про Державний бюджет України на конкретні цілі, пов'язані з реалізацією програм та заходів передбачених статтею 87 Бюджетного кодексу України

На розподіл і напрями використання бюджетних видатків впливають різні чинники. Основні з них:

забезпечення відповідного функціонування мережі бюджетних установ;
 ступінь соціально-економічного розвитку регіонів;
 рівень доходів населення;
 військова доктрина держави;
 зовнішня і внутрішня державна заборгованість

**Згідно зі статтею 87 БКУ з Державного бюджету
здійснюються такі видатки:**

- 1) на державне управління;
- 2) судову владу;
- 3) міжнародну діяльність;
- 4) фундаментальні та прикладні дослідження і сприяння науково-технічному прогресу державного значення, міжнародні наукові та інформаційні зв'язки державного значення, оплату послуг з підготовки наукових кадрів у наукових установах на умовах державного замовлення;
- 5) національну оборону (крім заходів та робіт з мобілізаційної підготовки місцевого значення);
- 6) правоохоронну діяльність, забезпечення безпеки держави та цивільний захист населення і територій (крім заходів, визначених пунктом 16 частини першої статті 91 цього Кодексу);
- 7) освіту;
- 8) охорону здоров'я;
- 9) соціальний захист та соціальне забезпечення;
- 10) культуру і мистецтво;
- 11) програми підтримки національних і державних телерадіокомпаній, суспільного телебачення і радіомовлення, преси, книговидання, державних інформаційних агентств;
- 12) фізичну культуру і спорт;
- 13) державні програми підтримки регіонального розвитку та пріоритетних галузей економіки;
- 14) програми реставрації пам'яток архітектури, спорудження (створення) пам'ятників і монументів державного значення;
- 15) державні програми розвитку транспорту, дорожнього господарства, зв'язку, телекомунікацій та інформатики;
- 16) державні інвестиційні проекти;
- 17) державні програми з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки, запобігання виникненню та ліквідації надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха;
- 18) створення та поповнення державних запасів і резервів;
- 19) обслуговування державного боргу;
- 20) проведення виборів у випадках, передбачених законом, та всеукраїнських референдумів;
- 21) інші програми, які мають виключно державне значення

7.3. СКЛАД ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Стаття 64 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»

Видатки місцевих бюджетів

1. Видатки, які здійснюються органами місцевого самоврядування на потреби територіальних громад, їх розмір і цільове спрямування визначаються відповідними рішеннями про місцевий бюджет; видатки, пов'язані із здійсненням районними, обласними радами заходів щодо забезпечення спільних інтересів територіальних громад, – відповідними рішеннями про районний та обласний бюджети.

2. Сільські, селищні, міські, районні в містах (у разі їх створення) ради та їх виконавчі органи самостійно розпоряджаються коштами відповідних місцевих бюджетів, визначають напрями їх використання.

3. Районні, обласні бюджети виконують місцеві державні адміністрації в цілях і обсягах, що затверджуються відповідними радами.

4. Видатки місцевого бюджету формуються відповідно до розмежування видатків між бюджетами, визначеного Бюджетним кодексом України, для виконання повноважень органів місцевого самоврядування.

5. Видатки місцевого бюджету здійснюються із загального та спеціального фондів місцевого бюджету відповідно до вимог Бюджетного кодексу України та закону про Державний бюджет України.

6. У складі витрат спеціального фонду місцевого бюджету виділяються витрати бюджету розвитку.

7. Кошти бюджету розвитку спрямовуються на реалізацію програм соціально-економічного розвитку відповідної території, пов'язаної із здійсненням інвестиційної діяльності, здійснення інших заходів, пов'язаних з розширенням відтворенням, а також на погашення місцевого боргу.

Стаття 67 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»

Фінансове забезпечення витрат, пов'язаних із здійсненням органами місцевого самоврядування повноважень органів виконавчої влади та виконанням рішень органів державної влади

1. Держава фінансово забезпечує здійснення органами місцевого самоврядування наданих законом повноважень органів виконавчої влади у повному обсязі за рахунок закріплення за відповідними місцевими бюджетами джерел доходів бюджету, надання трансфертів з державного бюджету, а також передання органам місцевого самоврядування відповідних об'єктів державної власності.

2. Рішення органів державної влади, які призводять до додаткових видатків органів місцевого самоврядування, обов'язково супроводжуються передачею їм необхідних фінансових ресурсів. Вказані рішення виконуються органами місцевого самоврядування в межах переданих їм фінансових ресурсів. Витрати органів місцевого самоврядування, що виникли внаслідок рішень органів державної влади і попередньо не забезпечені відповідними фінансовими ресурсами, компенсуються державою.

До видатків, що здійснюються з бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, належать видатки на:

освіту

охорону здоров'я

соціальний захист та соціальне забезпечення

фізичну культуру і спорт

державні культурно-освітні та театральні-видовищні програми

До видатків, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим і обласних бюджетів, належать видатки на:

державне управління

фізичну культуру і спорт

охорону здоров'я

соціальний захист та соціальне забезпечення

культуру і мистецтво

освіту

- програми природоохоронних заходів місцевого значення, заходи з проведення лабораторно-діагностичних, лікувально-профілактичних робіт бюджетними установами ветеринарної медицини, *співфінансування (50 відсотків) проектів ліквідації підприємств вугільної і торфодобувної промисловості та витрат на утримання водовідливних комплексів у безпечному режимі*, проекти реструктуризації та ліквідації об'єктів підприємств гірничої хімії, підземного видобутку залізної руди, консервації ртутного виробництва, утримання водовідливних комплексів

Згідно зі статтею 91 БКУ до видатків, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів, належать:

- 1) місцеву пожежну охорону;
- 2) муніципальні формування з охорони громадського порядку;
- 3) органи місцевого самоврядування;
- 4) соціальний захист та соціальне забезпечення;
- 5) культурно-мистецькі програми місцевого значення;
- 6) програми підтримки кінематографії та засобів масової інформації;
- 7) місцеві програми з розвитку фізичної культури і спорту;
- 8) типове проектування, реставрацію та охорону пам'яток архітектури;
- 9) транспорт, дорожнє господарство;
- 10) заходи з організації рятування на водах;
- 11) обслуговування місцевого боргу;
- 12) програми природоохоронних заходів місцевого значення, заходи програм у сфері житлово-комунального господарства з будівництва та реконструкції водопровідних та каналізаційних очисних споруд, доочищення питної води, модернізації систем теплопостачання, заміни природного газу альтернативними видами палива, модернізації та ремонту ліфтового господарства, реконструкції та ремонту житлових будинків, оснащення житлового фонду будинковими засобами обліку енергоносіїв та споживання води, капітального ремонту, реконструкції, будівництва мереж зовнішнього освітлення вулиць, капітального ремонту гуртожитків, що передаються у власність територіальних громад, впровадження енергозберігаючих технологій;
- 13) управління комунальним майном;
- 14) регулювання земельних відносин;
- 15) заходи у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в межах повноважень, встановлених законом;
- 16) заходи та роботи з мобілізаційної підготовки місцевого значення;
- 17) проведення місцевих виборів у випадках, передбачених законом, та республіканських Автономної Республіки Крим і місцевих референдумів;
- 18) членські внески до асоціацій органів місцевого самоврядування та їх добровільних об'єднань;
- 19) підвищення кваліфікації депутатів місцевих рад та посадових осіб місцевого самоврядування;
- 20) реалізацію програм допомоги і грантів міжнародних фінансових організацій та Європейського Союзу;
- 21) програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян;
- 22) інші програми, пов'язані з виконанням власних повноважень, затверджені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідною місцевою радою згідно із законом

Видатки бюджетів усіх рівнів повинні формуватися, виходячи з наявних коштів у дохідній частині бюджетів, тобто повинна чітко дотримуватися збалансованість бюджетів усіх рівнів, що є необхідною умовою бюджетної політики

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке витрати бюджету?
2. За якими ознаками класифікуються видатки?
3. Що таке поточні видатки?
4. Які видатки виокремлюють за цільовим призначенням?
5. Як класифікують видатки за рівнем бюджетної системи?
6. Які існують видатки за формою бюджетного фінансування?
7. Які видатки здійснюються з Державного бюджету України?
8. З якого бюджету здійснюються видатки на обслуговування державного боргу?
9. З якого бюджету здійснюються видатки на освіту?
10. Хто розпоряджається коштами відповідних місцевих бюджетів і визначає напрями їх використання?
11. На що спрямовуються кошти бюджету розвитку?
12. Які видатки здійснюються з бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад?
13. Які видатки здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим і обласних бюджетів?
14. Які видатки місцевих бюджетів можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів?

ТЕСТИ

1. Кошти, що спрямовуються на здійснення програм і заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум, – це:

- а) видатки;
- б) витрати;
- в) доходи;
- г) борг.

2. Які є ознаки класифікації видатків:

- а) за економічними ознаками;
- б) суспільним призначенням;
- в) галузями економіки та соціальної сфери;
- г) усі відповіді правильні.

3. За якою ознакою видатки поділяються на поточні і капітальні:

- а) за формами бюджетного фінансування;
- б) рівнями бюджетної системи;
- в) економічними ознаками;
- г) цільовим призначенням.

4. Видатки на створення нових і розширення діяльності діючих підприємств, установ, організацій – це:

- а) поточні;
- б) капітальні;
- в) витрати;
- г) немає правильної відповіді.

5. За суспільним призначення видатки відображають:

- а) функції бюджету;
- б) принципи бюджету;
- в) функції держави;
- г) принципи держави.

6. Як поділяються видатки за галузями економіки та соціальної сфери?

- а) освіта;
- б) будівництво;
- в) транспорт;
- г) усі відповіді правильні.

7. За якою ознакою виокремлюють видатки на капітальне будівництво, капітальний ремонт, оплату праці, оплату комунальних послуг:

- а) за цільовим призначенням;
- б) суспільним призначенням;
- в) економічними ознаками;
- г) немає правильної відповіді.

8. До видатків, що здійснюються з Державного бюджету України, належать видатки:

- а) на освіту;
- б) охорону здоров'я;
- в) соціальний захист та соціальне забезпечення;
- г) усі відповіді правильні.

9. До видатків, що здійснюються з бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, належать видатки:

- а) на освіту;
- б) охорону здоров'я;
- в) фізичну культуру і спорт;
- г) усі відповіді правильні.

10. Чи здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим і обласних бюджетів видатки на державне управління?

- а) так;
- б) ні;
- в) частково;
- г) у певних випадках, визначених Бюджетним кодексом України.

ТЕМА 8.

ОСНОВИ ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

План

- 8.1. Бюджетне фінансування видатків, його принципи, форми і методи
- 8.2. Кошторис бюджетної установи, його форма і зміст
- 8.3. Бюджетне нормування. Види норм видатків, їх характеристика

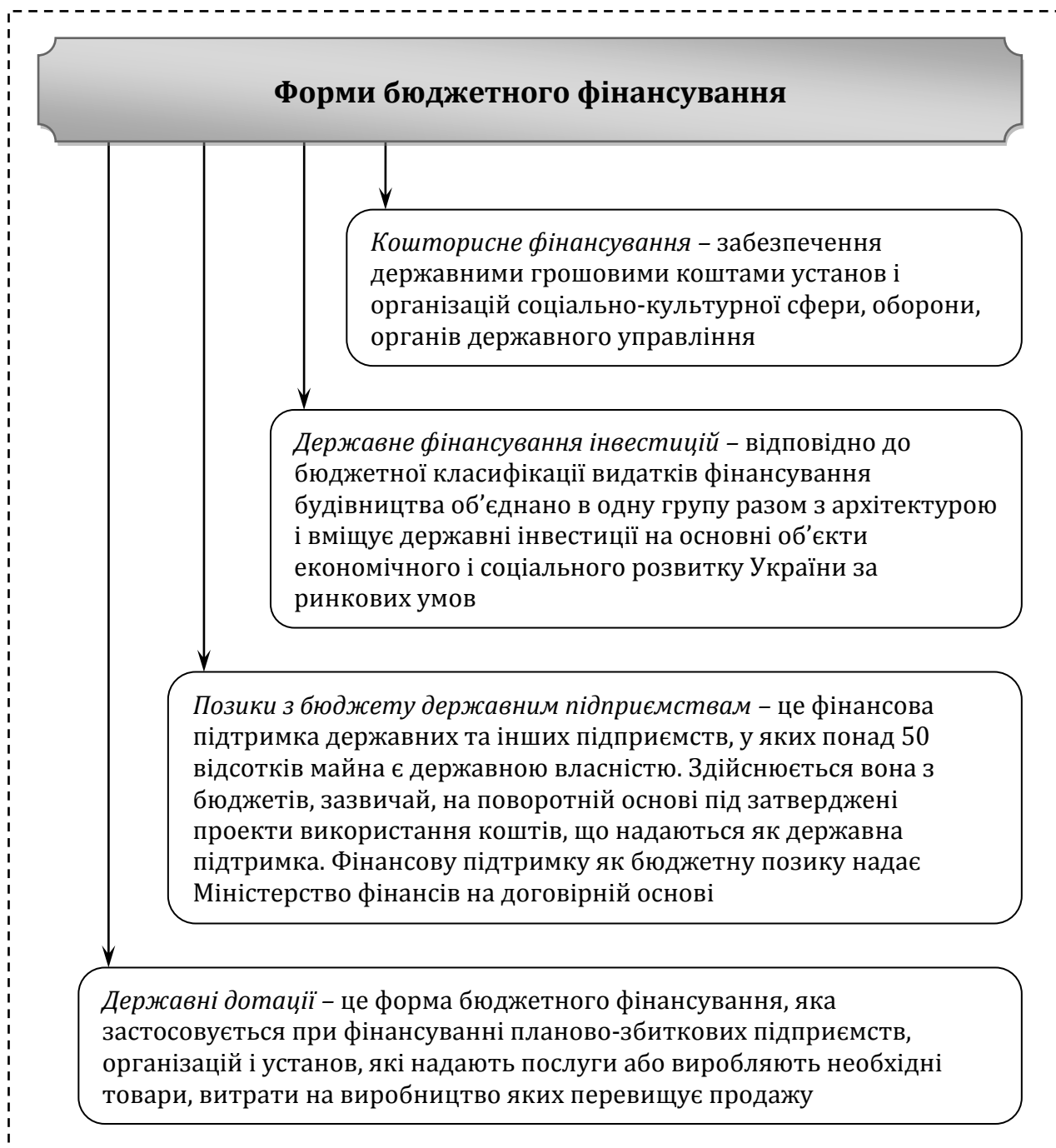
8.1. БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ ВИДАТКІВ, ЙОГО ПРИНЦИПИ, ФОРМИ І МЕТОДИ

Бюджетне фінансування – це безповоротне, безвідплатне виділення коштів з бюджету.

Основна суть бюджетного фінансування полягає у тому, що за допомогою цього механізму налагоджуються грошові відносини, які виникають між державою, з одного боку, і підприємствами, організаціями, установами та фізичними особами, - з іншого, з точки зору спрямування та використання грошових коштів централізованого фонду на розширене відтворення, підвищення рівня життя, задоволення суспільних потреб і забезпечення інших державних заходів.

Основні принципи бюджетного фінансування

- 1) плановості
- 2) цільового спрямування коштів
- 3) безповоротності та безвідплатності фінансування
- 4) ефективного використання коштів
- 5) поєднання власних, кредитних і бюджетних джерел
- 6) здійснення постійного контролю

- Форми бюджетного фінансування визначаються економічними умовами, із змінами яких міняються як форми бюджетного фінансування, так і їх застосування.
- Форми бюджетного фінансування, які обумовлені загальними цілями, у подальшому повинні удосконалюватись, щоб повніше відповідати потребам розвитку ринкової економіки.
- Їх удосконалення, з одного боку, повинно провадитись у напрямі посилення стимулювальних факторів певних форм фінансування, а з другого – шляхом запровадження нових методів надання бюджетних коштів.

Методи бюджетного фінансування

Метод єдиного
казначейського
рахунку

використовується для фінансування заходів з Державного бюджету України. Це система бюджетних рахунків органів Казначейства, відкритих в установах банків за відповідними балансовими рахунками, з яких органами Казначейства здійснюються платежі безпосередньо бюджетним установам

Метод перерахування
бюджетних коштів з поточних
рахунків місцевих бюджетів
на рахунки головних
розпорядників бюджетних
коштів

його суть полягає в тому, що відповідно до бюджетного розпису фінансові органи перераховують кошти бюджету головним розпорядникам у порядку фінансування на їхні рахунки згідно з кошторисом доходів і видатків бюджетної установи

Основні ознаки бюджетного фінансування

бюджетне фінансування є однією з найважливіших форм фінансування видатків бюджету

його зміст проявляється у безповоротному наданні бюджетних коштів юридичним і фізичним особам

надання цих коштів здійснюється на проведення заходів, передбачених бюджетом

перелік цих заходів відповідає функціям держави

бюджетне фінансування з боку держави є формою бюджетного механізму, а з боку суб'єктів господарювання – однією з форм фінансового забезпечення

8.2. КОШТОРИС БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ, ЙОГО ФОРМА І ЗМІСТ

❗
■ **Кошторис бюджетної установи** – основний плановий документ, який надає повноваження бюджетній установі щодо отримання доходів і здійснення видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення цілей, визначених на рік відповідно до бюджетних призначень

❗
■ **Бюджетне призначення** – повноваження, надане головному розпорядникові бюджетних коштів Бюджетним кодексом України, законом про Державний бюджет України або рішенням про місцевий бюджет, що має кількісні та часові обмеження і дозволяє надавати бюджетні асигнування

❗
■ **План асигнувань із загального фонду бюджету** – помісячний розподіл асигнувань, затверджених у кошторисі для загального фонду, за скороченою формою економічної класифікації, який регламентує взяття установою зобов'язань протягом року

❗
■ **Бюджетне асигнування** – повноваження, надане розпорядникові бюджетних коштів відповідно до бюджетного призначення на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів з конкретною метою в процесі виконання бюджету

Зведений кошторис і зведений план асигнувань – це зведення показників індивідуальних кошторисів і планів асигнувань розпорядників коштів бюджету нижчого рівня, що складаються головним розпорядником для подання Мінфіну, місцевим фінансовим органам
* *Зведені кошториси не затверджуються*

Бюджетне зобов'язання – будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або в майбутньому

Одержувач бюджетних коштів – це підприємства і госпрозрахункові організації, громадські та інші організації, що не мають статусу бюджетної установи, які одержують кошти з бюджету як фінансову підтримку, або уповноважені органами державної влади на виконання загальнодержавних програм, надання послуг безпосередньо через розпорядників

Розпорядники бюджетних коштів (далі – розпорядники) – бюджетні установи в особі керівників, уповноважені на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань та здійснення видатків з бюджету

Головні розпорядники бюджетних коштів – бюджетні установи в особі їх керівників, які визначаються відповідно до частини першої статті 22 Бюджетного кодексу України і затверджуються законом про Державний бюджет України та рішенням про місцевий бюджет шляхом встановлення їм бюджетних призначень

Розпорядники бюджетних коштів нижчого рівня – розпорядник, який у своїй діяльності підпорядкований відповідному головному розпорядникові та діяльність якого координується через нього

Розпорядники за обсягом наданих прав

Порядок складання проектів кошторисів

Міністерство фінансів України, Міністерство фінансів Автономної Республіки Крим, місцеві фінансові органи доводять до головних розпорядників відомості про граничні обсяги видатків загального фонду проекту відповідного бюджету на наступний рік, що є підставою для складання проектів кошторисів

Головні розпорядники, керуючись відповідними вказівками щодо складання проектів відповідних бюджетів на наступний рік:

встановлюють для розпорядників нижчого рівня граничні обсяги видатків із загального фонду бюджету, термін подання проектів кошторисів і дають вказівки щодо їх складання

розробляють і повідомляють розпорядникам нижчого рівня інші показники, які необхідні для правильного визначення видатків у проектах кошторисів

забезпечують складання проектів кошторисів на бюджетні програми, що виконуються безпосередньо головними розпорядниками

Головні розпорядники розглядають показники проектів кошторисів розпорядників нижчого рівня щодо законності та правильності розрахунків, доцільності запланованих видатків, правильності їх розподілу за економічною класифікацією, повноти надходження доходів, дотримання діючих ставок (посадових окладів), норм, цін, лімітів, а також інших показників відповідно до законодавства і складають проекти зведених кошторисів

На основі проектів зведених кошторисів головні розпорядники формують бюджетні запити, які подають Міністерству фінансів, Міністерству фінансів Автономної Республіки Крим, місцевим фінансовим органам для включення до проектів відповідних бюджетів

Проекти кошторисів складають усі установи на наступний бюджетний рік. У разі, коли установи утворені не з початку року, кошториси складають і затверджують для кожної установи з часу її утворення до кінця бюджетного року

У дохідній частині проектів кошторисів зазначаються планові обсяги надходжень, які передбачаються спрямувати на покриття видатків установи із загального і спеціального фондів проектів відповідних бюджетів

Формування дохідної частини спеціального фонду проекту кошторису здійснюється на підставі розрахунків доходів, які складаються за кожним джерелом доходів, що плануються на наступний рік. За основу цих розрахунків беруться такі показники:

обсяг надання тих чи інших послуг, а також інші розрахункові показники (площа приміщень і вартість обладнання, майна, що здаються в оренду, кількість місць у гуртожитках, кількість відвідувань музеїв, тощо) і розмір плати в розрахунку на одиницю показника

прогнозне надходження зборів (обов'язкових платежів) до спеціального фонду бюджету

На підставі зазначених показників визначається сума доходів на наступний рік за кожним джерелом їх надходження з урахуванням конкретних умов роботи установи. Під час формування показників, на підставі яких визначаються доходи планового періоду, обов'язково враховується рівень їх фактичного виконання за останній звітний рік, а також очікуваного виконання за період, що передує плановому.

Спеціальний фонд проекту кошторису передбачає зведення показників за всіма джерелами надходження коштів до цього фонду та відповідними напрямками їх використання.

Розподіл **видатків спеціального фонду** проекту кошторису проводиться виключно в межах і за рахунок відповідних надходжень, запланованих на цю мету

Показники **видатків**, що включаються до проекту кошторису, повинні бути обґрунтовані відповідними розрахунками за кожним кодом економічної класифікації

Видатки спеціального фонду кошторису за рахунок власних надходжень плануються у такій послідовності: за визначеною метою, на погашення заборгованості установи та на проведення заходів, пов'язаних з виконанням основних функцій, які не забезпечені (або частково забезпечені) видатками загального фонду. Оскільки такі видатки планується проводити за рахунок надходжень спеціального фонду, вони передбачаються у спеціальному фонді кошторису

Порядок розгляду і затвердження кошторисів

1. У тижневий термін після опублікування закону про Державний бюджет України, відповідного рішення місцевих рад Мінфін, місцеві фінансові органи доводять до головних розпорядників лімітні довідки про бюджетні асигнування.
2. Розпорядники нижчого рівня уточнюють проекти кошторисів, складають проекти планів асигнувань і подають ці документи головним розпорядникам для уточнення показників проектів зведених кошторисів і складання проектів зведених планів асигнувань.
3. Розпорядники свої витрати приводять у відповідність з бюджетними асигнуваннями та іншими показниками, що доведені лімітними довідками. Для цього чисельність працівників установи за штатним розписом повинна відповідати визначеному фонду оплати праці, а інші витрати – іншим встановленим асигнуванням таким чином, щоб забезпечити виконання покладених на установу функцій.
4. Головні розпорядники у двотижневий термін після одержання лімітних довідок подають Мінфіну, місцевим фінансовим органам уточнені проекти зведених кошторисів та проекти зведених планів асигнувань для складання і затвердження річного розпису та помісячного розпису асигнувань загального фонду відповідних бюджетів
5. Мінфін надсилає для реєстрації, обліку та виконання затверджений річний розпис асигнувань державного бюджету і помісячний розпис асигнувань загального фонду державного бюджету Державному казначейству, яке протягом трьох робочих днів з дня затвердження доводить до головних розпорядників витяги із зазначених документів, які є підставою для затвердження в установленому порядку кошторисів, планів асигнувань усіма розпорядниками та планів використання бюджетних коштів одержувачами.
6. Кошториси, плани асигнувань та плани використання бюджетних коштів повинні бути затверджені протягом 30 календарних днів з дня затвердження розпису бюджету.
7. Кошториси, плани асигнувань і штатні розписи затверджуються керівником відповідної вищої організації, підпис якого скріплюється гербовою печаткою, із зазначенням дати.
8. Кошториси, плани асигнувань і штатні розписи установ, які не мають вищої організації (центральні районні, центральні міські лікарні, тощо), затверджуються райдержадміністраціями або виконавчими органами відповідних місцевих рад.
9. Кошториси і плани асигнувань, передбачені на проведення централізованих заходів, затверджуються окремо на кожний захід керівниками міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, держадміністрацій та виконавчих органів місцевих рад, що запланували зазначені заходи. Такі кошториси і плани асигнувань можуть бути затверджені за загальним обсягом видатків.
10. Для здійснення кожного конкретного заходу не пізніше ніж за місяць складається окремий кошторис на підставі календарних планів.
11. Одночасно з кошторисом затверджується план асигнувань і штатний розпис установи, включаючи структурні підрозділи, які утримуються за рахунок власних надходжень. Зазначені документи подаються та затверджуються у двох примірниках, один з яких повертається цій установі, а другий залишається в установі, керівник якої їх затвердив.
12. Кошторис затверджується за загальним і спеціальним фондами на рік без розподілу за періодами в обсязі, який дорівнює сумі цих фондів.

Основні вимоги щодо виконання кошторису

Для здійснення контролю за відповідністю асигнувань, визначених у кошторисах і планах асигнувань розпорядників, асигнуванням, затвердженим річним розписом асигнувань державного бюджету та помісячним розписом асигнувань загального фонду державного бюджету, органи Державного казначейства проводять реєстрацію та ведуть облік зведених кошторисів і планів асигнувань у розрізі розпорядників нижчого рівня та одержувачів

Розпорядники мають право провадити діяльність виключно в межах асигнувань, затверджених кошторисами і планами асигнувань, за наявності витягу, доведеного органом Державного казначейства, що підтверджує відповідність цих документів даним казначейського обліку

Органи Державного казначейства здійснюють контроль за відповідністю розподілу показників зведених кошторисів і планів асигнувань даним казначейського обліку

У разі невідповідності кошторисів і планів асигнувань витягу, розпорядники повинні перезатвердити зазначені документи згідно з витягом

Здійснення видатків установ та одержувачів без затверджених кошторисів, планів асигнувань і планів використання бюджетних коштів припиняється через 30 календарних днів після затвердження річного розпису асигнувань та помісячного розпису асигнувань загального фонду відповідних бюджетів

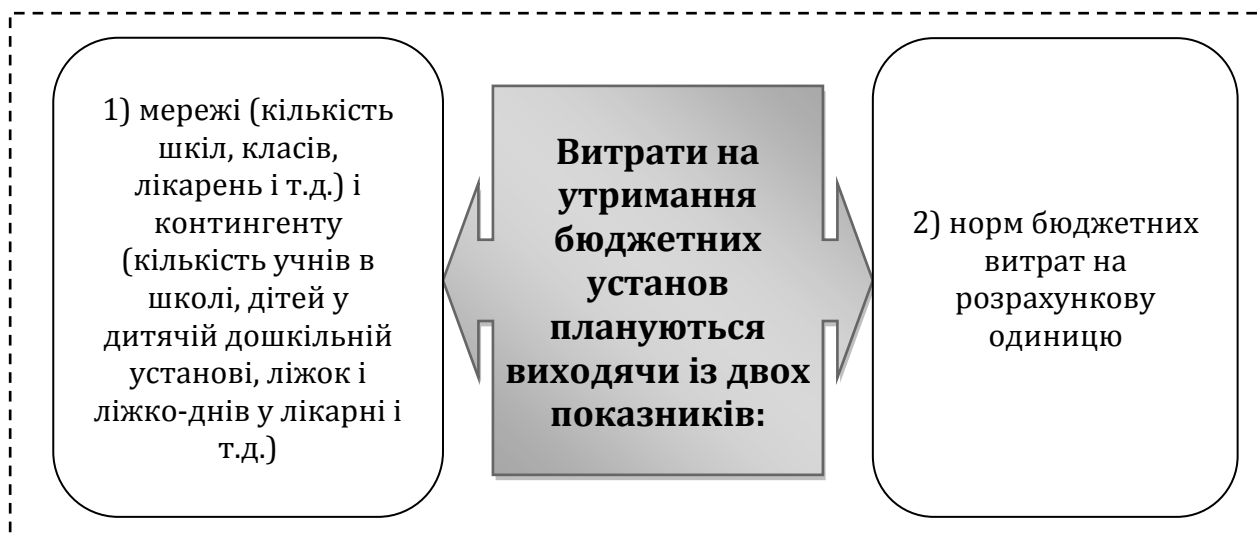
До затвердження кошторисів, планів асигнувань і планів використання бюджетних коштів підставою для здійснення видатків є проекти кошторисів, планів асигнувань і планів використання бюджетних коштів, засвідчені підписами керівника установи і головного бухгалтера

Після закінчення 30-денного терміну органи Державного казначейства здійснюють операції з розрахунково-касового обслуговування розпорядників коштів державного бюджету тільки відповідно до затверджених та зареєстрованих в обліку органів Державного казначейства кошторисів і планів асигнувань

У разі, коли бюджетний розпис на наступний рік не затверджено в установленій термін, складається тимчасовий розпис бюджету на відповідний період. Бюджетні установи складають на цей період тимчасові індивідуальні кошториси, які затверджують їхні керівники

8.3. БЮДЖЕТНЕ НОРМУВАННЯ. ВИДИ НОРМ ВИДАТКІВ, ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

Мережа і контингент протягом року змінюються, і щоб не проводити подвійний розрахунок перехідного і нового контингенту й мережі, витрати на утримання установ планують виходячи із середньорічних показників

Середньорічні мережа і контингент визначаються за формулою:

$$K_c = \frac{(K_n \times M_n) + (K_k \times M_k)}{12},$$

або

$$K_c = K_n + \frac{(K_k - K_n) \times M}{12},$$

де K_c – середньорічний контингент, мережа;

K_n, K_k – мережа і контингент на початок і кінець планового року;

M_n, M_k – число місяців функціонування мережі і контингенту на початок і кінець планового року

Нормування видатків – це визначення обсягу витрат на розрахункову планову одиницю, яка характеризує обсяг діяльності відповідної бюджетної установи

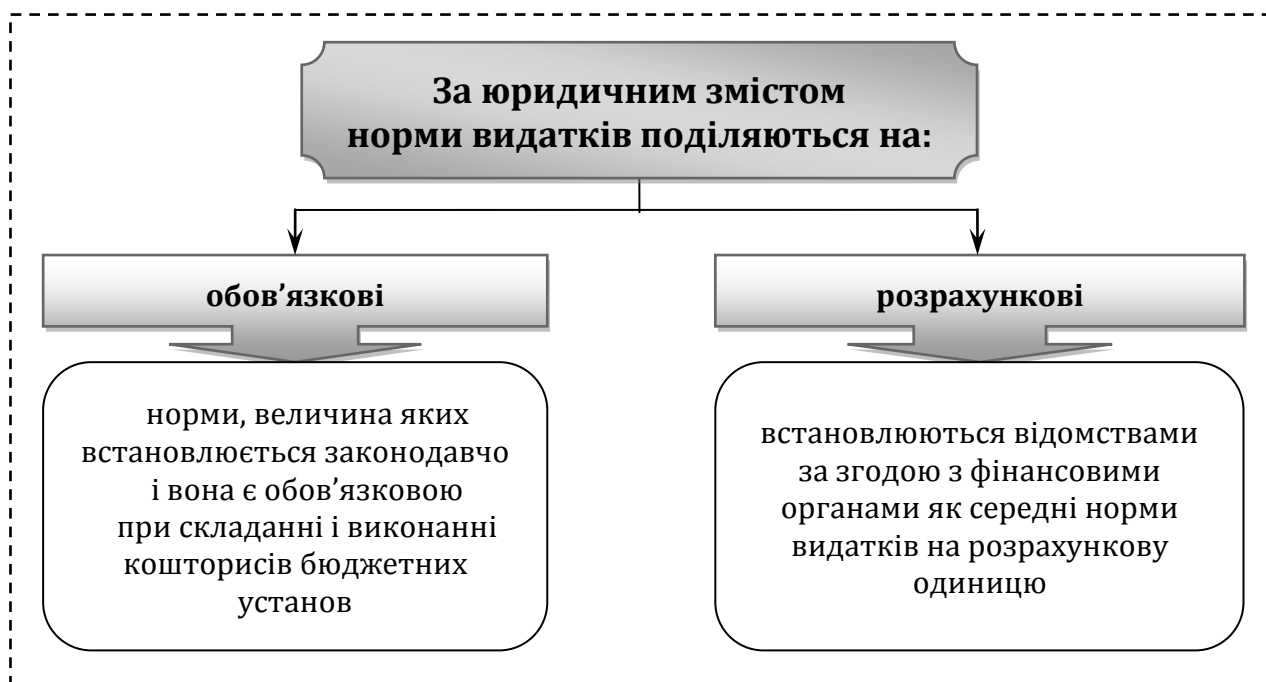

Норма видатків – це величина витрат у натуральному і грошовому вираженні на утримання планової розрахункової одиниці. Норми витрат встановлюються за однорідними видатками і однотипними установами.

Матеріальні – визначають затрати матеріальних ресурсів на розрахункову одиницю в натуральному вираженні

Залежно від одиниць вимірювання, норми бувають:

Фінансові – це грошовий вираз матеріальної норми. Фінансова норма диференціюється за видами затрат

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що являє собою бюджетне фінансування? У чому його суть?
2. Назвіть основні принципи бюджетного фінансування.
3. Які форми бюджетного фінансування вам відомі?
4. Скільки існує методів бюджетного фінансування? Перелічіть їх.
5. Що таке кошторис бюджетної установи? Які його складові?
6. Види розпорядників бюджетних коштів.
7. Який порядок складання проектів кошторисів?
8. Назвіть порядок розгляду і затвердження кошторисів.
9. Якими є основні вимоги щодо виконання кошторису?
10. Які основні показники беруться до уваги при плануванні витрат на утримання бюджетних установ?
11. За якою формулою визначається середньорічна мережа і контингент?
12. За одиницями вимірювання норми видатків існують? Наведіть приклади.

ТЕСТИ

- 1. Безповоротне, безвідplatне виділення коштів з бюджету – це:**
  - а) бюджетне фінансування;
  - б) кошторисне фінансування;
  - в) державні дотації;
  - г) немає правильної відповіді.
- 2. Що належить до принципів бюджетного фінансування:**
  - а) принцип плановості;
  - б) принцип цільового спрямування коштів;
  - в) принцип безповоротності та безвідplatності фінансування;
  - г) усі відповіді правильні.
- 3. Кошторисне фінансування – це:**
  - а) забезпечення державними грошовими коштами установ та організацій соціально-культурної сфери, оборони, органів державного управління;
  - б) форма бюджетного фінансування, яка застосовується при фінансуванні планово-збиткових підприємств, організацій і установ, які надають послуги або виробляють необхідні товари, витрати на виробництво яких перевищує продаж;
  - в) фінансова підтримка державних та інших підприємств, у яких понад 50 відсотків майна є державною власністю;
  - г) немає правильної відповіді.
- 4. До методів бюджетного фінансування належить:**
  - а) метод єдиного казначейського рахунку;

- б) метод перерахування бюджетних коштів з поточних рахунків місцевих бюджетів на рахунки головних розпорядників бюджетних коштів;
- в) правильні відповіді а) і б);
- г) немає правильної відповіді.

5. На скільки частин поділяється кошторис:

- а) дві;
- б) чотири;
- в) три;
- г) немає правильної відповіді.

6. Чи затверджуються зведені кошториси:

- а) так;
- б) ні;
- в) так, за певних умов;
- г) немає правильної відповіді.

7. За обсягом наданих прав розпорядники бувають:

- а) головні;
- б) неголовні;
- в) розпорядники нижчого рівня;
- г) правильні відповіді а) і в).

8. Залежно від одиниць вимірювання норми бувають:

- а) матеріальні;
- б) фінансові;
- в) правильні відповіді а) і б);
- г) немає правильної відповіді.

9. Залежно від методу побудови фінансові норми поділять:

- а) на індивідуальні норми;
- б) комбіновані норми;
- в) укрупнені норми;
- г) усі відповіді правильні.

10. Норми, що відображають затрати за окремим видом видатків на розрахункову одиницю – це:

- а) індивідуальні норми;
- б) комбіновані норми;
- в) укрупнені норми;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕМА 9.

ДЕРЖАВНИЙ КРЕДИТ І ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

План

- 9.1. Сутність державного кредиту і його форми
- 9.2. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу
- 9.3. Управління державним боргом і його обслуговування

9.1. СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО КРЕДИТУ І ЙОГО ФОРМИ

Державний кредит за своєю економічною сутністю – це сукупність економічних відносин між державою в особі органів влади й управління, з одного боку, і фізичними та юридичними особами – з другого, за яких держава є позичальником, кредитором і гарантом

Об'єктивна необхідність використання державного кредиту на задоволення потреб суспільства обумовлена постійною суперечністю між величиною цих потреб і можливостями держави щодо їх задоволення за рахунок бюджетних фондів.

Регулювання економіки, соціальна політика держави, виконання нею своїх функцій щодо оборони країни й управління вимагають постійного збільшення бюджетних витрат. Чималих коштів потребує і міжнародна діяльність держави. Проте доходи державного бюджету завжди обмежені. Тому за наявності вільних грошових ресурсів у населення, підприємств і організацій органи влади вдаються до державного кредиту.

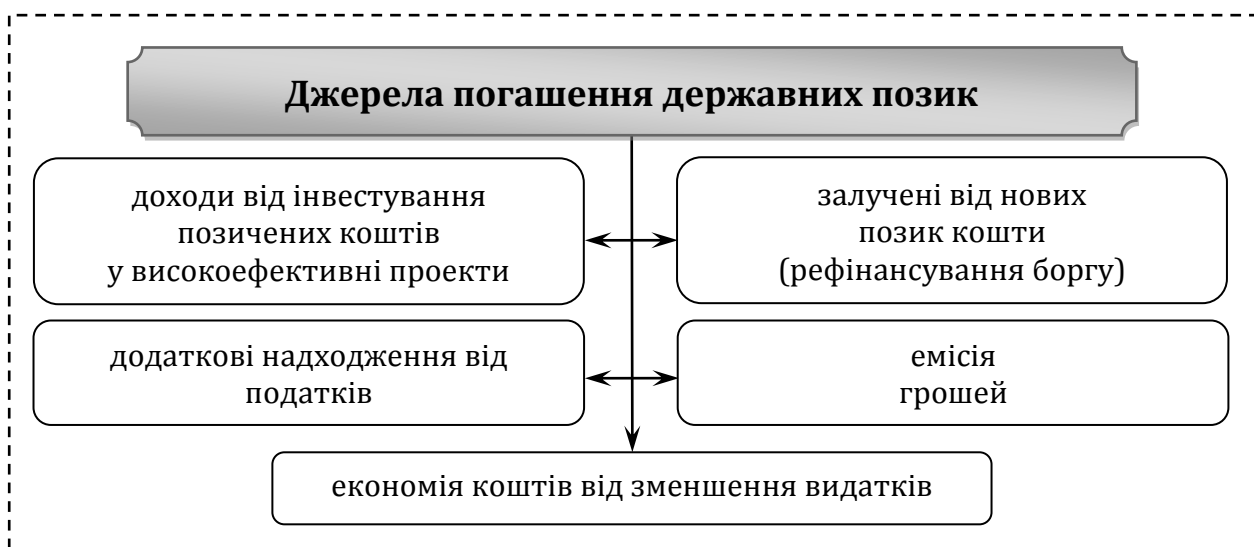
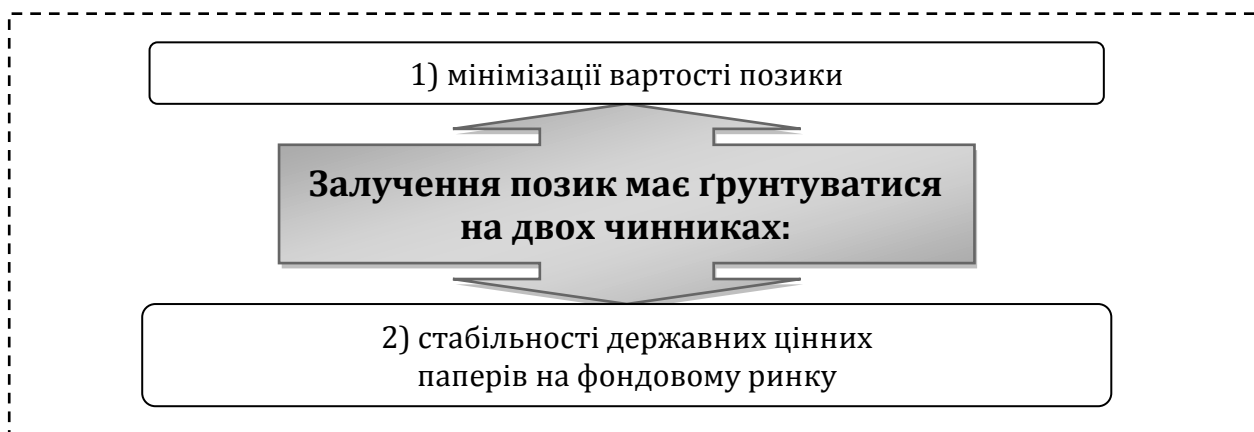

Ощадна справа належить до державного кредиту, якщо залучені кошти спрямовуються в доходи бюджету. Ощадні банки діють на комерційних засадах і мобілізовані ними кошти формують їхні кредитні ресурси. Частина цих кредитних ресурсів може спрямовуватись на придбання державних цінних паперів і таким чином належати до державного кредиту.

Державні позики є основною формою державного кредиту.

Класифікація державних позик

Критерії класифікації	Вид	Характеристика
За правовим оформленням	Державні позики, що надаються на підставі угод	Надходять, зазвичай, від урядів інших країн, міжнародних організацій та фінансових інституцій
	Державні позики, забезпечені випуском цінних паперів	За допомогою цінних паперів мобілізуються кошти на фінансовому ринку
За формою емісії	Облігації	Боргове зобов'язання держави, за яким у встановлені терміни повертається борг і виплачується дохід у формі процента чи виграшу. Вони можуть бути знеособленими (на покриття бюджетного дефіциту) і цільовими (під конкретні проекти)
	Казначейські зобов'язання	Мають характер боргового зобов'язання, спрямованого тільки на покриття бюджетного дефіциту. Виплата доходів здійснюється у формі процентів
За місцем розміщення	Внутрішні	Надаються юридичними і фізичними особами даної країни
	Зовнішні	Надходять ззовні – від урядів, юридичних і фізичних осіб інших країн, міжнародних організацій і фінансових інституцій
За терміном погашення	Короткострокові	Термін погашення – до 1 року
	Середньострокові	Термін погашення – від 1 до 5 років
	Довгострокові	Термін погашення – понад 5 років
За характером виплати доходу	Процентні	Дохід установлюється у формі позичкового процента. При цьому може встановлюватись як твердо фіксована на весь період позики ставка, так і пільгова
	Виграшні	Виплата доходу здійснюється на підставі проведення тиражів виграшів
	Дисконтні	Державні цінні папери, що купуються з певною знижкою, а погашаються за номінальною вартістю

9.2. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

* Використання державою у своїй фінансовій політиці залучення коштів на кредитній основі веде до формування **державного боргу** і необхідності чіткої системи управління ним

! **Державний борг** – загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають унаслідок державного запозичення

* Класифікація боргу дає змогу систематизувати інформацію про всі боргові зобов'язання держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади міста

Граничний розмір внутрішнього і зовнішнього державного боргу встановлюється на кожний бюджетний період законом про Державний бюджет України

Величина основної суми державного боргу не повинна перевищувати **60% фактичного річного обсягу валового внутрішнього продукту України.**

В разі перевищення зазначеної граничної величини Кабінет Міністрів України зобов'язаний вжити заходів для приведення цієї величини у відповідність до встановлених законодавством вимог

Державні запозичення – залучення державою в особі Кабінету Міністрів України, який діє через Міністерство фінансів України, грошових коштів, іншого майна і майнових прав, яке передбачає прийняття зобов'язань щодо грошових коштів на умовах строковості, платності й повернення.

Державне внутрішнє запозичення – запозичення, що здійснюється шляхом укладення угод із резидентами України про позику й випуск державних цінних паперів, що розміщуються на внутрішньому ринку

Державні запозичення

Державне зовнішнє запозичення – запозичення, що здійснюється шляхом укладення з нерезидентами України угод про позику й випуск державних цінних паперів, що розміщуються на зовнішньому ринку

Державне запозичення може здійснюватися лише для цілей:

- 1) фінансування дефіциту державного бюджету
- 2) підтримки платіжного балансу і поповнення валютних резервів
- 3) інших цілей, установлених законом у кожному окремому випадку

Державна гарантія – зобов'язання держави в особі Кабінету Міністрів України, що діє через Міністерство фінансів України, повністю або частково виконати платежі на користь кредитора в разі невиконання позичальником, іншим ніж Україна, зобов'язань щодо повернення грошових коштів на умовах строковості та платності

Формою надання державної гарантії є державна порука

При наданні державних гарантій виникає потенційний державний борг, котрий стає реальним за умови відшкодування кредитором суми зобов'язань позичальника, за якими держава була гарантом

* Внутрішній борг переважно формується в **національній валюті**.
Державний борг в **іноземній валюті** виникає в результаті здійснення безпосереднього запозичення коштів в урядів іноземних держав, міжнародних фінансово-кредитних організацій, іноземних банків, а також розміщення державних боргових зобов'язань на міжнародних ринках капіталів.

! **Капітальний борг** – борг, що включає всю сукупність боргових зобов'язань держави на певну дату.
■ **Поточний борг** – борг, який складається із платежів за зобов'язаннями, котрі позичальник повинен погасити у звітному періоді.

Основні причини виникнення державного боргу

→ хронічний дефіцит державного бюджету

→ перевищення темпів зростання державних видатків над темпами зростання доходів

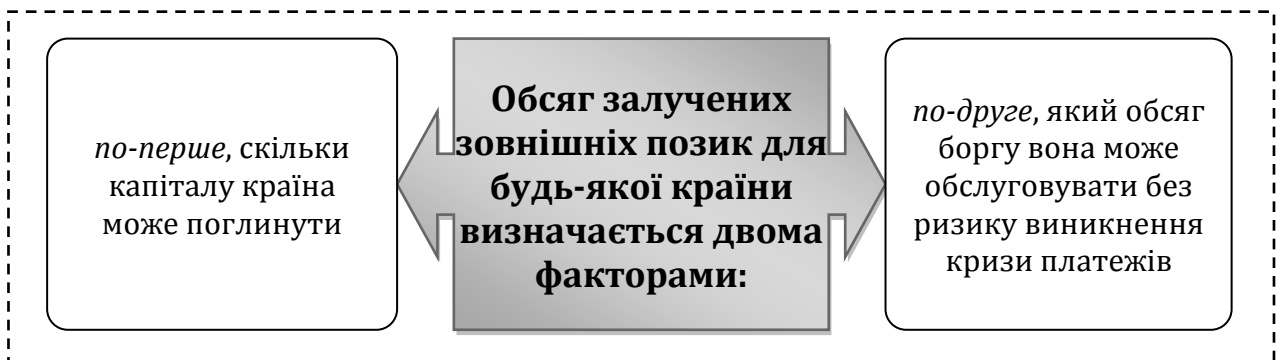
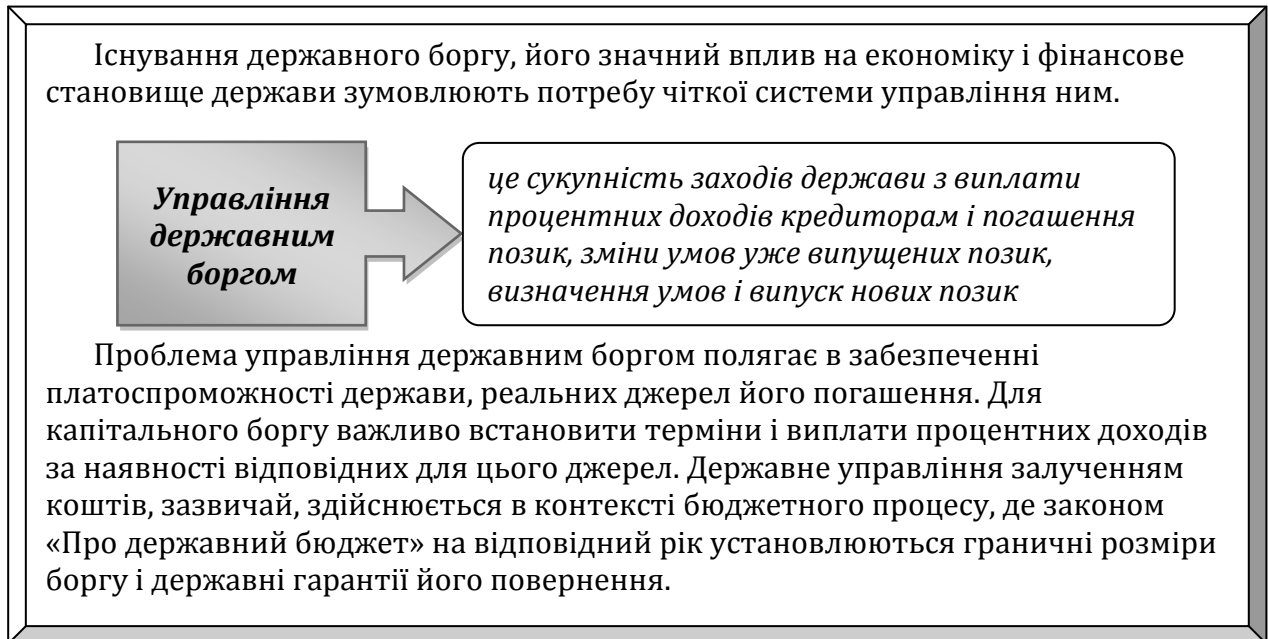
→ розширення економічної функції держави

→ циклічні спади в економіці, особливо якщо вони глибокі та тривалі

→ залучення коштів нерезидентів з метою підтримки стабільності національної валюти

→ вплив політичних бізнес-циклів (надмірне збільшення державних видатків напередодні виборів з метою завоювання популярності у виборців, у періоди соціальних конфліктів) тощо

9.3. УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ І ЙОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Рефінансування державного боргу – це погашення основної заборгованості й відсотків за рахунок коштів, отриманих від розміщення нових позик

З метою забезпечення платоспроможності держави, тобто можливості погашення боргів, застосовуються різноманітні **методи коригування позикової політики:**

Реструктуризація заборгованості полягає в тому, що на певних умовах відстрочується виплата частки боргу

Методи управління державним боргом

Конверсія – це зміна дохідності позики. Держава, зазвичай, зменшує розмір процентів, які мають виплачуватися за позиками

Консолідація – збільшення строків дії випущеної позики

Уніфікація – це об'єднання кількох позик в одну, коли облігації раніше випущених кількох позик обмінюються на облігації нової позики

Обмін облігацій за регресивним співвідношенням – коли кілька раніше випущених облігацій прирівнюються до однієї нової облігації

Відстрочка погашення – перенесення термінів виплати заборгованості. При цьому в даний період виплату доходів не проводять

Анулювання боргу – означає повну відмову держави від своїх зобов'язань

Складові системи управління боргом

- **безумовності** – забезпечення безумовного виконання державою всіх зобов'язань перед інвесторами і кредиторами, відповідно до оформлених договорів запозичення коштів;
- **єдності** – урахування в процесі управління державним боргом усіх видів зобов'язань, емітованих як центральним урядом, так і місцевими радами;
- **зниження ризиків** – розміщення і погашення позик у такий спосіб, щоб максимально знизити вплив коливань кон'юнктури світового ринку капіталів і спекулятивних тенденцій ринку цінних паперів на ринок державних зобов'язань;
- **оптимальність структури** – підтримання оптимальної структури боргових зобов'язань держави за строками обігу і погашення, пом'якшення «пиків» платежів;
- **збереження фінансової незалежності** – підтримання оптимальної структури боргових зобов'язань держави між інвесторами-резидентами та інвесторами-нерезидентами, поступове заміщення зовнішнього запозичення внутрішнім;
- **зниження вартості обслуговування державного боргу**, в тому числі й за рахунок дострокового викупу боргових зобов'язань держави;
- **прозорості** – дотримання відкритості і повної прозорості позик, починаючи від розгляду їх доцільності до остаточного погашення, забезпечення доступу міжнародних рейтингових агентств до достовірної інформації про економічне становище в країні-позичальнику

Управління державним боргом здійснює Міністерство фінансів України

Існування значного зовнішнього боргу і витрат з його обслуговування посилює актуальність розв'язання проблеми вдосконалення його управління.

Як свідчить досвід розвинутих країн, що обтяжливіший для держави нагромаджений зовнішній борг, то все істотніше його обслуговування включається у взаємодію з функціонуванням економіки та її фінансової системи. Управління боргом стає важливим фактором грошової і фінансової політики, її ефективним інструментом.

За наявності великого зовнішнього боргу стає проблематичним вирішення завдань зміцнення довіри до національної валюти, протидії інфляції, забезпечення необхідними валютними резервами і досягнення конвертованості національної грошової одиниці. Особливо гостро стоїть питання про можливі несприятливі наслідки в разі надмірної девальвації національної валюти і збільшення внаслідок цього реального тягаря платежів з обслуговування зовнішнього боргу

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке державний кредит?
2. Охарактеризуйте форми державного кредиту.
3. Назвіть відомі вам класифікації державних позик.
4. Які є джерела погашення державних позик?
5. Бюджетна класифікація державного боргу.
6. Що таке державне запозичення і для яких цілей воно може здійснюватися?
7. Дайте визначення капітального боргу.
8. Основні причини виникнення і зростання державного боргу України.
9. Охарактеризуйте складові системи управління боргом.
10. Які є методи управління боргом?

ТЕСТИ

1. За формою емісії державні позики поділяють:

- а) на облігації і казначейські зобов'язання;
- б) процентні, вирашні, дисконтні;
- в) цінні папери і угоди;
- г) внутрішні і зовнішні.

2. За формою залучення державний борг поділяється:

- а) на борг у національній валюті та борг в іноземній валюті;
- б) капітальний і поточний;

- в) довгостроковий і короткостроковий;
- г) запозичення і гарантії.

3. Граничний розмір внутрішнього і зовнішнього державного боргу встановлюється:

- а) Бюджетним кодексом України;
- б) Законом про Державний бюджет України;
- в) нормативно-правовими актами Міністерства фінансів України;
- г) усі відповіді правильні.

4. За типом кредитора борг поділяється:

- а) на довго-, середньо- і короткостроковий;
- б) внутрішній і зовнішній;
- в) національний і міжнародний;
- г) капітальний і поточний.

5. Конверсія – це метод управління боргом, який передбачає:

- а) збільшення строків дії випущеної позики;
- б) обмін кількох раніше випущених облігацій на одну нову облігацію;
- в) зміну дохідності позики;
- г) повну відмову держави від своїх зобов'язань.

6. Об'єднання кількох позик в одну, коли облігації раніше випущених кількох позик обмінюються на облігації нової позики – це:

- а) консолідація;
- б) конверсія;
- в) відстрочка погашення;
- г) уніфікація.

7. Яка гранична величина основної суми державного боргу від фактичного річного ВВП?

- а) 40%;
- б) 50%;
- в) 60%;
- г) 70%.

8. Підтримання оптимальної структури боргових зобов'язань держави між інвесторами резидентами і інвесторами-нерезидентами, поступове заміщення зовнішнього запозичення внутрішнім – це:

- а) принцип єдності управління державним боргом;
- б) принцип безумовності управління державним боргом;
- в) принцип зниження ризиків управління державним боргом;
- г) принцип збереження фінансової незалежності управління державним боргом.

9. Хто здійснює управління державним боргом України:

- а) Рахункова палата;
- б) Кабінет Міністрів України

в) Міністерство фінансів України;

г) Верховна Рада України.

10. Зобов'язання держави в особі КМУ, що діє через Міністерство фінансів України, повністю або частково виконати платежі на користь кредитора в разі невиконання позичальником, іншим ніж Україна, зобов'язань щодо повернення грошових коштів на умовах строковості та платності – це:

а) державна гарантія;

б) державне внутрішнє запозичення;

в) державне зовнішнє запозичення;

г) державна порука.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артус М. М. Бюджетна система України : навч. посіб. / М. М. Артус, Н. М. Хижа. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 220 с.
2. Базилевич В. Д. Державні фінанси : навч. посіб. / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик. – К. : Атіка, 2002. – 151 с.
3. Баранова В. В. Сучасні питання проблематики розвитку міжбюджетних відносин в Україні / В. В. Баранова, В. В. Глущенко. – Х. : Константа, 2006. – 116 с.
4. Близнюк О. П. Фінанси : навч. посіб. / О. П. Близнюк, Л. І. Лачкова, В. І. Оспіщев та ін. – К. : Знання, 2006. – 415 с.
5. Бюджетна система : навч. посіб. для студ. Вищих навч. закл. / Л. О. Омелянович [та ін.] ; наук. ред. Л. О. Омелянович ; Донецький держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Х. : ВД «Інжек», 2004. – 253 с.
6. Бюджетна система України : навч. посіб. / М. М. Артус, Н. М. Хижа – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 220 с.
7. Бюджетна система України : проблемні питання : монографія / [Л. А. Васютинська, М. А. Слатвинська, О. Ю. Дубовик та ін.] ; за заг. ред. В. Г. Баранової. – Одеса : ВОИ СОІУ «Атлант» – 2013 – 252 с.
8. Бюджетна система : навч. посіб. / укладачі : Р. С. Сорока, І. Г. Благун. – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – С. 106–127.
9. Бюджетна система : підручник / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : Центр учбової літератури ; Тернопіль : Економічна думка, 2012. – 871 с.
10. Бюджетна система : підручник / за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 624 с.
11. Бюджетна система : навч. посіб. / [В. Г. Баранова, О. Ю. Дубовик, В. П. Хомутенко та ін.] ; за заг. ред. В. П. Хомутенко. – Одеса : Видавництво Бартенева, 2014. – 392 с.
12. Бюджетна система : навч. посіб. / Н. І. Климаш, К. В. Багацька, Н. І. Дем'яненко та ін. ; за заг. ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 296 с.
13. Бюджетна система : навч. посіб. / І. Л. Шевчук, В. О. Черепанова, Т. О. Ставерська. – Друге вид., переробл. і допов. – Харків : Видавець Іванченко І. С., 2015. – 284 с.
14. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010. № 2456-VI, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
15. Бюджетний менеджмент : підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін. ; за заг. ред. В. Федосова. – К. : КНЕУ, 2004. – 864 с.
16. Василик О. Д. Бюджетна система України : підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : Центр навч. літ-ри, 2004. – 544 с.
17. Волохова І. С. Кошторисне фінансування бюджетних установ / І. С. Волохова. – Одеса : Атлант, 2012. – 255 с.
18. Господарський кодекс України від 16.01.2003. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page10>.

19. Дем'янишин В. Г. Бюджетна політика держави : концептуальні засади, ефективність, розвиток стратегії і тактики / В. Г. Дем'янишин // Вісник ТНЕУ. – 2011. – № 2. – С. 7–20.
20. Дем'янишин В. Г. Бюджетний механізм держави: сутність і роль у регулюванні соціально-економічних процесів / В. Г. Дем'янишин // Формування ринкових відносин в Україні – 2007. – № 11 (78). – С. 3–11.
21. Загорський В. С. Фінанси : навч. посіб. / В. С. Загорський, О. Д. Вовчак, І. Г. Благун, І. Р. Чуй. – К. : Знання, 2006. – 247 с.
22. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
23. Західна О. Р. Аналіз міжбюджетних трансфертів міського бюджету м. Львова / О. Р. Західна // Економіка. Фінанси. Право : щомісячний інформаційно-аналітичний журнал. – 2013. – № 3/1. – С. 49–53.
24. Західна О. Р. Забезпеченість міського бюджету міста Львова власними фінансовими ресурсами / О. Р. Західна, І. І. Романишин // Сталий розвиток економіки : Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – № [16]. – С. 139–145.
25. Західна О. Р. Удосконалення міжбюджетних відносин у контексті принципів бюджетної децентралізації в Україні / О. Р. Західна, Н. В. Савчук // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук. -тех. пр. – 2012. – Вип. 22.7. – С. 188–196.
26. Західна О. Р. Аналіз ефективності використання видатків місцевих бюджетів / О. Р. Західна, О. М. Піхоцька // Вісник Львівської державної фінансової академії. – Львів : ЛДФА, 2014. – № 26. – С. 78–85.
27. Західна О. Р. Громадський контроль виконання бюджетів Львівської області / О. Р. Західна, Ю. І. Мидлик // Економіка. Фінанси. Право : щомісячний інформаційно-аналітичний журнал. – К. : Академія муніципального управління, 2016. – № 1. – С. 12–16.
28. Західна О. Р. Ринок місцевих запозичень: сучасний стан та перспективи розвитку / О. Р. Західна, А. Лис, Е. П. Шульц // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України : зб. наук. пр. – Львів : Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішного НАН України, 2015. – Вип. 5 (115). – С. 43–46.
29. Карлін М. І. Бюджетна система України : навч. посіб. / М. І. Карлін. – К. : Знання, 2008. – 428 с.
30. Конституція України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
31. Лисяк Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України : монографія / Л. В. Лисяк. – К. : ДННУ АФУ, 2009. – 600 с.
32. Луніна І. О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин : монографія / І. О. Луніна. – К. : Наукова думка, 2006. – 432 с.
33. Механізми забезпечення стійкості фінансової системи регіону : [монографія] / [П. Ю. Буряк, І. З. Сторонянська, О. Р. Західна, С. Я. Бугіль, Н. В. Савчук, О. Я. Савчук.] – Львів : ЛІГА-ПРЕС, 2011. – 190 с.

34. Мишкін Ф. Гроші, банківництво і фінансові ринки. Наукова редакція С.Панчишина. Переклад з англ. Панчишин С.М., Стеблій Г.Я., Стасишин А.В. - К. Основи -1998.- 963 с.
35. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / За заг. ред, Азарова М.Я.]. – К. : Центр учбової літератури ; УДУФМТ, 2010. – 480 с.
36. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / кол. авторів [заг. редакція, передмова Ф.О. Ярошенко]. – К. : Зовнішня торгівля ; УДУФМТ, 2010. – 592 с.
37. Огонь Ц. Г. Доходи бюджету України: напрями реструктуризації та вдосконалення : автореф. дис. д-ра екон. наук : 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит / Цезар Григорович Огонь. – К. : КНЕУ, 2004. – 36 с.
38. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія) : навч. посіб. – 2-ге вид., допов. і перероб. – К. : КНЕУ, 2005. – 240 с.
39. Павлюк К. В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України : монографія / К. В. Павлюк ; Н.-д. фін. ін-т. – К., 2006. – 584 с.
40. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посіб. / Ю. В. Пасічник. – К. : Знання-Прес, 2002. – 495 с.
41. Податкова система : навч. посіб. / [Баранова В. Г., Дубовик О. Ю., Хомутенко В. П. та ін.]; за ред. В. Г. Баранової. – Одеса : ВМВ, 2014. – 344.
42. Податковий кодекс від 02.12.2010. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/275-17>.
43. Романенко О. Р. Фінанси : підручник. – К. : Центр учбової літератури, 2006. – 312 с.
44. Русін В. Нові можливості вирішення проблем територіальних громад за допомогою міжбюджетних трансфертів / В.Русін // Світ фінансів : науковий журнал. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – № 3. – С. 82–93.
45. Бюджетно-податкова політика активізації підприємництва в Україні: кол.монографія / під заг. ред. д.е.н.Ситник Н.С. – Л.: Видавництво «Апріорі», 2016.- 412с.
46. Ситник. Н.С. Бюджетно-податкова політика України та напрями її реалізації. / Ситник Н. С., Ярема Б.П.// Вісник Хмельницького національного університету. – Львів: Економічні науки №2 т.1 (234). – 2016. – С.23 – 29.
47. Ситник Н. С. Социально-экономические векторы развития национальных экономик: Болгария, Украина : монография / под общ. ред. А. Шубина. – Варна : Варненский экономический университет, 2014. – 596 с.
48. Ситник Н. С. Модернизация финансово-экономической системы и механизмов функционирования сферы товарного обращения / Н. С. Ситник // Научно-технические ведомости: Экономические науки. – СПб : Изд-во Санкт-Петербургского государственного политехнического университета, 2014. – Вып. 2 (192). – С. 131-138
49. Ситник Н. С. Особливості модернізації фінансово-економічної системи сфери товарного обігу України / Н. С. Ситник // Економічний нобелівський вісник. – Дніпропетровськ, 2014. – Вип. 1 (7). – С. 417-425
50. Сорока Р. С. Бюджетна система : навч. посіб. / Р. С. Сорока, І. Г. Благун. – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – 236 с.

51. Стасишин А., Кулинич Х. Соціально-економічні аспекти впливу оптимальності податкового навантаження на поведінку економічних суб'єктів // Вісник Львів.ун-ту. Сер. екон. – Вип 51.– 2014.
52. Стасишин А. Реформування системи оподаткування як чинник детінізації економіки України // Ринкова трансформація економіки України: теорія, практика, перспективи : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 24-25 жовтня, 2003. – С.109-111.
53. Стасишин А. Формування державного зовнішнього боргу України // Ринкова трансформація економіки України: теорія, практика, перспективи : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 24-25 жовтня, 2003. – С.251-252.
54. Стеців Л. П. Фінанси : навч. посіб. / Л. П. Стеців, О. І. Копилук. – К. : Знання, 2007. – 235 с.
55. Сунцова О. О. Місцеві фінанси : навч. посіб. / О. О. Сунцова. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
56. Управління державним бюджетом України : підручник / колектив авторів [заг. редакція М. Я. Азарова]. – К. : Міністерство фінансів України, 2010. – 816 с.
57. Фаттеева А. Р. Межбюджетные отношения в условиях федерализма : монографія / А. Р. Фаттеева. – Ижевск. : ИжГТУ, 2005. – 143 с.
58. Фещенко Л. В. Бюджетна система України : навч. посіб. / Л. В. Фещенко [и др.] ; Харківський національний економічний ун-т. – Х. : ІНЖЕК, 2007. – 292 с.
59. Фінанси : підручник. / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – 2-ге вид. переробл. і доповн. – К. : Знання, 2012. – 687 с.
60. Швець В. Я. Концептуальні підходи до вдосконалення системи міжбюджетних відносин / В. Я. Швець // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 23–31.
61. Шушкова Ю. В. Державні фінанси та їх місце у фінансовій системі України / Ю. В. Шушкова // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : зб. наук.-техн. пр. – Львів: РВВ НЛТУ України, 2012. – Вип. 22.14. – С. 344–351.
62. Шушкова Ю. В. Застосування інструментів бюджетної системи в активізації економічного розвитку в Україні / Ю. В. Шушкова // Міжнародний науковий журнал «Економічний дискурс» – 2016. – № 3. – С. 111–117.
63. Шушкова Ю.В. Проблеми та перспективи удосконалення державної політики фінансування соціально-економічного розвитку регіону / Є. І. Парфенюк, Ю. В. Шушкова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія “Економічні науки”. Вип. 8. – Ч. 1. – Херсон: Видавничий дім “Гельветика”, 2014. – С. 141–145.
64. Шушкова Ю.В. Фінансова системи України: особливості функціонування, сучасний стан та перспективи розбудови : монографія / Юлія Шушкова. – Львів : Ліга-Прес, 2014. – 174 с.

ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

А

Анулювання боргу – 169, 170

Б

Базова дотація 86, 87, 89
Бюджет 7, 9, 25, 26, 29, 46
Бюджетна класифікація 50, 51
Бюджетна політика 12, 13, 14, 15, 16
Бюджетна система 8, 41, 43, 45
Бюджетна стратегія 16
Бюджетна тактика 16
Бюджетна планування 32, 34
Бюджетне асигнування – 150
Бюджетне зобов'язання – 151
Бюджетне призначення – 150
Бюджетне регулювання 82, 83
Бюджетне фінансування – 147
Бюджети місцевого самоврядування – 44
Бюджетний дефіцит 35,36
Бюджетний механізм 17
Бюджетний період 28
Бюджетний процес 97, 98
Бюджетний устрій 41
Бюджетні позички 80
Бюджетні права 48
Бюджет розвитку 29, 30, 31

В

Валовий внутрішній продукт 9
Видатки бюджету – 138
Видатки державного бюджету – 141
Видатки місцевих бюджетів – 142
Витрати бюджету – 138
Відстрочка погашення – 169, 170
Внутрішній державний борг – 164, 167
Власні доходи 85

Г

Головні розпорядники бюджетних коштів – 151

Д

Державна гарантія – 166
Державне внутрішнє запозичення – 166
Державне зовнішнє запозичення – 166
Державне фінансування інвестицій – 148
Державний борг – 163
Державний бюджет 9, 27, 44
Державний кредит – 161
Державні видатки – 137
Державні дотації – 148
Державні доходи – 119
Державні запозичення – 166
Державні позики – 162
Додаткова дотація 86, 88
Доходи бюджету – 119, 120
Доходи від операцій з капіталом 52
Доходи державного бюджету – 119, 122, 125
Доходи місцевих бюджетів – 119, 126, 129, 131

З

Загальний фонд кошторису – 150
Загальні доходи – 121
Закріплені доходи 85, 121
Зведений бюджет 44
Зведений кошторис і зведений план асигнувань – 151
Звичайні доходи – 121
Зовнішній державний борг – 164

І

Індекс податкоспроможності 88

К

Капітальний борг – 167
Капітальні видатки – 138
Коефіцієнт вирівнювання 83
Конверсія – 169, 170
Консолідація – 169, 170

Кошторис бюджетної установи – 150
Кошторисне фінансування – 148

М

Матеріальні норми – 157
Медична субвенція 87, 91
Міжбюджетні відносини 42, 43, 79, 80
Міжбюджетні трансферти 86, 87
Місцеві бюджети 44,

Н

Надзвичайні доходи – 121
Надходження бюджету – 119, 133
Норма видатків – 157
Нормування видатків – 157
Неподаткові надходження 26, 52

О

Обмін облігацій за регресивним
співвідношенням – 169, 170
Обов'язкові норми – 158
Одержувач бюджетних коштів – 151
Освітня субвенція 87, 90
Ощадна справа – 162

П

План асигнувань із загального фонду
бюджету – 150
Позики з бюджету державним
підприємствам – 148
Податкові надходження 26, 52
Поточний борг – 167
Поточний бюджет 29
Поточні видатки – 138

Р

Реверсна дотація 86, 88, 89
Регульовані доходи – 121
Реструктуризація заборгованості – 169
Рефінансування державного боргу – 169
Розпорядники бюджетних коштів – 151
Розпорядники бюджетних коштів
нижчого рівня – 151
Розрахункові норми – 158

С

Спеціальний фонд кошторису – 150
Спеціальні доходи – 121
Стимулювання 47
Субвенція 86,

Т

Трансферти 52, 87

У

Уніфікація – 169, 170
Управління бюджетною системою 46,
47
Управління державним боргом – 168,
171

Ф

Фінансовий норматив бюджетної
забезпеченості 83
Фінансове планування 47
Фінансове регулювання 47
Фінансові норми – 157, 158
Фінансовий контроль 47
Фінансовий облік 47

Навчальне видання

Ситник Наталія Степанівна
Західна Оксана Романівна
Сташишин Андрій Васильович
Шушкова Юлія Володимирівна

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА
в таблицях і схемах
Навчальний посібник

Комп'ютерна верстка – Задвірний Я. О.

Підписано до друку 26.06.2017 р.
Формат 60x84/16. Папір офс. Друк. офс.
Гарнітура Cambria. Ум. друк. арк. 10,5.

Видавництво "Апріорі"
79000, Україна, м. Львів, пл. Катедральна, 2/4, а/с 242.
Тел.: +38 (032) 235-62-18,
електронна адреса: apriori.knyga@gmail.com
Свідоцтво су'єкта видавничої діяльності: серія ДК, №4886, від 24 квітня 2015 р.

Друк ФОП Стадник С.О.
79034, Україна, м. Львів, вул. Навроцького, 69,
тел. (38-032) 247-99-82,
Свідоцтво держреєстру:
серія В02, №967439 від 21.09.2009 р.